

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**BİLGİN ADALI'NIN FANTASTİK VE BİLİM KURGU
TÜRÜNDEKİ ESERLERİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKISININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN

0000-0002-6519-0146

BURSA - 2022

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**BİLGİN ADALI'NIN FANTASTİK VE BİLİM KURGU
TÜRÜNDEKİ ESERLERİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKISININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN
0000-0002-6519-0146**

**Danışman
Prof. Dr. Kelime ERDAL**

BURSA - 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN

18/02/2022

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK ONAYI

“Bilgin Adalı’nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinin Çocuk Eğitime Katkısının İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN

Danışman
Prof. Dr. Kelime ERDAL

Eğitim Bilimleri ABD Başkanı
Prof. Dr. Gökhan ARI

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

18/02/2022

Tez Başlığı / Konusu:

Bilgin Adalı'nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinin Çocuk Eğitimine Katkısının İncelenmesi.

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç, Tartışma ve Öneriler kısımlarında oluşan toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin 10/01/2022 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı benzerlik tespit programında aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %12'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/ dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Tez Çalışma Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir benzerlik içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

18/02/2022

Adı Soyadı: Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN
Öğrenci No: 801772007
Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Türkçe Eğitimi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
18/02/2022
Prof. Dr. Kelime ERDAL

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda 801772007 numara ile kayıtlı Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN'nın hazırladığı “Bilgin Adalı'nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinin Çocuk Eğitimine Katkısının İncelenmesi” konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 25/01/2022 günü 14.00-15.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı
Sınav Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Kelime ERDAL
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Erol OGUR
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Nigar İpek EĞİLMEZ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	: Türkçe Eğitimi
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: viii + 127
Mezuniyet Tarihi	:
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Kelime ERDAL

BİLGİN ADALI'NIN FANTASTİK VE BİLİM KURGU TÜRÜNDEKİ ESERLERİNİN ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKISININ İNCELENMESİ

Fantastik ve bilim kurgu türündeki edebiyat eserlerine yerli çocuk edebiyatında az rastlanması sebebiyle çağın yükselen akımı olan bu türü çocuklar genellikle yabancı yazarların eserlerinden okumaktadır. Çocuk edebiyatı eserleriyle çocuğun parçası olduğu toplumu anlamasına yardımcı olmak ve topluma uyumunu desteklemek amaçlanmaktadır. Bu nedenle kültürel birikimi yeni oluşan çocukların sürekli yabancı yazarların eserlerini okuması çocuk edebiyatı eserlerinin muhtemel kazanımlarına ulaşmasında sorun oluşturmaktadır. Çocukların severek, eğlenerek, öğrenerek okuyacağı, millî değerlerle ulusal ve uluslararası kültürü harmanlamış bu türdeki eserler çocuk eğitimi için son derece önemlidir. Bundandır ki bu türde eser veren yerli çocuk edebiyatı yazarı Bilgin Adalı'nın alanda daha tanınır olması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı modern çağın çocukları Z ve Alfa kuşağının gerçeklerine, gelişimine uygun, bir yanıyla modern çağın eseri, bir yanıyla kaynağını masallardan ve efsanelerden alan, çocuk yaratıcılığının çıkış noktası olan hayal gücünü destekleyen fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerin eğitime katkısını değerlendirmektir. Bu kapsamda alanda çocuk edebiyatına, çocuk edebiyatının önemine, görevine ve öğelerine dair detaylı bir tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuş ve bu bölümde eserleri incelenen Bilgin Adalı'nın kısa hayat hikâyesine yer verilmiştir. Belirlenen çerçeve kapsamında Bilgin Adalı'nın çocuk edebiyatı alanındaki eserleri taranmış, fantastik ve bilim kurgu türünde olanlar çalışmanın örnekleme kabul edilmiştir. Örnekleme yer alan on dokuz eserin içeriği nitel veri toplama yöntemlerinden olan doküman inceleme yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulgular bölümünde eserler öncelikle çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından

değerlendirilmiş, ardından eserlerdeki fantastik ve bilim kurgu öğeleri ve bu öğelerin çocuk eğitimine katkıları detaylıca incelenmiştir. Yapılan incelemeler ve değerlendirmeler neticesinde fantastik ve bilim kurgu türünde yazılan bu eserlerin hem işledikleri konuların çağın gerçekleriyle bağdaşması hem de kendi öğrenme serüvenini inşa eden modern çocuğun eğilimlerine uyum sağlaması nedeniyle çocuk eğitimine olumlu yönde katkıda bulunacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Çocuk, Çocuk Edebiyatı, Fantastik ve Bilim Kurgu, Bilgin Adalı*

ABSTRACT

Author : Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN
University : Bursa Uludag University
Field : Education Sciences
Branch : Turkish Education
Degree Awarded : Master's Thesis
Page Number : viii + 126
Degree Date :
Supervisor : Prof. Dr. Kelime ERDAL

EXAMINING THE CONTRIBUTION OF BİLGİN ADALI'S FANTASTIC AND SCIENCE FICTION WORK TO CHILD EDUCATION

Due to the fact that works of literature in the genre of fantasy and science fiction are rarely found in domestic children's literature, this genre, which is the rising trend of the age, is often read by children from the works of foreign authors. The aim of the children's literature works is to help the child understand the society of which he is a part and to support his adaptation to society. Therefore, the fact that children with newly formed cultural accumulation are constantly reading the works of foreign authors poses a problem for achievement possible obtainments of children's literature works. Such works in this genre that children will read with love, have fun, learn, and have blended national values with national and international culture are extremely important for children's education. That is why Bilgin Adalı, the author of domestic children's literature who gives works in this genre, should be more recognizable in this workspace.

The purpose of this study is assess the contribution of fantasy and science fiction works that suitable for the Generation Z and Alpha children's realities and development, on the other hand it is a work of modern age, the source of fairy tales and legends field, supports children's creativity of the imagination which is the starting point of education In this context, a detailed survey has been carried out about children's literature, the importance, duty and elements of children's literature in the field. As a result of this survey, the theoretical framework of the study was established and the short life story of Bilgin Adalı, whose works are examined in this section, is included. Within the determined framework, Bilgin Adalı's works in the workspace of children's literature were scanned, and those in the genre of fantasy and science fiction were accepted as a sample of the study. The content of nineteen works included in the sample was

analyzed by the document review method, which is one of the qualitative data collection methods. In the Findings section, the works were first evaluated in terms of the basic elements of children's literature, and then the fantastic and science fiction elements in the works and the contributions of these elements to children's education were examined in detail. As a result of the reviews and evaluations, it was concluded that these works written in the genre of fantasy and science fiction will contribute positively to children's education both because their subjects are compatible with the realities of the age and because they adapt to the trends of the modern child who is building his own learning adventure.

Keywords: *Children, Children's Literature, Fantastic and Science Fiction, Bilgin Adalı*

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın gerçekleőtirilmesinde değerli bilgilerini bizlerle paylaőan saygıdeğer danıőman hocam Prof. Dr. Kelime ERDAL'a, çalıőmam boyunca benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Damla HAZER'e, Gölőah GENÇER'e ve çalıőma sűresince bana destek olan kıymetli aileme sonsuz teőekkűrlerimi sunarım.

2022, Bursa

Tuğba YAğCI DEMİRKIRAN

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK ONAYI	ii
YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA BENZERLİK YAZILIM RAPORU.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER.....	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
1. BÖLÜM GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırma Soruları	7
1.3. Araştırmanın Amacı	8
1.4. Araştırmanın Önemi	8
1.5. Yöntem	10
1.6. Varsayımlar	10
1.7. Sınırlılıklar.....	10
1.8. Tanımlar	10
2. BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Çocuk.....	12
2.2. Z ve Alfa Kuşağı	12
2.3. Edebiyat.....	15
2.4. Çocuk Edebiyatı	16
2.5. Eğitim	18
2.6. Çocuk Edebiyatı ve Eğitim.....	18
2.7. Çocuk Edebiyatının Eğitime Katkıları	21
2.7.1. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri.....	22
2.7.1.1. Karakter:.....	23
2.7.1.2. Konu ve İleti:.....	23
2.7.1.3. Dil ve Anlatım:.....	24
2.7.1.4. Resimleme:.....	24
2.8. Bilgin Adalı'nın Hayatı	24

2.8.1. Yazara Dair:	27
3. BÖLÜM YÖNTEM	29
3.1. Araştırmanın Modeli	29
3.2. Evren ve Örneklem.....	29
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	30
4. BÖLÜM BULGULAR.....	32
4.1. Bilgin Adalı'nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi	32
4.1.1. Karakter	32
4.1.2. Konu	38
4.1.3. İleti	43
4.1.4. Dil ve Anlatım	57
4.1.5. Resimleme:	61
4.2. Bilgin Adalı'nın Kitaplarındaki Fantastik Öğeler	68
4.2.1. Cüceler:	68
4.2.2. Gizli Uygarlık:.....	68
4.2.3. İnsansı Özellikler Gösteren Hayvanlar:	69
4.2.4. Masalsı Canlılar ve Olaylar:.....	71
4.2.5. Seçilmiş Kişi:	72
4.3. Bilgin Adalı'nın Kitaplarındaki Bilim Kurgu Öğeleri	73
4.3.1. Ay'da Piknik:	73
4.3.2. Doğa Kaynaklı Teknoloji:.....	73
4.3.3. Eğitim:	74
4.3.4. Farklı Yaşam Alanları ve Şartları:	74
4.3.5. Genetik Çözülme:.....	75
4.3.6. İcatlar:.....	76
4.3.7. İleri teknoloji Araç ve Gereçler:	78
4.3.8. Madenlerin Çıkarılması ve Kullanımı:.....	80
4.3.9. Uçan Taşıtlar:	80
4.3.10. Uzaylılar:.....	81
4.3.11. Zamanda Yolculuk:	81
4.3.12. Zihin Okuma:	83
4.4. Bilgin Adalı'nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinde Yer Alan Eğitsel İletiler	84

4.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler:.....	84
4.4.1.1. Affetmek.....	84
4.4.1.2. Arkadaşlık ve İş Birliği	84
4.4.1.3. Akıl ve Sağduyu	87
4.4.1.4. Bilgelik	88
4.4.1.5. Çalışkanlık ve Azim	88
4.4.1.6. Empati	89
4.4.1.7. Genel Kültür	90
4.4.1.8 Nezaket.....	92
4.4.1.9. Okuma Alışkanlığı	92
4.4.1.10. Önyargılı Olmanın Yanlıslığı.....	93
4.4.1.11. Sevgi ve Aşk.....	94
4.4.1.12. Sportmenlik	95
4.4.1.13. Temkinli Olmak	97
4.4.1.14. Yardımlaşma	98
4.4.2. Toplumsal Yaşama Yönelik İletiler	100
4.4.2.1. Barış	100
4.4.2.2 Bilim.....	100
4.4.2.3 Demokrasi	104
4.4.2.4. İnsanın ve Toplumun Gelişimi.....	104
4.4.2.5. Savaşın Kötülüğü	107
4.4.2.6. Silahları Yok Etmek	109
4.4.2.7. Sokak Oyunları.....	110
4.5.2.8. Ulusal Birlik ve Bağımsızlık	111
4.4.3. Doğayı Korumaya ve Çevre Bilincine Yönelik İletiler.....	111
4.4.3.1. Çevre Kirliliği ve Küresel Isınma	111
4.4.3.2. Ekolojik Denge ve Doğal Hayatı Koruma	112
4.4.3.3. Nükleer Çalışmalar.....	114
5. BÖLÜM SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	116
5.1. Sonuç ve Tartışma	116
5.2. Öneriler.....	120
KAYNAKÇA	122
ÖZ GEÇMİŞ	127

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil</i>	<i>Sayfa</i>
1. Atlantis'in çocukları 1-2-3 (Resimleyen: Kutlay Sındırgı).....	62
2. Barış çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda (Resimleyen: Mustafa Delioğlu).....	63
3. Dünya artık daha güzel (Resimleyen: Mustafa Delioğlu).....	63
4. Dünyayı kurtaran çocuk (Resimleyen: Doğan Gençsoy).....	63
5. Genlerin şifresi (Resimleyen: Kutlay Sındırgı).....	63
6. Kanatlı kirpiyle uçan kaplumbağa (Resimleyen: Aşkın Delibaş Eroğlu).....	64
7. Mavi gezegenin ilk insanları (Resimleyen: Mustafa Delioğlu).....	64
8. Meraklı karınca Cimcim'in serüvenleri (Resimleyen: Aşkın Delibaş Eroğlu).....	65
9. Renklerin kardeşliği (Resimleyen: Mustafa Delioğlu).....	66
10. Uzaylılar geliyor (Resimleyen: Sedat Girgin).....	66
11. Zamana açılan kapı (Resimleyen: Kutlay Sındırgı).....	67
12. Zamana bisikleti (Resimleyen: Kutlay Sındırgı).....	67

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇ1	: Atlantis'in Çocukları 1
AÇ2	: Atlantis'in Çocukları 2
AÇ3	: Atlantis'in Çocukları 3
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇKT	: Çevre Kardeşliği Takımı
FABİSAD	: Fantazya ve Bilimkurgu Sanatları Derneği
GGK	: Geçmişten Gelen Konuklar
JICA	: Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
MKA	: Mustafa Kemal Atatürk
MKCS	: Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri
MKCY	: Meraklı Karınca Cimcim Yollarda
SKRK	: Sarı Kanarya Renklerin Kardeşliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSÜMA	: Trabzon Su Ürünleri Merkezi Araştırma Enstitüsü
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YARK	: Yavru Aslan Renklerin Kardeşliği
YKRR	: Yavru Kartal Renklerin Kardeşliği
ZB	: Zaman Bisikleti
ZK	: Zamanda Kaza

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Güncel Türkçe Sözlük çocukluk kavramını, insan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021). Daha geniş bir bakış açısıyla çocukluk, toplumun temel taşı olan insanın içinde barındırdığı potansiyeli henüz fark etmediği, kendi olmak sürecinin başlangıcı olarak tanımlanabilir. Karakterin ve becerilerin temellerinin atıldığı bu kıymetli zaman diliminde çocuğun karşılaştığı olaylar, durumlar, insanlar mühimdir. Çünkü çocuk, hayatı okuduklarından, dinlediklerinden yaşadıklarından öğrenmektedir. Bireyin insanları seyrederek, onların davranışlarının pekiştirildiğini veya cezalandırıldığını izleyerek öğrenmesi sosyal öğrenme yani toplumda toplum için öğrenme olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz, 2006). Sosyal öğrenme tanımından yola çıkarak çocuğun gözlemleyerek, taklit ederek, örnek alarak ve nihayetinde özdeşim kurarak öğrendiğini söylemek mümkündür. Bu sebeple çocuğa özdeşim kuracağı, örnek alacağı yaşam deneyimleri sunmak çok önemlidir. Bu iş “Sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış edebiyatın hatta çocuklar için özel olarak tasarlanan ve nitelikli eserler içeren çocuk edebiyatının işidir.” (Sever, 2017, s.17). Çocuk edebiyatı; çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında, edebî duyarlılığının gelişmesinde, kimliğinin oluşmasında geniş bir etkiye sahiptir. Çocuk, özenle kurgulanan eserlerden, karakterlerden, olaylardan, yararlanarak bireysel ve kültürel gelişimini tamamlamayacaktır. Bu sebeple çocuk edebiyatı eğitimin ayrılmaz bir parçası hâline gelmektedir. Bu durum çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğun gelişimini desteklemesi için taşıması gereken temel özelliklerinin hassasiyetle belirlenmesi ve takip edilmesini zorunlu kılmaktadır. Temel özellikleri kısaca çocuğa görelilik, çocuk bakış açısı ve çocuk gerçekliği olarak sıralamak mümkündür. Bu kapsamda ekonomik, teknolojik, bilimsel ve kültürel gelişmelerin çocuğa olan etkisinin çocuk edebiyatına yansıtılması gerekmektedir.

Dünyada yaşanan ekonomik, siyasi ve teknoloji gelişmeler sosyolojik normları ve toplumsal yapıyı etkilemektedir. Bu etkiyle ortak karakteristik özellikler taşıyan bireyler ortaya çıkmaktadır. Aynı tarihsel zamanda ve aralıklarda doğan bireyler sosyolojik olarak kuşak ya da nesil olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin yetişme tarzları ve içinde buldukları ortam değişkenleri kuşaklar arasında dikkate değer farklılıklara neden olmaktadır (Adıgüzel, 2014). Kuşak kavramı üzerine tarihsel, sosyolojik, psikolojik açılardan yapılan birçok akademik çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda altı farklı kuşaktan bahsedilmektedir. Bu kuşaklar; Sessiz Kuşak (1925-1945), Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964), X Kuşağı (1965-1979), Y Kuşağı (1980-1995), Z Kuşağı (1996-2010) ve Alfa Kuşağı (2010-2025) şeklinde sıralanmaktadır (Çetinkaya, 2020). Bugünün çocuğu olan Z ve Alfa kuşağının genel özelliklerini, yönelimlerini ve ihtiyaçlarını bilmek çocuk edebiyatı alanı için son derece önemlidir. Çünkü çocuk kendine

hitap eden, ilgi ve heyecanlarına ortak olan eserleri hayatına alır ve bu eserlerden hayatı öğrenir. Z ve Alfa kuşağının edebiyattaki genel yönelimi hem ülkemizde hem de dünyada fantastik ve bilim kurgu türüne ait eserleridir. Bu türe ait eserlerde sonsuz ihtimaller, bilim, teknoloji ve olağanüstülükler iç içedir. Çocukların fantastik ve bilim kurgu türüne gösterdiği yoğun ilgi onları popüler kültürün etkisiyle tüketim için üretilen niteliksiz ve maksatlı eserlerle karşı karşıya getirmektedir. Bu durumun ortaya çıkaracağı olumsuz iklimden çocukları korumak için bu alanda millî eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun, nitelikli, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına hitap eden eserler oldukça önemlidir. Çocuk edebiyatında fantastik ve bilim kurgu türünü ele alan akademik çalışmalar da bu sebeple önem arz etmektedir. Çocuk, kitap seçimi yapacak olgunluğa gelene kadar onun için kitap seçimini ailesi ve öğretmenleri yapmaktadır. Çocuğa kılavuzluk eden yetişkinlerin çocuk edebiyatı alanında doğru tercihler yapması alana dair akademik çalışmalar ve bu çalışmaların eğitim faaliyetlerine yansımalarıyla desteklenmelidir. Bu kapsamda alana ait çalışmalarda çocukların ilgi ve tercihleri esas alınmalıdır. Fakat alanyazında çocuk edebiyatında fantastik ve bilim kurgu üzerine yapılan çalışma sınırlıdır. Bu çalışma ile yerli çocuk edebiyatında fantastik ve bilim kurgu türünde birçok eser veren Bilgin Adalı'nın eserleri konu alınmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ışığında hızla değişen, gelişen dünyada beklentileri, istekleri, zevkleri farklılaşan çocukların yaşadığı değişim sürecini takip etmeye çalışan, bu kapsamda eserler veren Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerinin çocuk eğitimine katkısını incelemek amaçlanmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Sever (2017), çocuk edebiyatını çocukların dil gelişimine ve anlama düzeylerine uygun, duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünler olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatının çocuğun birey kimliğini kazanmasında büyük rolü bulunmaktadır. Yüklenen bu rol, çocuk edebiyatı sahasında verilen eserlerin, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile sosyal yaşamda meydana gelen değişimleri yakından takip etmesini zorunlu kılmaktadır.

Sürekli değişen dünyayla bağıni koparmayan çocuk edebiyatı ürünleriyle bu güncellik sağlansa bile eserlerde işlenen konunun önemi azımsanamayacak kadar büyüktür. Bu sebeple çocuk yayınlarında konu seçimi oldukça önemlidir. Oğuzkan (2013), bu seçimde esas alınacak noktaları çocukların evrensel olan ruhsal özellikleri, onların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerler, toplumun benimsediği ahlak kuralları, gelenek ve görenekler olarak sıralamaktadır. Nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin edebî yönünün güçlü

olması, sürekli yenilenerak çocuğun yaşadığı zamanın gelişimine uyum sağlaması ve çocuğa görelilik ilkesini esas alması gerekmektedir. Alanda yapılan çocuk edebiyatı tanımları incelenerek çocuk edebiyatının sahip olması gereken niteliklerin detaylarına ulaşılabilir.

Karataş (2014), çocukların davranışlarının büyük bir bölümünü yakın ve uzak çevrelerindeki gerçek kişileri ya da kurgusal kahramanları örnek alarak oluşturduklarını vurgulamaktadır. Çocuk edebiyatı çocukların gelişimlerine, hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap ederek onların eğitim esnasında eğlenmelerine katkıda bulunmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2016). Çocuk, doğası gereği gülmek, eğlenmek ve keşfetmek ister. Çocuğa yeni maceralar sunan ve onun hayallerine ev sahipliği yapan eserlerle çocuğun gelişimi desteklenebilir. Bu kapsamda çocuğun düş dünyası ve akıl yürütme şekliyle uyumlu masallar, olağanüstü ve akıl dışı olaylar çocuk edebiyatı açısından önemlidir. Fakat olağanüstü öğelere yer verilirken bunların çocuğa uygun olması esastır (Dilidüzgün, 2018).

Çocuk edebiyatındaki olağanüstü unsurlar çocuğa göre olmalı ancak çocukça olmamalıdır. Çünkü bu masalsılıkla çocuğun kültürel gelişimi, okuma alışkanlığı kazanması ve hayal gücünün zenginleşmesi desteklenecektir. Güteryüz (2013), ana ögesi çocuk olan edebiyatın çocuğu anlamadan ve tanımadan kurulamayacağını vurgulamaktadır. “Çocuk kimdir, çocuğun özellikleri nelerdir, çocuğa hangi açılardan bakılmalıdır, farklı bakış açıları çocuk kavramında farklılaşmalara neden olabilir mi?” gibi sorular çocuk edebiyatının çıkış noktası olmalıdır. Bu soruların cevaplarıyla çocuk tanınmakta, onun varlığını ve gelişimini esas alan eserler oluşturulmaktadır.

Yaşama dair genel bilgiler çocuğa eğitim sistemi dışında çocuk edebiyatıyla aktarılmaktadır. Hikâye ve romanlar çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirmekte, türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlamakta, kendi değer yargılarını kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Böylece çocuklar içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uyum sağlamaktadır. Ayrıca çocuklar, içinde yaşadıkları doğal çevreyi tanımak, bu çevrede yaşayan canlı ve cansız varlıkların özelliklerini öğrenmek ister ve günlük yaşamlarının dışında kalan doğa olaylarına ilgi duyarlar. Bu ilgileri nedeniyle yeni buluşlara, fen alanındaki son gelişmelere, makinelere, ulaşım araçlarına, iletişim gereçlerine çok meraklıdırlar. Çocukların bu ilgi ve meraklarını doğru yönlendirmek elbette çocuk edebiyatının sorumluluğudur.

Çocuk yayınları bakımından ileri gitmiş ülkeler son zamanlarda özenle hazırlanmış ve resimlenmiş çekici eserlerin yayınına önem vermektedir. Böylece o ülkelerin çocukları daha küçük yaşlarında müspet bilimler alanına giren olayların nedenleri, oluşları ve sonuçları

üzerinde sağlam bilgiler edinmeye, bilim insanlarının çalışmalarını öğrenmeye ve bilimin sonuçları ile kendi yaşantıları arasında ilişki kurmaya fırsat bulmaktadır (Oğuzkan, 2013).

Alanda çalışan akademisyenlerin çocuk edebiyatı tanımlarından çıkarılabilecek temel sonuç, çocuk edebiyatının edebiyatın bütünü içinde özel bir yere sahip olduğudur. Ayırışmasının sebebi çocuk edebiyatının sahip olması gereken yapısal farklılıklardır. Bu farklılıklar aynı zamanda bir eserin yetkin bir çocuk edebiyatı eseri sayılabilmesi için taşıması gereken temel niteliklerini de kapsamaktadır. O hâlde çocuk edebiyatı eserlerinin temel nitelikleri;

- Örnek alınabilecek karakterler ve yaşam kesitlerini içermek,
- Çocuğun birey olduğunun bilincinde olarak onun gelişimini desteklemek ve bireyselliğine saygı duymak,
- Çocuğun dünyasına uygun masalsi ve olağanüstü olmak,
- Çocuğa göre olmak ama asla çocukça olmamak,
- Çocuğu tanıyarak onun varlığına ve kültürüne uygun olmak,
- Çocuğun hayat tecrübelerini zenginleştirmek,
- Çocuğun içine doğduğu topluma ve dünyaya uyum sağlamasını kolaylaştırmak,
- Çocuğun seviyesine uygun dil kullanmak ve dil gelişimini desteklemek,
- Çocuğun doğa ve fen alanlarındaki meraklarını giderecek konular işlemek,
- Çocukların ilgisini çeken yeni buluşlara, fen alanındaki son gelişmelere değinmek şeklinde sıralanabilir.

Bu nitelikler çocuğun bireysel gelişimi ve topluma uyumu için çocuk edebiyatı eserlerinin son derece önemli olduğunu göstermektedir. Konuya dair alanda yapılan çalışmalarda uzlaşılan husus çocuğun doğru zamanda, doğru kitaplarla karşılaşmasının son derece mühim olduğudur. Bu karşılaşmanın sağlanmasından ve çocukla kitap arasındaki bağın kurulmasından aileler, öğretmenler ve eğitim sistemi sorumludur. Çocuğu edebiyatla, edebî eserle tanıştıracak, karşılaştıracak ilk merci olan ailelerin konu hakkında bilinçli olması gerekmektedir. Ancak bu hassasiyeti gösteren aileler olduğu gibi bu durumu ihmal eden aileler de bulunmaktadır. Bu nedenle çocuğa edebiyatı, edebî eserleri tanıtmak ve sevdirmek görevi öğretim çağıyla birlikte okulun, eğitim sisteminin, öğretmenlerin ve derslerin sorumluluğu hâline gelmektedir (Şahin vd., 2007). Çocuğun mümkünse doğumundan itibaren, değilse öğretim faaliyetlerinin başlamasıyla edebiyatla tanışması çok önemlidir. Çocuğun düşünce yapısının gelişimi ve çağdaş birey olarak yetişmesi en az beslenmesi kadar hayati önem taşımaktadır. Bir çocuğu yetiştirmek onun fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlandırılmayacak kadar çok yönlü bir süreçtir (Dilidüzgün, 2018). Bu konuya farklı bir

açından bakan Akay (2000) da çocuğu, üzerine titrenen, yetişmesine özen gösterilen yarımlar olarak tanımlamaktadır. Daha iyi, daha zengin ve mutlu Türkiye'yi özenle yetiştirilen çocukların var edeceğine değinmektedir. Kısaca gelecek için çocuklar, çocuklar için de kitaplar çok önemlidir. Bu sebeple çocuklar için kitap seçerken ya da önerirken hassas davranılması zorunluluktur. Çocuk kitapları arasında yalnızca belli değerlerin öğretilmesini amaçlayan, yazınsal değeri olmayan, çocuğun gelişimine zarar verecek öğeler içeren kitaplara rastlamak mümkündür. Bu nedenle çocuk en azından kitap seçimine dair bilinç kazanana kadar ailelerin ve eğitimcilerin onun için titiz bir seçim yapması gerekmektedir. Bu noktada ailelerin, eğitimcilerin ve çocuklar için kitap tavsiyesi veren yetişkinlerin kitap seçimi esnasında sıklıkla başvurdukları temel kaynakları 100 Temel Eser Seçkileri, yabancı klasikler ve popüler çocuk kitapları şeklinde sıralamak mümkündür. Bu temel kaynaklara dair alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde Yılmaz (2014), 100 Temel Eser Seçkisi'ndeki kitapların dilinin ve içeriklerinin çocuğa görelikten uzak olduğunu ve önemli bir kısmının yıllar öncesinin çocuk okuruna hitap ettiğini belirtmektedir. Kitapla arasındaki bağı kurma sürecinde olan çocuğun kitaba olan sadakati konunun çocuğun ilgisini çekmesiyle doğru orantılıdır. Seçkide yer alan eserlerle çocuk arasındaki bağ, eserin işlediği konu ve iletileri sebebiyle bazen kurulamamaktadır. Konuya dair tereddütlerini belirten Şirin (2007), 100 Temel Eser Seçkisi'nde yer alan eserlerin birçoğunun eğitimde ezberci, aktarmacı yaklaşımlar benimsenmişken yazıldığını belirtmektedir. Günümüz eğitim faaliyetlerinde çoklu zekâyı esas alan, öğrenci merkezli öğrenmeye ve bireysel farklılıklara duyarlı tematik yaklaşımlar ve yapılandırmacı yöntemler esas alınmaktadır. Bu sebeple 100 Temel Seçkisi'ndeki kitapların günümüz çocuğunun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması mümkün değildir.

Çocuklar için kitap seçerken başvuru temel kaynaklardan olan yabancı klasiklerde çocuğa görelik ve modern çocuğa hitap edebilme kriterlerinden önce çevirinin ya da uyarılmanın niteliğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu konuda yaşanan sorunların farkında olan Şirin (2007), kısaltmalarla, özetlemelerle tanınmaz hâle getirilip yüzlerce farklı kopyası yayınlanan klasik eserlerin çoğunun özünü ve edebî niteliğini kaybettiğine değinmektedir.

Çocuklar için kitap tercih edilirken başvuru bir başka kaynak çok satanlar listelerinde yer alan popüler kültürün ürettiği çocuk kitaplarıdır. Kitleleri farkında olmadan etkisi altına alan ve kendine bağımlı hâle getiren popüler kültür, gündelik yaşamın kültürü olarak tanımlanabilir. Popüler kültürün çocuk edebiyatına yansımaları olan çok satanlar listelerinde yer alan kitaplar bir anda, her yerde, herkesin karşısına çıkan, yüzbinlerce basılan ve geride neredeyse hiçbir iz bırakmayan hızlı tüketim için üretilmiştir. Bu şekilde tüketilmek maksadıyla kurgulan kitaplar edebiyat eseri olmaktan çok basım teknikleri, ciltleme kaliteleri ve

konularının cazipliği ile maksatlı üretilmiş ürünlerdir. Birçok yönden eksikleri ve kusurları bulunan bu ürünlere dair akademisyenlerin ciddi tereddütleri bulunmaktadır. Çocuklar, yaşadıkları ortamın tüm alanlarına sızan popüler kültür imgelerini karşı koymadan hayatlarına alır ve bu imgelerin yaşamlarını şekillendirmesini engelleyemez. Popüler kültürün tekdüzeleştirilen bu yaklaşımı, çocukların yaratıcılıklarını ve birey olabilme yetilerini köreltmektedir. Sonunda popüler kültürün istediği gibi düşünen, yaşayan, yönlendirilmeye hazır nesiller ortaya çıkmaktadır (Gündüz, 2015). Popüler kültür ürünleri toplumun tamamını etkilemektedir. Fakat çocuklar ve gençler kendilerini bu kültürün yıkıcı etkisinden koruyacak kültürel birikime henüz sahip değildir. Bu sebeple çocuklar ve gençler popüler kültür ürünlerini benimsemeye ve tüketmeye daha isteklidir. Çok dinlenen müzik listelerinin takip edilmesi, bilinen markaların tercih edilmesi, magazin dergilerinin okunması gibi popüler kültür ürünlerini tüketmek ve takip etmek çocuklar için önemlidir. Asıl sorun da burada başlamaktadır. Doğru amaçlara sahip olmayan fiziksel güç ya da kandırmacayla başarı sağlayan kahramanların anlatıldığı kitaplar, filmler, oyunlar çocukların zihninde ve ruhunda büyük etki bırakmaktadır. Bu sebeple yayınlar süzgeçten geçirilmeli ve popüler kültürün kötü etkisini kırarak, onun cazip ürünlerine rakip olabilecek eserlerle mümkünse yerli eserler oluşturulmalıdır. Bu eserlerle çocuklar, karamsarlıktan, şiddetin her türüsünün yıkıcılığından kurtarılıp yaşama sevincine, güzel amaçlara yönlendirilmelidir (Güler ve Bıkmaz, 2007). Fakat günümüz yerli çocuk edebiyatı eserleri çocukların gelişimini desteklemek noktasında popüler kültürün ürünleriyle yarışmamaktadır. Bugünkü Türk çocuk edebiyatının genel durumunu özetleyen Yalçın ve Aytaş (2016), teknolojinin bütün nimetlerinden faydalanarak çocukların dikkatini çekecek şekilde tasarlanan göze hitap eden kitapların her gün yenilerinin piyasaya sürüldüğünü belirtmektedir. Bu çocuğun gelişim ve ilgi alanlarını yeteri kadar önemsemeyen ve karşılayamayan içeriği boş eserlerin çokça yayınlanması edebî ve eğitici amaçlardan çok ticari amaçlara hizmet etmektedir. Çocuk kitapları yayıncılığının eğitimle ortak paydasını atlayıp kâr amacı güden bir sektöre dönüştüğünü belirtmektedir. Çözümü de çocuk edebiyatı alanında yapılacak akademik ve bilimsel çalışmalarda görmektedir. Alana ait bu açıklamalardan yola çıkarak çocuk edebiyatının taşınması gereken niteliklerin tespitinin ve eserler oluşturulurken benimsenmesinin son derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca özellikle çocuk kitaplarının bu nitelikler kapsamında detaylı denetiminin tercih değil, zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çünkü çocuğun gelişimi ancak doğru şekilde hazırlanan, yeterli edebî niteliklere sahip çocuk kitaplarıyla desteklenebilir.

Şirin (2007), nitelikli ve modern çocuk edebiyatını popüler kültürün oluşturmayı amaçladığı çocuk kültürünün karşısında yer alan yenilikçi çocuk edebiyatı olarak

tanımlamaktadır. Bu edebiyatın amacı yaşamı çocuklara açıklarken çocuklarla yeni yaşamlara açılmaktır. Gelişimci ve ilerlemeci çocuk edebiyatı tıpkı çocuk gibi daima geleceğe dönük olmalıdır. Sonuç olarak, çocuk edebiyatının niteliklerini koruyarak kendini yenileyebilmesi önemlidir. Çünkü günümüz dünyasının yaşamsal gerçekleri geçmiş yüzyıllarla kıyaslandığında, günümüz dünyasının her yönden karmaşık bir hâl aldığı ve ağır sosyal ve çevresel sorunlarla yüklü bir duruma geldiği görülmektedir. Bu durum, geleceğin yetişkinleri olan bugünün çocuklarına şimdiden büyük sorumluluklar yüklemektedir.

Bugünün sorunlarını, gerçeklerini teknolojik verilerin ışığında, bilimsel bilgi ve bulgularla, akılcı bir dille çocuklara anlatacak nitelikli edebî eserlerle çocukların buluşturulması önemlidir (Bele, 2000). Böylece çocuk, eserleri okurken bir serüven gibi yaşamın gerçeklerini algılayabilir ve korkmadan sorunlarla savaşabilir. Bugün fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerde işlenen konular, konuların işleniş şekli ve iletiler bu ilişkinin kurulması için uygundur. Bu kapsamda çocuklar tarafından zevkle okunan ve çağın yükselen trendi olan bilim kurgu ve fantastik edebiyat türlerine ait eserlerin çocuğa seslenişinin, dünyayı çocuğun anlayabileceği seviyede ilginç kılarak masalsılıkla bilimsellik arasında hassas bir noktada işleyişinin ve çocuk eğitimine katkılarının incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Çocuk edebiyatının çağdaş yazarlarından olan Bilgin Adalı, çocuklar için şiirler, tiyatro metinleri, hikâyeler, romanlar ve uyarlama destanlar yazmıştır. Yazar, yetmiş bir eserinden altmış ikisini çocuklar için yazmıştır. Farklı tür ve tarzlarda eserler vererek çocuğun ilgi alanlarına hitap etmeyi ve onun dünyasına girmeyi hedefleyen yazarın tarihi, polisiye, bilim kurgu, fantastik gibi birçok türde eseri mevcuttur. Bu çalışmada eserlerinde işlediği konularla modern çocuğun ilgi alanlarına, zevklerine, meraklarına temas eden Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki çocuk edebiyatı eserlerinin eğitime katkısı incelenecektir.

1.2. Araştırma Soruları

Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki çocuk edebiyatı eserlerinin çocuk eğitimine katkısını tespit etmek amacıyla üç temel soru belirlenmiştir.

1. Çocuk edebiyatının temel öğeleri (karakter, konu, tema ve ileti, dil ve anlatım, resimleme) nelerdir?
2. Bilgin Adalı'nın kitaplarındaki fantastik öğeler nelerdir?
3. Bilgin Adalı'nın kitaplarındaki bilim kurgu öğeleri nelerdir?
4. Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerin çocuk eğitimine katkısı nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; bugünün çocukları olan Z ve Alfa kuşağının gerçeklerine ve gelişimine uygun, bir yanıyla bu çağın eseri, bir yanıyla kaynağını masallardan ve efsanelerden alan çocuk yaratıcılığının çıkış noktası olan hayal gücünü destekleyen fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerin eğitime katkısını değerlendirmektir. Ayrıca bu türdeki eserlerin öğretmenler ile veliler tarafından tanınmasına katkıda bulunarak çocukların çocuğa görelilik ilkesi kapsamında kurgulanan farklı eserlerle karşılaşma ihtimallerini artırmak ve Bilgin Adalı'nın incelenen eğitici yönü güçlü eserlerinin çocuklar, veliler ve öğretmenler tarafından bilinirliğine katkıda bulunmaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Fantastik ve bilim kurgunun Türk edebiyatındaki gelişimi, genel gelişimine kıyasla daha geç olmuştur. Yaşanan bu geç gelişim, türlere ait özgün eserlerin ortaya çıkışını da geciktirmiştir. Konu çocuk edebiyatında fantastik ve bilim kurgu olunca gelişim daha da gerilemekte ve yerli eser sayısı daha da azalmaktadır. Oysaki bu türler, günümüz dünyasının modern çocuğuyla yakından irtibat kurabilen popüler eserleri bünyesinde barındırmaktadır. Türe ait eserlerin çocuklar tarafından çok tercih ediliyor olması, bu alandaki nitelikli eserlerin son derece önemli olmasına sebep olmaktadır. Çocuk okurun kitap seçerken benimsediği kıstasları macera, olağanüstülüklerle kurgunun iç içe geçmesi ve sonsuz bir olabilirlikler dünyası şeklinde özetlemek mümkündür. Alanda nitelikli eser için belirlenen kıstaslar ile çocuğun kitap seçerken benimsediği kıstasları bünyesinde birleştirebilen eserler, çocuğun edebiyat aracılığıyla dolaylı ve sürekli eğitimi açısından çok önemlidir. Çünkü çocuk edebiyatının kritik işlevi, çocuğa parçası olduğu toplumu anlama ve ona uyum sağlama yetisi kazandırmak, çocuğu evrensel değerlerle tanıştırmak ve onun kendini keşfetme sürecini desteklemektedir. Bu kapsamda çocukların severek, eğlenerek, öğrenerek okuyacakları, millî değerlerle uluslararası kültürü harmanlamış eserlerin hem çocukların okuma alışkanlığı edinme sürecinde etkili olacağı hem de yeni hayaller kurarak yeni gerçeklik ihtimalleri üzerine fikir yürütmeyi öğrenmelerini destekleyeceği düşünülmektedir.

Bu noktada çocuk edebiyatında fantastik ve bilim kurgu türüne ait eserler dikkat çekmektedir. Çünkü bu türler çocuklar için yepyeni dünyalar inşa ederek onların var olan sorunlar üzerine düşünmelerine, bunu yaparken eğlenmelerine ve kendi potansiyellerini keşfetmelerine olanak tanımaktadır. Bilim kurgunun önemini vurgulayan Güney (2015), insanın diğer insanlar ve doğa üzerinde kurduğu kontrolü eleştirerek insanın doğa ve teknolojiyle kurduğu tahakkümcü ilişkinin yanlışlığını ve başka türlü bir ilişki kurulabileceğini bilim kurgunun insanlara hatırlattığına değinmektedir. Ayar (2015), fantastik edebiyatın, içine

doğduğu dönemin ruhuna uygun olarak işlevselliğe büründüğünü ve izlediği yolun modernizmle ortak olduğunu belirterek fantastiğin çağın takipçisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu görüşler neticesinde, fantastik ve bilim kurgu türünün Z ve Alfa kuşağını kapsayan bugünün çocuğunun hayatında, birey olma sürecinde önemli bir yere sahip olduğu sonucuna varılmaktadır.

Fantastik ve bilim kurgu, çocuğun dünyasında bu kadar önemliken alanda konuya dair yapılan çalışma sayısı sınırlıdır. Çocuk edebiyatı alanında bilim kurguya dair ilk ve tek akademik eser Mazlum Akın'ın Türk Çocuk Edebiyatında Bilim Kurgu kitabıdır ki onun da yeni baskısı bulunmamakta, fantastik edebiyatı müstakil olarak konu alan akademik eserse bulunmamaktadır. Konuya dair yapılan akademik çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Bu çalışmaları (Bozkaplan, 2010) "1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik Ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerinde Bir İnceleme" isimli bir doktora çalışması, (Şen, 2017) "Çocuk Edebiyatında Kurmaca Gerçeklik Üzerine Bir İnceleme" isimli bir doktora çalışması, (Aydemir, 2011) "Gülten Dayıoğlu'nun Romanlarının Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Ve Fantastik Bilim Kurgu Türü Bakımından İncelenmesi" isimli yüksek lisans çalışması şeklinde sıralamak mümkündür.

Alanda fantastik ve bilim kurgu türüne dair eksikliğin giderilmesi maksadıyla kurulan Fantazy ve Bilimkurgu Sanatları Derneği (FABİSAD) türlerin önemini hem yazarlara hem okurlara göstermeyi, türün gelişimini ve yazarlarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Dernek, türlerin çıkış noktası olan hayal gücü ve bilimin çocuklar için küçümsenemeyecek kadar değerli bir hazine olduğunu savunmakta ve türlerin tanınırlığını artırmak için çalışmalar yapmaktadır (Fabisad, b.t.).

Çocukların bu alana gösterdikleri alakanın yoğunluğuna rağmen fantastik ve bilim kurgu türünde birçok eser veren Bilgin Adalı'nın eserlerine dair akademik çalışma henüz yapılmamıştır. Bilgin Adalı'nın bu çalışmanın örnekleme dışında kalan eserleri üzerine birkaç çalışma yapılmıştır. Bunlar; (Gülgönül, 2014) "Bilgin Adalı'nın Hikâye Ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler" isimli yüksek lisans çalışması, (Vuruş, 2016), "Çocuk Edebiyatına Uyarlanmış Klasik Destanlar Üzerine Bir İnceleme: Bilgin Adalı Örneği" isimli yüksek lisans çalışması, (Cihaner, 2007), "Eleştirel Düşünme Becerisi Kazandırma Yönüyle Bilgin Adalı'nın Çocuk Kitapları" isimli yüksek lisans çalışması ile (Demirkaya, 2009), "Bilgin Adalı'nın Çocuk Romanlarının, Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişim Alanlarına Etkileri Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans çalışması şeklinde sıralanabilir. Bu çalışmalarda fantastik ve bilim kurgunun çocuk edebiyatı ile ilişkisine değinilmemektedir. Çocukla edebiyat arasındaki

bağı güçlendirecek olan fantastik ve bilim kurgu türlerinin eğitime katkısına dair detaylı bir incelemenin henüz yapılmamış olması, bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

1.5. Yöntem

Bu çalışmanın örnekleminde yer alan eserlerin incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme esas alınmıştır. Verilerin toplanması, tasnifi ve değerlendirilmesi süreci içerik analiz yoluyla gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde veriler derin bir incelemeye tabi tutulur. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242). Bilgin Adalı'nın tüm eserleri incelenerek fantastik ve bilim kurgu türünde oldukları için bu çalışmanın örneklemini olarak belirlenen on dokuz eseri (Atlantis'in Çocukları, Atlantis'in Çocukları-2, Atlantis'in Çocukları-3, Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda, Dünya Artık Daha Güzel, Dünyayı Kurtaran Çocuk, Genlerin Şifresi, Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa, Mavi Gezegenin İlk İnsanları, Meraklı Karınca Cimcim Yollarda, Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri, Renklerin Kardeşliği 1- Sarı Kanarya, Renklerin Kardeşliği 2 - Yavru Aslan, Renklerin Kardeşliği 3 - Yavru Kartal, Uzaylılar Geliyor, Zaman Açılan Kapı, Zaman Bisikleti- 1, Zaman Bisikleti- 2 Geçmişten Gelen Konuklar, Zaman Bisikleti- 3 Zamanda Kaza) önce çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmiş, ardından fantastik ve bilim kurgu öğeleri ve bu öğelerin çocuk eğitime katkıları kapsamında incelenmiştir. Bulgular bölümünde yer alan veriler neticesinde varılan sonuca ve değerlendirmelere de Sonuç ve Öneriler bölümünde yer verilmiştir.

1.6. Varsayımlar

Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerinin çocuk eğitimini olumlu yönde destekleyeceği varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türlerine dâhil on dokuz çocuk kitabıyla sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Çocuk: İki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır.

Edebiyat: Malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.

Eğitim: İnsanların davranışlarında kasıtlı, kendi yaşantısı yoluyla, istedik, kalıcı izli davranış meydana getirme sürecidir.

Çocuk Edebiyatı: Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.

Fantastik: Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî.

Bilim Kurgu: Çağdaş bilim verileriyle düş gücünden oluşan film, roman vb.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk

Çocuk edebiyatı üzerine yapılacak tüm çalışmaların temelinde yer alan anahtar kavram muhakkak ki çocuk olacaktır. Güncel Türkçe Sözlük (2021), çocuk kavramını küçük yaştaki erkek veya kız çocuğu şeklinde tanımlamaktadır. Kavramla zihinsel ve bedensel gelişimi tamamlanmamış 0-16 yaş aralığı kastedilmektedir. Demirel (2010), çocuğu bebeklikten çıkışla ergenliğe giriş arasında fiziksel, duygusal ve sosyal yönden gelişim gösteren ve bu gelişim esnasında kendine özgü dünyası olan birey olarak tanımlamaktadır. Çocuk olarak adlandırılan yeni bireyin, toplumca anlamlandırılış hâlini çocukluk kavramı karşılamaktadır. Çocuk, belli bir yaş aralığı ise çocukluk, bu yaş aralığındaki bireye yüklenmesi muhtemel rolleri ve anlamları ifade etmektedir. Güteryüz (2013), çocukluk kavramının toplumun sosyokültürel ve ekonomik yapısıyla yakından ilgili olduğuna değinmektedir. Çocuğa yüklenen anlam olan çocukluk düşüncesinin gelişmesinde toplumun çocuğa bakışı, çocuktan beklentisi, çocuğa yüklediği anlam, tarihsel süreçte çocuk algısının gelişimi gibi birden çok faktör etkili olmaktadır. Özetle, çocuğu henüz gelişimini tamamlamamış olumlu ya da olumsuz her türlü etkiye açık olan küçük insan, çocukluğu da bu küçük insanın toplumca kavranışı olarak tanımlamak mümkündür.

2.2. Z ve Alfa Kuşağı

Güncel Türkçe Sözlük'te kuşak, aynı yıllarda doğmuş ve doğdukları şartlar ve olaylar sebebiyle benzer sıkıntıları paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu olarak ifade edilmektedir (TDK, 2021). Bu kapsamda 25-30 yıllık aralığı oluşturan bireyler öbeği, nesil ya da kuşak olarak tanımlanmaktadır. Nesilleri X kuşağı (1965-1979), Y kuşağı (1980-1996), Z kuşağı (1997-2010) ve Alfa kuşağı (2010-2025) olarak sıralamak mümkündür (Çetinkaya, 2020). Yapılan genel tanımlamalar kapsamında aynı nesle mensup bireylerin ortak kültürel yapısı ve algılama şekli bulunduğundan, her neslin ilgi alanlarında ve gereksinimlerinde belirgin farklar oluştuğu söylenebilir. Nesillerin ortak özelliklerini ve genel yönelimlerini bilmek eğitim faaliyetlerinin yönlendirilmesi açısından zorunluluktur. Bu durumdan yola çıkarak bugünün çocuklarının ortak eğilimlerinin tespiti ve bu tespit ekseninde çocuk edebiyatı eserlerinin değerlendirilmesi son derece önemlidir. Çünkü onlar oluşturulurken sanatsal kaygının yanında eğitime amacı da mevcuttur. Bu amaca ulaşmak ancak ve ancak nesle uygun eserlerle mümkündür. Hayatlarının merkezinde teknoloji olan günümüz öğrencileri Z ve Alfa kuşağını oluşturmaktadır. Bu kuşakların eğitiminde başarıya ulaşmak ancak eğitim

programlarını onların özelliklerine uygun hazırlanmasıyla mümkündür. Bu kapsamda çocuklara göre yeniden yapılandırılan eğitim programlarıyla bireyler çağa uygun yetiştirilebilecektir (Altunbay ve Bıçak, 2018). Z ve Alfa kuşağının eğitiminde içine doğdukları dijital dünyayı esas almamak büyük problem oluşturacaktır. Çünkü teknolojik gelişmeler ve sınırsız dijital sosyal etkileşim sonucu çocuklarda kendinden önceki nesillerden farklı bir dünya algısı oluşmuştur. Bu açık dünya görüşü onların günlük hayatlarının bir parçasıdır. Bu hızlı gelişim ve değişim Z ve Alfa kuşağının zihnine ve benliğine ulaşmaktadır. Örneğin çağlar boyunca şans getirdiğine inanılan dört yapraklı yoncayla karşılaşan çocuk bu durumu genetik bir bozulma olarak görür. Çünkü yonca üç yapraklı olmalıdır ve normal olan budur. Çocuğa hazır olarak sunulan bilginin dışındaki her şey hatalıdır ve düzeltilmelidir. Bu durum Z ve Alfa kuşağı çocuklarının algı dünyasının anne babalarından ve önceki nesillerden farkını ortaya koymasından son derece önemlidir (Ural, 2015). Bu sebeplerle Z ve Alfa kuşaklarının ortak özelliklerini tespit etmek ve bu özellikleri esas alan eğitim programları ve materyalleri geliştirmek gerekmektedir. Bu ortak özellikleri

- Coğrafi sınırlamaları olmayan,
- Bireysel, bağımsız ve yalıtılmış yaşayan,
- Pek çok işi bir arada yapan,
- Yaratıcılık ve yenilikten zevk alan, aynı zamanda güven arayan,
- Neredeyse ellerinde tabletle doğan,
- Telefon ve sanal gerçeklik hayatlarının bir parçası olan,
- Sanal, Robot, Hologram arkadaşlarıyla daha iyi anlaşılan, makineleri insanlara tercih eden,
- Çevrim içi alışveriş yapan, daha az insanla temas eden,
- Kendine odaklı, bireysel çalışmayı seven,
- Daha becerikli, daha akıllı ancak çoğunlukla geniş çaplı düşünmeyi ve kültürel derinliği ihmal eden,
- Hataların bir tuşa basılarak hemen düzelebileceğini, dünyanın değişebileceğini düşünen,
- Genetik ve nanoteknolojilerle tüm canlıların arızalarının giderilebileceğine inanan,
- Teknolojinin ve sanal dünyanın merkezinde yer alan bireyler olmaları şeklinde sıralamak mümkündür (Çetinkaya, 2020).

Bu kapsamda, bugün çocuklarına hitap eden eserlerin çocuklara ilgi çekici gelmesi ve onların gelişimini desteklemesi için Z ve Alfa kuşağının belirtilen genel özelliklerine hitap

etmesi gerekmektedir. Yaratıcı ve modern çocuk olarak adlandırılabilir bu nesillerin genel özelliklerini ve beklentilerini işlediği konuların ilginçliğiyle, teknolojiyle olan bağlarıyla, çocuğun hayal dünyasına dokunmasıyla ve çocuğun ruhunu özgür kılmayı başarabilen sınırsızlığıyla bilim kurgu ve fantastik edebiyat eserlerinin karşılayabileceği düşünülmektedir. Çünkü bilim kurgu, çocuğa bilimselliği, bilimi sevdiren ve öğretir. Yazarın kurguladığı bilim aslında asla olamayacak değil, olması muhtemel olandır. İşte bu, çocuğa buluş yapma isteğini kazandırır, keşfetme, araştırma ve öğrenme yeteneklerini ve dürtülerini kamçılar. Gelecek hakkında öngörülerde bulunabilme, geleceğin şekillenmesinde iyi ve kötü gelişmeleri sezebilme yetisi verir. Dünyayı, insanlığı, ülkesini, yaşadığı toplumu ve bunların birbiriyle etkileşimlerini net olarak anlayabilmesine olanak tanır. Bilim kurgunun kendine özgü bu yararlılıklarından başka şüphesiz her türlü insani değerler ve erdemler, ulusal birikimler ve eğitim her çocuk edebiyatı eserinde olduğu gibi belki de daha rahat ve özümsemesi daha kolay biçimde okuyucuya aktarılabilir. Bilim kurgu, çocuğun hayal kurabilme kabiliyet ve arzusundan kaynaklanan etmenler sebebiyle avantajlı bir türdür (Akın, 2009). Fantastik kurgulu eserlerde de eserler aracılığıyla okura, başarılı olabileceği ve karşılaştığı tüm engellerin üstesinden gelebileceği yolunda telkinlerde bulunulur. Fantastik unsurlara dayalı anlatılar, içlerinde barındırdıkları heyecan, coşkunluk ve enerji nedeniyle okurun yaşama tutunması ve yaşamaya karşı umutlu ve istekli olmasına katkıda bulunur. Bu tür eserler, okurun zekâsına meydan okur ve neyin gerçek, neyin fantastik olduğunu bulmaya çalışan okur öykünün içine çekilir ve öyküye aktif olarak katılır. Çocuklar okudukları fantastik kurgulu eserler arasında konu, olay örgüsü ve karakter açısından bağlantı kurmayı, bunlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmayı öğrenerek hayatı anlayacak, hayaller kuracak ve eğleneceklerdir. Bir edebiyat metninin fantastik olabilmesi, onun gerçeküstü düzlemde geçmesine bağlıdır.

Böyle bir metin oluşturabilmenin en önemli ön şartı ise edebiyatçının sonsuz ve sınırsız bir hayal gücünün olmasıdır. Böylesi bir ön şart, ancak ve ancak yazarın hem masal hem de mitolojik bilgi açısından oldukça donanımlı olması ile gerçekleşir. Ayrıca yazarın yaşadığı dönemi iyice anlamış ve algılamış olması da bir diğer şarttır (Can, 2014). Çağın modern çocuğunun ilgi ve gereksinimlerini karşılamakta fantastik ve bilim kurgu türüne ait eserler ön plandadır. Bu durum alanda eser veren yerli çocuk edebiyatı yazarlarının eserlerinin incelenmesi ve eğitim açısından değerlendirilmesini daha önemli hâle getirmektedir. Bu kapsamda Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu edebiyat türlerindeki çocuk edebiyatı eserlerinin çocuk eğitime katkısının incelenmesi maksadıyla eserler önce çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden, ardından fantastik ve bilim kurgu öğeleri ve bu öğelerin çocuk eğitimine katkıları yönünden incelenecektir.

2.3. Edebiyat

Güncel Türkçe Sözlük (2021), edebiyat kavramını olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı şeklinde tanımlanmaktadır. Tarihi insanlık tarihi kadar eski olan edebiyat, insanın düşünme, anlama ve anlatma becerilerinin ürünüdür. Arapça edep kökünden türeyen edebiyatın bugünkü anlamını karşılayacak şekilde kullanımı Şinasi ile başlamıştır. Ana malzemesi dil ve sözcükler olan bu sanat dalı, topluma hitap ederek toplumun içinde bulunduğu kültürden ve şartlardan doğmaktadır. Edebiyat, sanatsal yönüyle evrensel olsa da gelişim evreleri bakımından ulusal kaynaklara bağlıdır. Bu sebeple edebî türlerin gelişimi toplumdaki topluma değişiklik göstermektedir.

Yazarın hayallerinin, korkularının, özlemlerinin, sevincinin ve hüznünün kısaca kendine has dünyasının yansıması olan edebî eserlerin her ortak noktaları olmakla birlikte her biri özgün yapıtlardır. Ancak edebiyat üzerine yapılan inceleme ve çalışmaları kolaylaştırmak amacıyla ortak özellikler esas alınarak eserler dönemlerine, konularına, şekillerine göre tasnif edilmektedir. Edebî eserler konularına göre fantastik, gotik, bilim kurgu, distopik, yeraltı gibi sınıflandırılmaktadır (Özlük, 2011). Fantastik edebiyat, kısaca gerçeğe dayalı olmayan anlatım tarzı olarak tanımlanmaktadır. Fantastik edebiyat alanında önemli tespitler yapan Todorov (2017), fantastik metinleri fantastik kılının okurun hissettiği kararsızlık olduğunu belirtmektedir. Fantastik kimi zaman olağanüstü güzel ve şaşırtıcı, kimi zaman da gerçekte olabilir duygusu yaratan garip ve huzursuz edici olmalıdır. Fantastik öğeler akıl karıştırıcı bir nitelik alarak okunduğunda veya seyredildiğinde gerçek mi sahte mi olduğuna karar verilemeyen bir şaşkınlık içine düşülmesine neden olmalı, gerçekçi ilkelerde bile bir kararsızlığa yol açmalıdır. Bu karmaşa, fantastiğin hem tanımını hem ayırt edici özelliğini karşılamaktadır.

Fantastik edebiyatın bir yan dalı olduğu kabul edilen bilim kurgu edebiyatı, genelde bugün ulaşılamamış bilim ve teknoloji unsurlarını içeren ve kurgusunun temelinde bilimin olduğu anlatılar olarak tanımlanmaktadır. Türü karşılayan İngilizce “science fiction” terimi Orhan Duru tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi için yapılan bir çalışmada bilim kurgu olarak çevrilmiştir. Daha sonra bu kullanım Türk Dil Kurumu tarafından resmîleştirilmiş ve böylece tür, Türk edebiyatı literatüründe bilim kurgu ismini almıştır. Kitle iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, bilimsel ilerlemeler, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, toplumların sahip olduğu maddi imkânların iyileşmesi ve bilginin yayılımının hızlanmasıyla doğru orantılı olarak türün gelişimi Sanayi Devrimi sonrasında gerçekleşmiştir. Türk

edebiyatındaki gelişimi Avrupa'ya göre daha geç dönemlerde Tanzimat'la birlikte çeviri eserlerle olmuştur.

Alanda yapılan çalışmaların bir kısmı fantastik edebiyatın temel niteliklerinin bilim kurgu edebiyatı için de geçerli olmasından yola çıkarak, bilim kurgunun fantastiğin yan dalı olduğunu savunmaktadır. Bu çalışmalarda, bilim kurgunun çıkış noktasında bilimin yer almasının iki türü birbirinden ayıran tek fark olduğu öne sürülmektedir (Göker, 2020). Bazı çalışmalarda ise bu iki türün farklı alanlar olduğu savunulmaktadır. Fantastik ve bilim kurguya dair sınırlar henüz çizilemediği için alanda kuramsal çalışmalar da devam etmektedir. Şahin vd. (2015), bu kapsamdaki çalışmalarında bilim kurgu türüne ait eserlerin çıkış noktasının gotik olduğunu ve gotik edebiyatın 18. yüzyılda İngiltere ve Almanya'da ortaya çıkan bir edebiyat olduğunu belirtirler. Aydınlanma düşüncesinin bir tür eleştirisi olan gotik, akılla açıklanamaz olanın ortaya sürülmesiyle başlarken, fantastik edebiyatın çıkış noktasının mitolojik öyküler ve halk öyküleri olduğunu belirtmektedirler. Konuya dair yapılan akademik çalışmaların öncüsü sayılabilecek Bülent Somay ise bu ayrıma gitmek yerine, iki türün ortak noktalarına odaklanmanın daha yapıcı bir tavır olduğunu vurgulamaktadır. İki türün de asıl amacının yadırgatmak ve tekinsizlik hissi uyandırmak olduğuna değinmektedir.

2.4. Çocuk Edebiyatı

Oğuzkan (2013), çocuk ve edebiyat kavramlarından meydana gelen çocuk edebiyatını çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı eserler olarak tanımlamaktadır. Bu kısa tanım, edebiyatın üstlendiği görevleri belirtecek şekilde genişletilebilir. “Temel malzemesi dil olan ve dil aracılığıyla çocuğun anlama, kavrama ve yorumlama yeteneklerini, gelişim özelliklerini dikkate alarak katkıda bulunan, onun hayal dünyasına hitap eden, onu bayağılıktan ve çirkinlikten uzak tutan, onu bir yandan eğitirken bir yandan da eğlendiren, ona hoşça vakit geçirten yazılı ve sözlü eserlerin bütününe verilen ad çocuk edebiyatıdır.” (Şener vd., 2010, s. 45). Toplumun en yeni üyesine hitap eden eserleri kapsayan çocuk edebiyatı, çocuğun doğru ve donanımlı yetişmesine sunduğu katkı düşünüldüğünde çok yönlü bir alan hâline gelmektedir. Bu duruma vurgu yapan akademisyenlerce de çocuk edebiyatına dair birçok tanım yapılmıştır. Sever (2017), çocuk edebiyatını erken çocukluk döneminde başlayan, ergenlik dönemini de kapsayan bir evreye hitap eden, çocukların dil gelişimine ve anlama düzeylerine uygun olarak oluşturulan, duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal nitelik taşıyan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten eserlerin geneli olarak tanımlanmaktadır. Benzer bir tanımlama yapan Temizyürek (2003), çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik boyut taşıyan, kelime hazinesinin gelişimine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve

evrensel değerler içeren, psikolojik ve sosyolojik gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği, okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat eserlerini çocuk edebiyatına dâhil eder. Çocuk edebiyatı, çocukluğunu çoktan tamamlamış yetişkinler tarafından çocuklar için verilen maksatlı eserlerden oluşur. Çünkü çocuk edebiyatı eserleri, edebî bir eser olmakla birlikte çocuğu yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu hedefler; çocuğun kişiliğinin sağlıklı gelişmesi için duygu, düşünce ve ruh sağlığını geliştirmek, din ve ahlak gibi kutsalları öğretmek, millî tarih ve kültür, medeniyet gibi kendi değerlerini aşılacak, devleti ve toplumu için iyi birer vatandaş niteliğine sahip olmalarını sağlamak; iyilik, doğruluk, adalet, erdem gibi faziletleri içselleştirmek; barış, insan sevgisi, eşitlik, özgürlük gibi evrensel değerlere sahip olmalarına yardım etmek; estetik, sanat zevki, görgü gibi hayat standardını yükseltecek birikimleri edindirmek; hayatın anlam ve amacı gibi yaşamsal faaliyetlerini daha iyi düzenlemek; meslek edindirmede rol oynamak, eğitim, öğretim ve bilgi vermek olarak sıralanabilir. Belirtilen hedefler, çocuk edebiyatının ciddiye alınması gerektiğini göstermektedir (Akın, 2009).

Çocuk için kurgulanan eserde işlenen konu ve konunun aktarılış biçimi çocukla edebiyat arasındaki bağın kurulmasında önemlidir. Çocuk edebiyatı eserleri, ana hatlarıyla gerçek kurgulu türler ve fantastik kurgulu türler olarak sıralanabilir. Gerçek kurgulu eserler, günlük hayatta yaşanan ya da yaşanması muhtemel konuları içermektedir. Fantastik eserlerin çıkış noktasıysa fabllar, mitler, efsaneler ve halk hikâyeleridir. Yani fantastik eserler konu, motif, karakter, mekân ve şekil özellikleri gibi birçok edebî unsuru geleneksel edebiyattan almaktadır. Birçok yapısal unsuru geleneksel edebiyattan alsa da modern fantastik eserlerin bakış açısı geleneksel eserlerden farklıdır. Geleneksel fantastik edebiyat, olağanüstü unsurlar karşısında korku, kabulleniş ve teslimiyet işlenmektedir. Modern fantastik edebiyatta olay örgüsü genellikle evrensel mücadele ve değer yargıları etrafında gelişir. İyi ve kötü arasındaki tükenmek bilmeyen mücadele, zorluklar karşısında inanç ve azim, bireysel ve sosyal sorumluluklar, sevgi ve dostluk gibi konular, modern fantastik eserlerin temel konularıdır (Can, 2014). Fantastik kurgulu türleri modern fantastik hikâyeler, fantastik hayvan hikâyeleri, kişileştirilmiş oyuncak ve obje hikâyeleri, olağandışı karakterleri ve tuhaf durumları konu alan fantastik hikâyeler, küçük insanların dünyasını anlatan fantastik hikâyeler, doğaüstü ve gizemli olayları konu alan fantastik hikâyeler, tarihsel kurgusu olan fantastik hikâyeler, macera konulu fantastik hikâyeler ve fantastik bilim kurgu hikâyeleri şeklinde gruplamak ve incelemek mümkündür. Edebî anlamda yakın zamana kadar pek fazla değer verilemeyen bilim kurgu, fantastik, gotik gibi türler, günümüzde edebiyatın klasikleşmiş eserleri kadar okuyucuları etkilemektedir. Çünkü değişen zaman ve ihtiyaçlarla birlikte farklılaşan bireylerin beklentileri

de değişmektedir (Balta, 2014). Özellikle okuyucu kitle çocuklar olduğunda, çağı takip eden bu tür eserlerin etkisi klasik eserleri geride bırakabilmektedir.

Bu çalışma, fantastik kurgulu türlerin çocuk edebiyatındaki yerinin, öneminin ve çocuk eğitimine katkılarının incelenmesini amaçlamaktadır. Çünkü fantastik ve bilim kurgu, çocuklar için üretilen televizyon, sinema ve çizgi romanlar gibi ürünlerin çıkış noktası hâline gelmiştir (Akın, 2009). Çocukların vakitlerinin çoğunu ayırdığı bir alan hâline gelen bilim fantastik ve bilim kurgu alanında verilecek nitelikli eserlerin ve eserler üzerine yapılacak akademik incelemelerin çocuk edebiyatında yapıcı etkileri olacağı düşünülmektedir.

2.5. Eğitim

Güncel Türkçe Sözlük (2021), eğitimi çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında doğrudan veya dolaylı yardım etme olarak tanımlanmaktadır.

Eğitim kavramının bugün zihnimize canlanan genel anlamını kazanma sürecinin temelleri 10. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Farabi, 10. yüzyılda çocuklardaki bireysel farklara işaret ederek zihinsel eğitimin önemini vurgulamış; aynı dönemde İbni Sina, çocukta ruh ve beden sağlığına dikkat çekerek çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yaklaşımlarla çocukların sevgisinin kazanılması gerektiğini belirtmiş; Gazali, çocukta davranış eğitiminde pekiştirmelere dikkat çekerek çocuk açısından oyunun önemini vurgulamıştır (Yavuzer, 2003). Elbette geçen zaman içinde eğitim felsefelerinde dönemin bilimsel, ekonomik ve sosyolojik ihtiyaç ve imkânlarına bağlı olarak değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlere bağlı olarak eğitimin şekli ve materyalleri ya güncellenmiş ya da tamamen değişmiştir. Kendi kendini inşa eden bireyi hedefleyen çağdaş eğitimin özellikleri dikkate alındığında, öğretmenden çok öğrenciye, konudan çok niteliğe, ezber ve taklitten çok yaratıcılığa vurgu ön plandadır (Kınsün, 2016).

2.6. Çocuk Edebiyatı ve Eğitim

Eğitim, genel anlamda insanın edindiği deneyimlerin kendinden sonraki nesillere bilinçli ve planlı şekilde aktarımı olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu çocuk eğitimi olduğunda süreç, kültürleme ve toplumun geleceği olan bireyi yetiştirmeye dönüşmektedir. Eğitimin çıkış noktasını Güleriyüz (2013), insanoğlunun alet yapmaya başlaması ve sonrasında öğrendiklerini çocuklarına, yakınlarına öğretmesi olarak belirtmektedir. Eğitimin amacı, insanlarda sosyal hayata ve zamana uygun davranış değişikliği oluşturmaktır. Eğitimin işlevi ise insanları bu amaç doğrultusunda etkilemek, dolayısıyla da yetiştirmektir (Karakaya, 1998). Bu sebeple çocuk henüz topluma karışmadan dilden dile aktarılan öykü, destan, şiir, masal, ninni, türkü ve atasözleri gibi kültürel ürünlerle karşılaştırılmakta ve çocuğun eğitimine

başlanmaktadır. Çünkü çocuklar için hazırlanan ders kitapları akademik öğrenmeler içindir ve onlar aracılığıyla öğretim faaliyetleri gerçekleştirilir. Eğitim ise daha bütüncül ve yaşamın içine sinmiş hâldedir. Bu sebeple çocuğun akademik öğrenmeleri dışında kalan eğitiminde edebiyat önceliklidir. Çünkü ders kitapları çocuk edebiyatı eserleri kadar kanlı canlı değildir. Çocuğu, edebiyatçılar, sanatçılar canlandırır, kanatlandırır ve uçurur. Onun duyguları, heyecanı, sınır tanımazlığı edebiyata yansır ve şiirle, öyküyle, masalla bir daha yaratılır. İyi sanatçılar çocuğun o sınır tanımaz, dizginlenemez enerjisini âdeta kıskanır, ona yetişmeye çalışır. Çünkü çocuk, henüz kalıplarla sınırlandırılmamış canlı bir enerjidir (Güleryüz, 2013). Toplumun en tecrübesiz parçası olan çocuğun hayatı, içinde yaşadığı toplumu, dünyayı ve evreni anlaması karşılaştığı kitaplarla ve onlar vesilesiyle deneyimlediği yaşamlara mümkündür. Tahmin edilemez gizil bir güce ve donanımına sahip olan çocuğu yönlendirecek olan çocuk edebiyatının esas amacı, kendi olma özgürlüğünü kısıtlamadan ve seçme hakkını daima saklı tutarak bu yeni bireyi eğitmektir. Çocuk edebiyatının eğitimi desteklemesi özel olarak tasarlanan, yüksek yaratıcılık barındıran, merak unsurlarıyla bezenmiş, içine toplumsal ve evrensel değerler gizlenmiş eserlerin çocukla buluşmasıyla mümkün olacaktır. Çocuk, önce belirtilen niteliklere sahip eserlerle tanışacak, ardından bu eserlerden çaba ve yorumlamalarıyla anlamlar çıkaracak ve kendi öğrenme sürecini inşa edecektir. Aksi bir durumda ders kitaplarından farkı olmayan, kural koyan, yasaklayan, tatsız ve heyecansız kitaplarla karşı karşıya kalan çocuk hem edebiyattan uzaklaşacak hem de öğrenme serüveninde telafisi zor bir yalnızlığa düşecektir. Bu sebeple çocuk kitaplarında beklenen bir yandan çocukları Kaf Dağı'nın ardına, Ay'ın gölgesine ve denizlerin altına götürmesi, bir yandan küresel ısınmaya, nükleer felaketlere ve nesli tükenen canlılara değinmesidir. Yani çocuklar için yazılan kitapların onların içine doğdukları çağın gerçekleriyle bağdaşması mecburidir. Eleanor Roosevelt, başkalarının hatalarından ders alın; insan bütün hataları kendisi yapacak kadar uzun yaşamıyor, derken çok haklıdır. Yarının yetişkini olan çocukların yaşanmışlardan ya da yaşanması muhtemel olanlardan öğrenmeyi öğrenerek daha gelişmiş bireyler olması için karşılaştıkları çocuk edebiyatı eserlerinin nitelikleri son derece önemlidir. Konuya dair nitelikleri Can (2014, s. 2-3) sıralamakta ve özetlemektedir:

1. Çocuk edebiyatı, çocuğa hitap eden bir edebiyattır.
2. Çocuk edebiyatı, edebiyat zevkini çocuğa aşıl原因 ve çocukta edebî esere karşı farkındalık uyandıran nitelikte bir edebiyattır. Bu nedenle çocuk edebiyatı estetik özellik taşır.
3. Çocuk edebiyatı, çocukların duygu ve düşünce dünyasına hitap edecek nitelikte eserler yazılmasını öngördüğü için amaçlı bir edebiyattır.

4. Çocuk edebiyatı, çocuklara kendi çocukluğunun dışarıdan nasıl görüldüğünü anlatan bir edebiyat değil, onları yaratıcı düşünmeye davet eden ve onların ufkunu açan, bu nedenle geleceğe yönelik özel bir işlevi olan edebiyattır.
5. Çocukların gelişim süreçleri yetişkinlerinkine benzemeksizin oldukça hızlıdır. Zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel bakımdan sürekli gelişim ve kendini yenileme durumu içinde bulunan çocuk, bu süreçte kendi yeteneklerini keşfetmekle meşguldür. Çocuk edebiyatı bu nedenle çocuğun kendi yeteneklerini ortaya çıkardığı ve çocuğun kendini bulduğu bir edebiyattır.
6. Çocuk edebiyatı, süregelen bütün materyallerle gerek sözlü gerek yazılı gerek görsel güçlü bir ilişkisi olduğu için geçmiş, bugün ve gelecek arasında özel bağlantı kuran bir edebiyattır.
7. Çocuk edebiyatı, bir neslin yetişmesinde özel ve önemli bir işlevi olduğu için oldukça seçici ve çağdaş, yani bir anlamda yaşamı yakalayan bir edebiyattır.
8. Çocuk edebiyatı, teorik bir düzleme dayanan, kendi içinde kuralları olan bir edebiyattır.
9. Çocuk edebiyatı, dil, tarih, gelenek, görenek ve din, kısacası bir milleti millet yapan unsurları barındırdığı için bir tür kültür taşıyıcısı işlevine sahip olan bir edebiyattır.
10. Çocuk edebiyatı, diğer bütün disiplinlerle ortak çalışmayı ve hareket etmeyi gerektiren bir edebiyattır. Bu anlamda disiplinler arası yapısı olan bir edebiyattır.
11. Çocuk edebiyatı, yalnızca edebiyatın en dikkat çekici alanlarından biri değil, aynı zamanda en işlevsel alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatı, çocuklar tarafından olduğu kadar yetişkinler tarafından da büyük beğeni toplayan bir edebî alandır.
12. Çocuk edebiyatı, okumaya, tartışmaya ve düşünmeye değer bir edebî türdür. Farklı becerileri, ihtiyaçları ve okuma tercihleri olan, tamamen farklı bir okur kitlesi için yazılan bir edebiyattır.

Özetle çocuk edebiyatı; çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için içselleştirilerek yazılan, çocuğun gelişimini göz önünde bulunduran, çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına yardımcı olan, geçmiş ve gelecek arasında bağ kuran, kültürel mirasa sahip çıkarak bu mirasın genç nesillere aktarılmasında aracı olan eserleri kapsamaktadır. Çocuk edebiyatı, çağın değerlerini barındıran ve okunduğunda farkındalık yaratacak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan amaçlı edebî bir türdür.

2.7. Çocuk Edebiyatının Eğitime Katkıları

Çocuğun eğitiminde özel olarak çocuklar için düzenlenmiş kitapların ya da çalışmaların kullanılması sürecinin temelleri çocukların çıraklık eğitiminden örgün eğitime geçmesine dayanmaktadır. Çocukların örgün eğitime geçmesi derste kullanılacak bir materyalin varlığını zorunlu kılmıştır. Bu kitapların örgün eğitim faaliyetlerinin bir parçası olarak programlarda yer almasıyla çocuklar için özel olarak hazırlanmış kitapların içeriğinin ne olması gerektiği konusu tartışılmaya başlanmıştır (Can, 2014). Alanda yapılan tüm çalışmaların hemfikir olduğu husus, çocuklar için özel olarak tasarlanan eserlerin olması gerektiğidir. Bu kapsamda eserlerin sahip olması gereken niteliklerin tespitinde çocuğun eğitime ve gelişime katkısı esas alınmaktadır. Konuya değinen Dilidüzgün (2018), çocukluğun yetişkinliğe geçiş için bir hazırlık süreci olduğunu belirtir. Çocuk, bu geçiş sürecinde yine bu süreç için var edilen ve geçiş edebiyatı olarak görülen çocuk edebiyatı eserlerinden yararlanarak kendi gelişimini tamamlamaktadır. Çocuk edebiyatının çocuğun gelişimi için bu kadar büyük görevler üstlenmesi sebebiyle sürekli kendini güncellemesi ve çocukların eğitimlerinde temel olan eğitim felsefelerini takip etmesi zorunluluktur. Değişen zaman ve çocuk algısıyla birlikte kesin çizgilerle çizilmiş öğretim faaliyetleri yerine çocukların yaratıcı ve özgün düşünmesine olanak sunan, çocuklara bilgiyi öğrenmeyi değil, bilgiyi keşfetmeyi öğreten bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eğitim faaliyetleri ancak iletisi sağlam bir kurguya oturtulmuş, orijinal karakterlerle zenginleştirilmiş çocuk kitaplarıyla desteklenerek hayata geçirilebilir (Doğan, 2015).

Çocuk edebiyatı, ileride toplumu oluşturacak çocukların geleceklerinin şekillenmesinde önemli öğelerden biridir. Çocuğun okul eğitimine başlamadan önce dahi ilişki kurmaya başladığı edebiyat, gerek okul yaşamında gerekse ondan sonraki yaşamında kaplayacağı yer bakımından hiç de küçümsenecek nitelikte değildir ve doğal olarak çocuğun eğitimiyle ilgilidir. Onun fikren, ruhen gelişmesini, zenginleşmesini sağladığı gibi hayata bakış açısını, ufkunu, gelecek tasarımlarını doğru şekilde yapmasını da destekleyecektir. Genel olarak çocuğa gelecek umudu, çalışma ve başarıya azmi, hayat zevki ve yaşam kalitesini yükseltme fırsatı sunmaktadır. Çocuğun hem kendisi hem ailesi ve hem de tüm toplum için arzu edilen niteliklere ulaşmasına da yardımcı olmaktadır. Doğruluk, dürüstlük, hak ve adalet, iyilik ve yardımseverlik, eşitlik, özgürlük, sevgi, barış ve dostluk gibi tüm insani değerlerle donanmasını sağlayacak bir araçtır. Bunun yanında yurt sevgisi, tarih bilinci, ahlak, inanç, toplumsal ihtiyaçlar, gelenekler ve içinde yaşadığı toplumun kültürü de edebiyat sayesinde çocuğa verilmektedir. Bu kapsamda çocuk edebiyatı dâhilinde Batı kaynaklı üretilen çizgi roman, çizgi film, sinema filmleri gibi vasıtalarla çocuklarımıza ulaşan ülkemizde de son yıllarda gündeme gelerek yaygınlık kazanan fantastik ve bilim kurgu eserler yer almaktadır (Akın, 2009).

Çocuk kitaplarının taşınması gereken nitelikleri, işlenmesi gereken konuları, konuları işleyeceği prensipleri daha fazla detaylandırmak mümkündür. Fakat bu durum, nihayetinde bir yaratma süreci olan edebiyata, yazarın var etmek istediği öze müdahale etmek olacaktır. Çocuk edebiyatının taşınması gereken niteliklerin ve barındırmaması gereken konuların temel prensiplerini ortaya koyarak yazarı özgür bırakmanın, özgün eserlerin ortaya çıkmasında daha etkili olacağı düşünülmektedir.

2.7.1. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri: Çocuk edebiyatının en temel işlevi, çocuğun her türlü büyüme ve gelişim alanını desteklemek ve ona birey olma sürecinde yol göstermektir. Bu sebeple çocukların nitelikli eserlerle karşılaşmaları ve onların rehberliğinde gelişmeleri çok önemlidir. Çocuk edebiyatının bu temel işlevlerine dair Sever'in (2017) beklentileri fen bilgisi, doğa olayları gibi konularda, daha çok bilgi vermek amacıyla hazırlanan kitaplar bir yana bırakılırsa, çocuk kitaplarının öğretici olmaktan çok duyarlılık kazandırmak amacıyla sanatçılar tarafından yazılması ve resmedilmesi yönündedir. Çünkü çocuk edebiyatının öncelikli amacı, ahlak bilgisi sunan öğretici kitapların işlevinden farklıdır. Onun öncelikli amacı, çocukları insana özgü duyarlılıklarla buluşturmaktır. Bu kapsamda çocuk edebiyatı; anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine düşünerek, duyumsayarak karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir. Ayrıca iki ile on beş yaş arasında gelişim özelliklerini tamamlayamamış ruhsal, zihinsel ve fiziksel açıdan birtakım ihtiyaçları olan çocuğun estetik ve güzellik duygusunu geliştirecek olan da edebî eserlerdir (Dilidüzgün, 2018). Bu edebî eserler, çocuğun hem sosyal hem zihinsel ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklere sahip olmalıdır.

Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğa kazandırması beklenen bir başka husus da öz farkındalığın oluşmasıdır. Bu konuda Güteryüz (2013), günümüzde bireylerin gelişim düzeylerinin değerlendirilmesinde sadece bilişsel becerileri değil; katılımcılığı, görev almada istekliliği, empati kurma yetisi, sevgi dilini kullanabilmesi, doğru zamanda gülüp eğlenebilmesi, el becerilerinin gelişmişliği, fiziksel gücünü zekâsıyla birlikte kullanma kapasitesi, spor becerileri, beden dilini kullanma yetisi gibi farklı alanlardaki yetilerin değerlendirildiğini belirtmektedir. Kişilerin gerçek potansiyelleri de ancak farklı alanlara dair edindikleri deneyim ve öğrenmelerle ortaya çıkacaktır. Çocuklar için farklı deneyimler yaşamının ve yeni şeyler keşfetmenin en ulaşılabilir yolu edebiyattır. Bu sebeple de çocuk edebiyatının işlevselliği çocukların eğitimi için son derece önemlidir. Çocuk edebiyatı bu ödevlerini bilinçli ve doğru kurgulandığında yerine getirebilecektir. Bunun için de çocuk edebiyatının yapı taşları olan temel öğelerin, çocuk edebiyatının amaçlarına uygun kurgulanması gerekmektedir. Temel öğeler; çocuğun eserde özdeşim kuracağı kahramanları

kapsayan karakter, çocuğu esere bağlayacak olan konu, çocuğun eğitimini esas alan iletiler, çocuğun dil gelişimini destekleyen dil ve anlatım, çocuk için sözlü anlatım teknikleriyle sözsüz anlatım tekniklerini birleştiren resimlerdir.

2.7.1.1. Karakter: Değişen ekonomik ve sosyal şartlarla birlikte toplumlarca benimsenen ideal insan özellikleri de değişmiştir. Küreselleşen dünyada millî ve ahlaki değerlere sahip olan insan yerine tüketim üzerine kurulan sistemin değerlerine sahip çıkan ve onları hayata geçiren insan tercih edilmektedir. Bu tercih sosyal medya, reklamlar, iletişim araçları ve maksatlı yazılmış çocuk edebiyatı eserleriyle çocuklara yansıtılmaktadır. Çocukların sağlıklı gelişimini engelleyen bu durum sebebiyle çocuk edebiyatında karakter oluşturma konusunda dikkatli olunmalıdır. Karakterlerin fiziksel ve ruhsal açıdan çocukların gelişim aşamalarına uygun kurgulanmasına önem verilmelidir. Her şeye sahip olan, her şeyi yapabilen karakterler çocuğun gerçeklik algısını zedelemektedir. Çünkü yaşamda böyle bir durum mümkün değildir. Ayrıca çocukları hedef tüketici kitlesi olarak gören şiddeti, cinselliği vurgulayan ve hatta öven, çokça basılan ve okunan eserlerdeki karakterler tehlikeli bir hâl almaktadır. Klasik eserlerde yer alan kusursuz çocuk karakterler çocuk eğitimi açısından ne kadar sakıncalı ise bu eserlerdeki fiziksel ve sosyal yönden tüm beklentileri karşılayan kusursuz çocuk karakterler de o kadar sakıncalıdır (Karataş, 2014). Çocuk edebiyatında karakter konusunda bir başka önemli nokta da eserde yer alan karakter sayısıdır. “Eserlerde çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun olur. Hele küçük çocuklar için yazılan eserlerde bir iki kahraman yetebilir. Çocuklar yaşıtlarının başlarından geçenleri dinlemekten veya okumaktan zevk alır.” (Oğuzkan, 2013, s. 372).

2.7.1.2. Konu ve İleti: Çocuk edebiyatı eserleriyle çocuğun ilk karşılaşma noktaları, eserin işlediği konu ve içerdiği iletilerdir. Bu kapsamda çocuk edebiyatı eserlerinde aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi, özverinin ve dayanışmanın önemi, kişiler arası davranışlarda hoşgörü ve sempati, doğruluğun, dürüstlüğün, yiğitliğin değeri, çalışkanlık ve görev duygusu gibi temalara yer verilmelidir. Konular, yazılan eserin türüne göre didaktik, bakış açısı kazandıran ve estetik yaşantılar sunmayı hedefleyen nitelikte olabilir. Ancak bunun yeri, ortamı ve süresi çok iyi belirlenmelidir. Bu öğeler kitapta gereksiz bir yama gibi durmamalı, içerikle uyum içinde olmalıdır (Kıbrıs, 2016). Çocuklar için kurgulanan eserlerde ele alınan konular eserle çocuk arasındaki bağın kurulmasında çok önemlidir. Çünkü çocuk tarafından seilmeyen, okunmayan eserin çocuğun gelişimini desteklemesi mümkün değildir. Eğitimde çocuk edebiyatı alanına ait eserlerden faydalanılması için eserlerin taşınması gereken temel özellikler vardır. Bu özellikler; konunun eğlendirici ve dinlendirici olması, çocuğu düşünmeye yönlmesi, çocuğun çıkarım yapmasına imkân vermesi, çocukta erdemler konusunda

farkındalık oluşturması, çocuğa ulusal ve uluslararası konularda sağlıklı bakış açısı kazandırması, çocukta mizah duygusunu geliştirmesi olarak sıralanabilir (Oğuzkan, 2013). Ayrıca ocuk edebiyatı alanında kurgulanan eserlerde konu ve iletiler belirlenirken çocuğu korumak adına hayatın gerçeklerinden uzak yapay bir dünya oluşturulmamalıdır. Bu kurgu dünya, çocuğu gerçek dünyadan koparacak ve onun sorunlarla başa çıkma, zor durumlara sabredebilme, çözüm üretebilme gibi kabiliyetlerini köreltecektir (Güleryüz, 2013). Sonuç olarak ocuk edebiyatında konu ve iletilerin çocuğa evrensel ahlaki doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirecek niteliklere sahip olması gerekir.

2.7.1.3. Dil ve Anlatım: Edebiyatın temel taşı hiç şüphesiz ki dil ve bu dilin kullanım şekli olan anlatımdır. Konu ocuk edebiyatı olduğunda kullanılan dilin ve benimsenen anlatım şeklinin önemi biraz daha artmaktadır. Çünkü eserin çocuğa göre olmasını belirleyen temel etkenlerden biridir dil ve anlatım (Güleryüz, 2013). Yani ocuğun eserle ve edebiyatla kuracağı bağın belirleyicisi konumundadır. Çocuğun gelişim seviyesinin çok üstünde olan ya da çocuğa uygun olması için aşırı basitleştiren anlatımlar çocuğun kitaptan, edebiyattan ve kendini keşfetme olanaklarından uzak kalmasına neden olacaktır. Kıbrıs (2016), ocuk edebiyatı için yazılan eserlerde konuşma dili ile eserin dili arasında büyük farklar olmadan yalın ve açık anlatımın esas olduğunu, aynı zamanda kullanılan dille çocuğun sözcük dağarcığına yeni kelimeler eklemesine imkân tanınmasının gerektiğini, dilinin süsten uzak ama edebî estetik barınmasının önemini belirtmektedir.

2.7.1.4. Resimleme: ocuk edebiyatında çocukla kitap arasındaki etkileşimin ilk adımı olan resimler; boyutları, renkleri, oluşturduğu merak unsurları, içerdiği iletileri ve bunların çocukta bırakacağı etki bakımından çok önemlidir. Kitapta yer alan resimlerin ilk göze çarpanı ön ve arka kapakta yer alan kapak resimleridir. Bu resimlerin kitabın içeriği hakkında ipuçları vermesi ve çocuğun ilgisini çekecek şekilde oluşturulmuş olması esastır. İ sayfalarda yer alacak resimlerin sıklığına, renkli ya da siyah beyaz oluşuna kitabın hitap ettiği yaş grubuna göre karar verilmektedir. Kitapta yer alan resimlerin ana görevi; çocuğun metni anlamlandırmasına yardımcı olmak, konunun bazı yönlerinin aydınlatılmasına hizmet etmektedir. Aynı zamanda metinde anlatılanlar hakkında yeni çağrışımlarla metnin seçilmiş yanlarını sunmaktır (akmak Güleç ve Geçgel, 2015).

2.8. Bilgin Adalı'nın Hayatı

Bilgin Adalı, 11 Aralık 1944 tarihinde Karabük ilinin Safranbolu ilçesinde dünyaya geldi. Babasının görevi nedeniyle Antalya, Alanya ve Mersin ve İstanbul'da yaşamını sürdürdü. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakóltesi Basın Yayın Yüksek Okulunda radyo ve televizyon programcılığı konusunda öğrenim gördü, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakóltesi

Sinema Televizyon Bölümünde yüksek lisansını tamamladı. 1973 yılında Türk Dil Kurumu üyeliğine seçildi. Şiir ve öykü yazmaya çok küçük yaşlarda başladı İlk şiir ve öykü denemeleri, 1959-1962 yılları arasında, Kıbrıs'ta çıkan Beşparmak dergisi ile Mersin'de birkaç arkadaşıyla birlikte çıkardığı Kıyı dergisinde yayınlandı. 60'lı yıllarda Devrim 60, Dönem, Yordam gibi edebiyat dergilerinde görev aldı; öykü, şiir ve eleştirileri yayınladı. 70'li, 80'li yıllarda çeşitli dergilerde o dönemin izlerini taşıyan öykü ve şiirler yazdı. 1968-1976 yılları arasında TRT Ankara Televizyonu'nda Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve Atatürk devrimlerini konu alan belgesel filmler, kültür ve sanat programları, çocuk ve gençlik programları hazırladı. 30 Eylül 2012'de yaşamını yitirdi.

Eserleri

1.	Âşık Garip	1972	Hikâye
2.	Barışın Tarihçesi	1980	Şiir
3.	Yaralı Kuşlar Tanığı	1983	Şiir
4.	Protesto	1985	Çeviri
5.	Belgesel Sinema	1986	İnceleme
6.	Gün Dağların Ardında	1990	Hikâye
7.	Altı Çocuk Oyunu I	1993	Tiyatro
8.	Güncel Türkçe Yazım Kılavuzu	1998	Diğer
9.	Havşan Öyküleri 1	2002	Hikâye
10.	Havşan Öyküleri 2	2002	Hikâye
11.	Zaman Bisikleti	2004	Roman
12.	Zaman Bisikleti 2: Geçmişten Gelen Konuklar	2004	Roman
13.	Çatalhöyük Öyküleri I: Dünyamızın İlk Şafağı	2004	Roman
14.	İyi Yaşamak İçin Yaratıcı Düşünmek	2004	Çeviri
15.	Çatalhöyük Öyküleri 2: Ateşin Çocukları	2005	Roman
16.	Gilgamiş Destanı	2005	Destan
17.	Odyseia Destanı ve İthake Kralı Odysseus'un Serüvenleri	2005	Destan
18.	Troya Savaşı ve İlyada Destanı	2005	Destan
19.	Mavi Gezegenin İlk İnsanları	2005	Roman
20.	Dünya Artık Daha Güzel	2005	Roman
21.	Beyaz Diş	2005	Çeviri
22.	İstanbullu Kız	2005	Çeviri
23.	Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri	2005	Hikâye
24.	Çatalhöyük Öyküleri 3: Bolluk ve Savaş	2006	Roman
25.	Çanakkale Destanı	2006	Destan
26.	Dede Korkut Destanları	2006	Destan
27.	Kaledibi Sokağı	2006	Roman
28.	Barış Çocuk Kurtuluş Savaşı'nda	2006	Roman
29.	Oğuz Kağan Destanı	2007	Destan
30.	Eski Tüfekler	2007	Çeviri
31.	Atlantis Öyküleri: Atlantis'in Çocukları 1	2008	Roman
32.	Kariye Hazinesi	2008	Roman

33	Argo Gemicilerinin Destanı	2008	Çeviri
34	Guantanamo'dan Şiirler, Mahpuslar Konuşuyor	2008	Çeviri
35	İki Çocuğun Devriâlemi 8	2008	Çeviri
36	Renklerin Kardeşliği 1: Yavru Aslan	2009	Roman
37	Renklerin Kardeşliği 2: Yavru Kartal	2009	Roman
38	Renklerin Kardeşliği 3: Sarı Kanarya	2009	Roman
39	Atlantis'in Çocukları 2	2009	Hikâye
40	Kralın Adaleti	2009	Hikâye
41	Zaman Bisikleti 3: Zamanda Kaza	2009	Roman
42	Genlerin Şifresi	2009	Roman
43	Elif'in Olağanüstü Düşleri	2009	Hikâye
44	İki Çocuğun Devriâlemi 9	2010	Çeviri
45	Aninna'nın Serüvenleri 1: Alev Kız Aninna	2010	Roman
46	Barış'ın Uçurtması: Bilgin Amca'dan Kısa Öyküler	2010	Hikâye
47	Zamana Açılan Kapı	2010	Roman
48	Atlantis'in Çocukları 3	2010	Roman
49	Uzaylılar Geliyor	2010	Roman
50	Kral Arthur, Merlin ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri	2010	Çeviri
51	Buzul Çağı	2010	Hikâye
52	İki Çocuğun Devriâlemi 10	2011	Çeviri
53	Eskimeyen Yüreğim	2011	Şiir
54	Hayvanların ABC'si	2011	Şiir
55	Büyük Tuzlu Su Klanı	2011	Hikâye
56	Arkadaşım Papi	2011	Hikâye
57	Gezgin	2011	Hikâye
58	Meraklı Karınca Cimcim Yollarda	2011	Hikâye
59	Mezar Soyguncuları	2011	Hikâye
60	Söğütlerdeki Rüzgâr	2011	Çeviri
61	Elif'in Olağanüstü Düşleri 2	2011	Hikâye
62	Aninna'nın Serüvenleri 2: Büyük Göç	2012	Roman
63	Benekli	2012	Hikâye
64	Eşek Klanı	2012	Roman
65	Robin Hood	2012	Çeviri
66	Bizim Sokakta Şenlik Var	2012	Hikâye
67	Sümbüllü Köşk	2012	Roman
68	Dünyayı Kurtaran Çocuk	2012	Hikâye
69	Bencil Dev / Nar Tanesi	2012	Tiyatro
70	Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa	2013	Hikâye
71	Güneşi Arayan Çocuk	2015	Hikâye

2.8.1. Yazara Dair: Çalışma örnekleme içinde yer alan eserlere dair incelemelere başlamadan önce yazarın çocuk kitaplarına bakış açısına değinmenin eserleri doğru değerlendirmek için önemli olduğu düşünülmektedir.

Onlar (Damla İle Yağmur), bu masalları arkadaşlarının da dinlemesini istediler. Her gece arkadaşlarının evine gidip masal anlatamayacağım için, oturup yazdım ben de hepsini. Böylece yalnız Damla ile Yağmur'un arkadaşlarıyla değil, bütün çocuklarla paylaşmış oluyorum hepsini. Bu kitabı, okumayı seven bütün çocuklara armağan ediyorum. Onların da, başka çocuklar için daha güzel masallar, öyküler yazmasını diliyorum. Bu öykülerde esin kaynağım olan Barış'a, Yağmur'a, Damla'ya ve yeryüzünün bütün çocuklarına sevgilerimle (Adalı, 2019b).

Kimi düşler gerçeklerden kaynaklanır. Kimi gerçeklerse, düşlerden oluşur.

Düşlemiş olmasalardı, Edison gibi pek çok kişi, bugün size onca kolaylıklar sağlayan buluşları yapamazdı.

Çok eski çağlardan günümüze ulaşan bilgi kırıntıları günümüze ulaşmamış olsaydı, benim gibi yazarlar bunların öykülerini yazamazlardı.

Düş mü gerçek, gerçek mi düş?

Elinizdeki kitapta yazdıklarımın ne kadarı düş, ne kadarı gerçek, kim bilebilir ki? Önemli olan hem düşleri hem de yaşanmışlıkları paylaşmak değil mi?

Ben, yaşanmış olabilecek düşlerimi paylaşıyorum çoğu kitabımda sizlerle.

Yok mu sizin de düşleriniz?

Yazın, paylaşın onları sizinkilere benzer düşler kuranlarla. Her zenginlik para ile ölçülemez. Bu da bir başka zenginlik işte. Paylaşalım bunu.

Ben düşlerimi paylaşıyorum sizlerle. Bu benim tek zenginliğim.

Gerçekler mi? Onları her an yaşıyoruz zaten. Paylaşıyoruz.

"Hangisini seçersin?" dersiniz, ben düşlerimi paylaşmayı seçiyorum.

Başka düşlerde buluşmak üzere, hoşça kalın... (Adalı, 2018e).

Yer verilen bu iki bölüm, Bilgin Adalı'nın eserlerinde doğrudan okurlarına yani çocuklara seslendiği bölümlerdir. Bu bölümlerden de anlaşılacağı üzere yazar, kendi çocuklarını da göz önüne alarak çocuklar için üretmenin bilinçli sorumluluğu ile eserlerini var etmiştir. Özellikle modern çağın çocuğunun değişen düşünce yapısına, değerlerine, ilgi

alanlarına hitap eden eserler vermiştir. Yazar, yeni nesil çocukları eğitirken benimsenen yeni eğitim felsefelerini ve modellerini esas alarak üretken ve aktif çocuklar için eserler vermiştir.

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Baltacı'ya (2019) göre "Pozitif bilimlerin genellemeye özgü nicel araştırma yönteminden farklı olarak nitel araştırma, insana özgü bireysel özelliklerin farklı ve derin doğasına odaklanmaktadır" (s. 369). Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerinin çocuk eğitimine katkısını incelemeyi amaçlayan çalışma kapsamındaki veriler doküman inceleme yöntemi esas alınarak toplanmıştır. "Nitel araştırmalarda sık olarak karşımıza çıkan veri toplama yöntemleri görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman incelemesidir. Bu yöntemlerin kullanılmasında dikkat edilmesi gereken çeşitli stratejiler mevcuttur." (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 86). Bu stratejiler kapsamında Bilgin Adalı'nın çocuk edebiyatı alanında yazdığı eserler incelenmiş ve fantastik ve bilim kurgu türünde olanlar tespit edilmiştir. Ardından örneklem dâhilindeki eserlerden elde edilen bulgular içerik analizi yoluyla derinlemesine incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bilgin Adalı'nın çocuklar için yazdığı eserler, örneklemine ise yazarın çocuklara yönelik yazdığı bilim kurgu ve fantastik edebiyat türüne ait on dokuz eser oluşturmaktadır.

Çalışmanın örnekleminde yer alan eserler:

1. Atlantis'in Çocukları
2. Atlantis'in Çocukları-2
3. Atlantis'in Çocukları-3
4. Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda
5. Dünya Artık Daha Güzel
6. Dünyayı Kurtaran Çocuk
7. Genlerin Şifresi
8. Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa
9. Mavi Gezegenin İlk İnsanları
10. Meraklı Karınca Cimcim Yollarda
11. Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri
12. Renklerin Kardeşliği 1 - Sarı Kanarya
13. Renklerin Kardeşliği 2 - Yavru Aslan
14. Renklerin Kardeşliği 3 - Yavru Kartal

15. Uzaylılar Geliyor
16. Zamana Açılan Kapı
17. Zaman Bisikleti- 1
18. Zaman Bisikleti- 2 Geçmişten Gelen Konuklar
19. Zaman Bisikleti- 3 Zamanda Kaza

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu çalışmanın çıkış noktası olan problem durumu nitel araştırmanın temel aşamaları kapsamında literatür çalışmaları ve konuya dair yapılan gözlemler neticesinde saptanmıştır. “Araştırma probleminin kuramsal çerçevesini oluşturmak araştırma deseninin amaca dönük ve kendi içinde tutarlı olması bakımından büyük önem taşır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 82). Tespit edilen problem kapsamında çocuk ve edebiyat, edebiyat ve eğitim, çocuk edebiyatı, fantastik ve bilim kurgu konularında alanda tarama yapılmış ve kuramsal çerçeveye oluşturulmuştur.

Karataş (2015) tarafından araştırmaya konu olan problemin soru olarak ifade edilmiş biçimi şeklinde tanımlanan araştırma soruları problem çerçevesinde oluşturulmuştur. Araştırma sorularına bağlı olarak Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki eserleri bu çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir.

Örnekleme yer alan eserlere ait verilerin toplanmasında kullanılacak yöntemin tespit edilmesi çalışmanın güvenilir ve geçerli sonuçlar vermesi için son derece önemlidir. Bu çalışma, örneklem kapsamında bulunan on dokuz eserin incelenmesini esas aldığı için verilerin toplanmasında doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. “Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi kapsar.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189). Bu kapsamda Bilgin Adalı'nın bütün eserleri yayınevinden temin edilmiş, örneklem dâhilindeki eserler tespit edilmiştir. Ardından okuma ve fişlemeler yapılarak eserler çözümlenmiştir.

“Nitел araştırmada elde edilen verilerin analizi için iki genel yöntem önerilir. Bunların ilki betimsel analiz, ikincisi ise içerik analizidir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 86). Bu tez kapsamında yer alan eserlerden elde edilen veriler içerik analizi yoluyla işlenmiştir. “İçerik analizinde veriler daha derin bir işleme tabi tutulur. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242). Bu kapsamda örneklemdeki eserler üzerinde sistematik çalışmayı sağlayacak kriterler tespit edilmiştir. Bu kriterlerin tespitinde çocuk edebiyatı ve eğitim konularında yazılmış akademik kaynaklar ve çalışmanın amacı esas alınmıştır.

İncele Kriterleri:

1. Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri: Karakter, Konu, Tema ve İleti, Dil ve Anlatım, Resimleme
2. Fantastik Ögeler
3. Bilim Kurgu Ögeleri
4. Fantastik ve Bilim Kurgu Ögelerinin Çocuk Eğitime Katkısı

4. BÖLÜM BULGULAR

4.1. Bilgin Adalı'nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi

4.1.1. Karakter

Üç kitaplık Atlantis'in Çocukları serisinin oldukça geniş bir karakter kadrosu vardır. Kadronun genelini çocukların özdeşim kurabileceği Dünyalı ve Atlantisli çocuk kahramanlar oluşturmaktadır.

Tekin-Aslı-Barış-Elif-Emre: Çevre Kardeşliği Takımı üyeleri.

Atamya-Enki-Sunku: ÇKT ile bağlantı kuran Atlantisli bilgiler.

Kalha-Astra-Enkisel-Alenya-Kora: ÇKT'nin Atlantisli üyeleri.

Orfe: Tekin'in Ayvalık'ta bulup sahiplendiği köpeği.

Mila: Alenya'nın köpeği.

Trabzon Valisi Nuri Okutan.

Sahil Güvenlik Komutanı.

Karakterlerin cinsiyet dağılımında herhangi bir cinsiyeti öne çıkaracak farklılıkları bulunmamaktadır.

“Eve gelir gelmez derslerinin başına oturdu Tekin. Zaten az ödevi vardı. Ödevlerimi bitirdim dedi annesine. Biraz bilgisayarda gezineceğim” (Adalı, 2017a, s. 21).

Kahramanlar arasında çocuklara zorlandıklarında yardım eden, yol gösteren yetişkinler bulunmaktadır.

“Bu ülkede böyle gençler oldukça hiçbir karanlık güç önümüze geçemez, diye mırıldandı kendi kendine. Sahil Güvenlik Komutanı” (Adalı, 2018a, s. 92).

“Böyle özverili gençler varken ülkenin sırtı yere gelmez, diye düşünüyordu. Trabzon Valisi Nuri Okutan” (Adalı, 2017a, s. 96).

“Onun (çevre sorunları) için yardımına gereksinim duyuyoruz, dedi Sunku... Peki, bunun için neden yetişkin birini seçmediniz? (Tekin) Çünkü yetişkinler çocuklar kadar duyarlı değil” (Adalı, 2017a, s. 17).

Karakterlere yüklenen özelliklerle çocukların gelişim alanları desteklenmektedir.

“Aslıhan, kalan son kutu ayranı kimsenin içmesine izin vermemişti. Atamya Dede'ye onunla süttten yoğurt, yoğurttan ayran yapmayı öğretmişti” (Adalı, 2018a, s. 17).

...“Eve gelir gelmez derslerinin başına oturdu Tekin. Zaten az ödevi vardı. Ödevlerimi bitirdim dedi annesine. Biraz bilgisayarda gezineceğim” (Adalı, 2017a, s. 21).

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda eserinde Barış, çocukların özdeşim kurabileceği, etrafında yaşanan olayların farkında olan, keşfetmeye meraklı, çok yönlü, eğlenmeyi seven, kendine güvenen bir karakter olarak kurgulanmaktadır.

“Bugün ilk kez Erzurum'da dolaşmaya çıktım. En beğendiğim yer, Çifte Minareli Medrese oldu. Erzurum'daki yapılar, Samsun ve Amasya'dakiler gibi ahşap değil, taştan yapılma” (Adalı, 2018b, s. 63).

Dünya Artık Daha Güzel eserinin ana kahramanları Elif ve Ayça; çocukların özdeşim kurabileceği, akıllı, meraklı merhametli, anne babalarının sözünü dinleyen problemlerin çözümü üzerine düşünen karakterlerdir. Eserde karakterlerin türlü hayvanlarla iş birliğine, her türün kendi yeteneğini nasıl iyilik için kullanabileceğine, birlikte yaşamının kurallarına vurgu yapılmaktadır.

Cansu ve Akcan: Dünyada kalan son tekboynuzlar.

Elif ve Ayça: Cansu'ya yardım eden kız çocukları.

Dede: Elif ve Ayça'nın dedesi, Cansu'nun eski dostu. Eserde çocuklara karar vermelerinde yardım eden yetişkin.

Çaylak Çayla, Leylek Leyle, Ayı Ayıko, Yunus Yuno, Baykuş Bayku, Akku ve Bozku: Gizli Vadi'de, ormanda tekboynuzlar ile Elif ve Ayça'ya yardım eden hayvanlar.

Baykuş Bayku ve Kurt Bozku: Gizli Vadi'deki hayvanların sorunlarına çözüm bulamadıklarında akıl danıştığı bilge hayvanlar.

Eserde iyilik esas konu olarak işlenirken kötülük tamamen yok sayılmamaktadır. Cansu'nun insanlara dair görüşleri üzerinden tüm insanların iyi olmadığı, kötü insanların da var olduğu ve onlardan mümkün olduğunca uzak durulması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Bir tek insanlardan saklanıyordu. Onlara güvenemiyordu bir türlü. Geçtiği her yerde kötülüklerinin izlerini görüyordu. Ormanları acımadan yok ediyor, havayı kirletiyor, yeryüzündeki öteki canlıların özgürce yaşamasını engelliyordu insanlar” (Adalı, 2018c, s. 34).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde, karakterlere yüklenen özellikler çocukların karakter gelişimini destekleyecek niteliktedir. Ana kahramanın çocuk oluşu ve çocuk olmasına rağmen üstlendiği sorumluluklar ve sorumluluklarının başarıyla üstesinden gelmesi okuyanlara örnek olacak niteliktedir.

Özgür: Öykünün ana kahramanıdır. Çocukların özdeşim kurabileceği karakter olarak özenle tasarlanmıştır.

“Özgür, seçilmişlerden biridir. Onu bekleyen görevle hem uzayda yolculuk edecek hem bütün dünya tarihini öğrenecek hem de gezegenini kurtaracak” (arka kapak tanıtım).

Bilgin Amca: Özgür'e rehberlik eden yetişkin, bilim insanı.

Masal Cüceleri ve Kraliçeleri: Magma tabakasındaki çatlak sebebiyle Dünya'nın içine düştüğü tehlikeyi fark ederek durumu seçilmişler aracılığıyla Derek Yönetimine iletmeye çalışan, yaptıkları bir hata sebebiyle cezalandırılarak cüce hâline dönüştürülmüş sihirli ada halkı.

Komutan Akirra: Dünya'ya yaşam serpen uzaylılardan biri. Özgür'ün biyolojik dedesi. Derek Araştırma Filosu Komutanı.

Komutan Kitay: Komutan Akirra'nın subaylarından biri.

Liya, Hanti ve Huzzi: Komutan Akirra'nın eşi ve kızları.

Genlerin Şifresi eserinin ana kahramanı İlke, on-on iki yaşlarında bir çocuktur. Fakat onun anımsamalarıyla hikâyeye dâhil olan karakterlerin bazıları çocuk, bazıları yetişkin, bazıları kadın, bazıları erkektir. Karakterler arasında denizciler, avcılar, taş ustaları, Eskimolar gibi farklı zamanlara ve yerlere ait kahramanlar yer almaktadır. Bu durum çocuğun eseri heyecanla okumasına ve karakterlerin gözünden hayatın farklı yönlerini anlamlandırmasına olanak sunmaktadır. Eser, farklı bölümlerde aynı ana kahramanın dâhil olduğu farklı hikâyelerden oluşmaktadır. Ama eserin kahraman kadrosu, çocukların eseri algılamasını zorlaştıracak kadar kalabalık değildir.

Eserin ana kahramanı İlke, çocukların kolaylıkla özdeşim kurabileceği, ödev yapan, annesi tarafından kahvaltı için uyandırılan, dikkatsiz davrandığında hata yapan bir çocuktur.

“İlkeciğiiiiim...”

İlkeciğiiiiim, kahvaltı hazuuurr” (Adalı, 2018e, s. 16).

“Bağışla beni dayı, dedi İlke bilmediğim yerlere girmemeliydim” (Adalı, 2018e, s. 20).

Sinan: İlke'nin dayısı. Eserdeki çocuk ana karakterin güvendiği, sorunlarını anlattığı yetişkin.

Güven Bey: Genetik bilim uzmanı.

İlke, rüyalarında atalarının hayatlarından bazı bölümleri anımsadığı için her bölümde hikâyeye yeni kahramanlar dâhil olmaktadır. Hem İlke hem de bu yardımcı karakterler, üzerinde çalışılmış, iyi kurgulanmış kahramanlardır. Kahramanlar aracılığıyla çocukların bilişsel ve kültürel gelişimi desteklenmektedir.

“Bir çare bulmalıydı Nili. Çare... Ne olabilirdi ki” (Adalı, 2018e, s. 29).

“Köle satıcılarının ormanda avlanırken yakaladıkları bir avcıydı Afrahim” (Adalı, 2018e, s. 41).

“Çocuklardan Ark ve Nin'e balık avlamayı öğretmişti (Nili). Artık, balık avlamaya gittiğinde onları da birlikte götürüyordu” (Adalı, 2018e, s. 53).

“Dalgalar bir kıyıya sürüklüyordu Benkar’ı, bir açığa atıyordu... Güverteye dolan su, ikinci bir dalgayla herkesi sürükleyip götürdü. Kaptan, çaresizlik içinde gemisiyle birlikte sulara gömülürken, Benkar dümenin kırılan yekesine tutunmayı başardı” (Adalı, 2018e, s. 62).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eseri, hitap ettiği yaş grubuna uygun karakter sayısına sahiptir. Karakterler üzerinden çocukların kişilik gelişimi desteklenmektedir.

Kirpi-Kaplumbağa: Kanatları olan hayvanların hayatının daha kolay ve güzel olduğunu düşünen iki arkadaş.

Martılar, Geyikler, Yabankeçileri: Kirpi ve Kaplumbağa’nın gezdiği yerlerde tanıştığı arkadaşları.

“Yine de uçmak yaşadığımız koca dünyayı havadan görmek güzeldi, değil mi kirpi kardeş” (Adalı, 2013, s. 29).

“Öyle ama ben şimdiki halimden çok hoşnuttum kaplumbağa kardeş. Bırak kuşlar uçuşsun. “hahlısın,” demiş kaplumbağa, “Biz yer canlılarıyız. Bizim yerimiz, besinimiz, suyumuz, toprak ananın üzerinde” (Adalı, 2013, s. 30).

“O günden sonra Kirpicik ile kaplumbağa, ormandaki çayırlarında mutlu bir yaşam sürmüştü. Bir daha da hiç yakınmamışlar durumlarından” (Adalı, 2013, s. 31) .

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde Damla ve Yağmur, öykünün ana kahramanları olan iki kız kardeşlerdir. Meraklı, öğrenmeye açık, araştırmacı bu kardeşler çocukların özdeşim kurabileceği karakterler olarak oluşturulmuştur.

Baba: Çocuklarının tatilde sıkılmasını fırsata çevirerek onlara insanlığın ilk dönemlerine dair bilgi veren yetişkin. Damla ve Yağmur’un babası.

Elif: Damla ve Yağmur’un annesi.

“Ansiklopediden yaptığımız araştırma sonucunda, günümüzden tam iki buçuk milyon yıl önce, Afrika’daki Turkana Gölü çevresinde, insana bezer birtakım canlıların yaşadığını öğrendik. İki buçuk milyon yıl öncesinin görüntülerini bulmak pek kolay olmayacaktı ama doğrusu denemeye değerdi” (Adalı, 2018f, s. 8).

Meraklı Karınca Cimcim’in Serüvenleri eserinde yer alan karakterler ve karakterlerin yaşadığı örnek olaylarla çocukların karakter gelişimi toplumsal düzene uyumu ve insan ilişkilerinin gelişimi desteklenmektedir. İki kitaplık serinin karakter kadrosu çocukların eseri anlamasını zorlaştıracak kadar kalabalık değildir.

Cimcim: Meraklı, akıllı, yeni şeyler öğrenmeyi seven, paylaşımcı, arkadaş edinmekten mutlu olan cesur bir karıncadır. Serinin ana karakteri olan Cimcim çocukların örnek alabileceği, iyi kurgulanmış bir karakterdir.

Çekirge: Yuvasından ayrılarak dereyi ve gölü görmeye giden Cimcim'in yolda tanıştığı ilk arkadaşı.

Kurbağa: Cimcim'e derenin karşı tarafına geçmek için su kaplumbağalarından ya da sincaptan yardım istemesini öneren arkadaşı.

Tintin: Cimcim'in en yakın karınca arkadaşı olan karınca.

Bilgin Karınca: Cimcim'in bilmediği konularda akıl aldığı yetişkin karınca.

Kırlangıç Kırıl: Cimcim ve Tintin'in yakın arkadaşı. Karıncalarla serüvenler yaşayan yeni yerler ve şeyler keşfetmeyi seven, dost canlısı bir kırlangıç.

Ana karakterler haricinde eserde sincaplar, güvercinler, çekirgeler gibi farklı karakterler de yer almaktadır.

“Meraklı Karınca Cimcim yükseklere tırmanıp oradan çevreyi izlemeyi çok severmiş. Bunun için çiçeklerin, çalılıarın tepesinden aşağı bakarmış. O yörede kocaman bir çınar ağacı varmış. Cimcim'in en büyük merakı da, o kocaman çınarın tepesinden çevrenin nasıl görüldüğüne, uzaklarda neler olduğuna bakabilmekmiş” (Adalı, 2019b, s. 11).

Renklerin Kardeşliği eserinde yer alan başlıca karakterler Baba Aslan, Yavru Aslan, Kara Kartal, Yavru Kartal, Sarı Kanarya'dır. Üç kitaplık seride sporun her dalında sportmence hareket etmenin önemini vurgulanmaktadır.

“Renklerin kardeşliğini isteyen üç sevimli simge hayvan, Sarı Kanarya, Yavru Aslan ve Yavru Kartal, bir anda spor dünyasının kahramanı olmuşlardı. Sporseverler her yerde onlardan söz ediyordu” (Adalı, 2014a, s. 17).

Umut: Galatasaray yöneticilerinden birinin oğlu. Yavru Aslan'ın arkadaşı.

Erkan: Fenerbahçe taraftarı bir çocuk, Sarı Kanarya'nın yakın arkadaşı.

Oğuz Abi: Sportmenliği taraftarlar arasında yaygınlaştırmaya çalışan Umut, Erkan, Yavru Aslan, Yavru Kartal ve Sarı Kanarya 'ya yardım eden yetişkin.

Eserdeki karakterler çocukların toplumsal uyum ile iletişim konularında farkındalık geliştirmelerini ve kişilik gelişimlerini destekleyecek şekilde kurgulanmıştır.

“Renklerin kardeşliğini isteyen üç sevimli simge hayvan, Sarı Kanarya, Yavru Aslan ve Yavru Kartal, bir anda spor dünyasının kahramanı olmuşlardı. Sporseverler her yerde onlardan söz ediyordu” (Adalı, 2014a, s. 17).

Uzaylılar Geliyor eserinde, çocukların özdeşim kurabileceği çocuk karakterler ve örnek alabilecekleri yetişkin karakter mevcuttur. Eserlerde kurgulanan ana karakterlerde iletişimin önemine vurgu yapılmakta, çocukların sağduyulu ilişkiler kurması desteklenmektedir.

Bilgin Amca: Birleşmiş Milletler'in Türkiye Temsilcisi.

Doğay: İlköğretim 6. sınıf öğrencisi bir kız çocuğu. Şin-a-ta halkından biriyle ilk iletişim kuran Dünyalı.

Akita: Dünya halkından Doğay ile ilk iletişim kuran Şin-a-talı. Doğay ile aynı yaşlarda. Şin-a temsilcilerinin uzayda kurdukları üssün komutanının kızı.

Yüzbaşı Berk: Uzaylılara gönderilen astronot, diplomatik temsilci.

Akion: Şin-a-ta üs komutanı. Yüzbaşı Berk ile görüşen temsilci.

Kina: Akion'un yardımcısı. Dünya'ya gelen Şin-a-talı ekibin kadın üyesi.

“Bu ilk buluşma, tam da onların bekledikleri gibi bir dostluk havası içinde geçmişti. Şimdi sıra, eğer Dünyalılar kabul ederse nasıl bir işbirliği yapabileceğinin tartışılmasına gelmişti” (Adalı, 2018g, s. 35).

Zamana Açılan Kapı eserinde yer alan karakterler çocukların genel gelişim alanlarını destekleyecek şekilde kurgulanmıştır. Ana karakter ve arkadaşlarının tarihî eserler hakkında gösterdikleri hassasiyet ve geçmiş medeniyetlerin yaşam şekillerine duydukları ilgi, çocuklarda bu alanda farkındalık ve merak oluşturmaktadır.

Kerim: Çalışkanlık, meraklılık, topluma ve çevreye karşı duyarlılık gibi örnek karakteristik özellikleri bulunan, on-on iki yaşlarında olan çocuk kahramandır. Küçük hatalar da yapan üzerine çalışılmış, çocuğun örnek alabileceği bir karakterdir.

Adnan Dayı: Kerim'in arkeolog olan, onu destekleyen çözümediği problemlere çözüm bulmasına yardımcı olan, yanına tatile gittiği dayısı. Eserdeki donanımlı, açık görüşlü, çocukların yardım isteyebileceği yetişkin.

Nini: Kerim'in zaman kapısından geçtikten sonra tanıştığı, iletişime ve yeni şeyler öğrenmeye açık, meraklı, hayvanları ve insanları seven akıllı ve çalışkan olan ana karakterdir. Erol-Gürkan-Selin: Adnan Dayı ile birlikte geçmiş zamana giden arkeolog grubu üyeleri

“Kovuğun girişine döndüğünde yürümekte olduğu yolu gördü orada girişten geçtiği anda, çıktığı kovuk öteki kovuklar gibi karanlık bir yere dönüşüvermişti. Kerim bunun farkına bile varmamıştı” (Adalı, 2016, s. 14).

Zaman Bisikleti eserinde yer verilen kahramanlar ve kahramanların başından geçen olaylarla çocukların bilişsel gelişimleri desteklenmektedir. Ayrıca zamanlar arası seyahatler esnasında yaşanan olaylarla örnek olaylar oluşturularak çocuklarda kişilik gelişimi desteklenmektedir.

Damla ve Yağmur: Eserde çocukların özdeşim kuracağı çalışkan, meraklı, üretken iki kız kardeş.

Anin: Karain'de kabilede yaşayan, abisiyle icatlar yapan kız çocuk.

Çuka: Karain'de kabilede yaşayan, icatlar yapan erkek çocuk.

Balamin: Anin'in arkadaşı.

İnin: Çuka ile Anin'in annesi.

Onu bilmem. Bildiğiniz gibi bağlayın. Ama bilgisayarını açıp da bisiklete bindiğimde beni çok eski çağlara götürebilsin."

"Biz de seninle gelebilir miyiz baba?" diye sordu Yağmur.

"Gelebilirsiniz," dedim.

"Yaşasun!" diye bağırdı Damla.

"Ama önce bisikleti bilgisayara bağlayıp bir Zaman Bisikleti yapmalısınız. Ben şimdi biraz uyuyacağım (Adalı, 2018ğ, s. 11).

4.1.2. Konu

Atlantis'in Çocukları serinin ana konusu çevre kirliliği ve çevre kirliliğın sonuçlarıdır. Atlantis, deniz altında varlığını devam ettiren çok gelişmiş bir uygarlıktır. Doğaya saygılı bir grup çocuk ile Atlantisli bilginlerin iş birliği yapmasıyla toplumsal bir harekete dönüşen Çevre Kardeşliği Takımı'nın faaliyetleri anlatılmaktadır.

"Fabrikanın atıklarıyla çamura dönmüştü pırıl pırıl derenin suları. Belediyeye iletilen şikâyetler işe yaramamıştı. Fabrika yetkilileri düzmece arıtma havuzunu gösterip 'Biz atıklarımızı arıtmadan bırakmıyoruz' diyorlardı" (Adalı, 2017a, s. 7).

"Balıklara atılan tonlarca yem nedeniyle denizin dibini kalın bir balçık tabakası kaplamıştı. Oradaki pek çok canlı türü yok oluyordu" (Adalı, 2017a, s. 39).

"Tuna Nehri'nden Karadeniz'e doğru yol alan, hurda denecek kadar eski bir kuru yük tankeri var. Bidonlarda da büyük olasılıkla zehirli atıklar var. Bu yükü ya Karadeniz'e kıyısı olan bir yere ya da Anadolu'ya boşaltacaklar. Belki de gemiyi denizin ortasında batırıp kaçacaklar" (Adalı, 2017a, s. 49).

Yazıda Avrupa'nın milyonlarca ton endüstriyel ve organik atığının, Tuna Nehri yoluyla Karadeniz'e, oradan da, Boğazlardan geçerek Marmara'ya aktığı anlatılıyordu. Karadeniz'e gelen bu atıkların çoğunu petrol kökenli kimyasallar, fosfor bileşimleri ve organik maddeler oluşturuyordu. Karadeniz hızla kirleniyordu. Karadeniz'den gelen atıklar nedeniyle bir içdeniz olan Marmara, giderek ölü bir deniz haline geliyordu.

Yazıda, atıkların türleri ve yarattıkları kirlilik oranı hakkında da bilimsel sayılara yer veriliyordu (Adalı, 2017b, s. 12-13).

"Biz, yeryüzüne çıkıp bunlara (çevre kirliliği ve küresel ısınma) engel olamıyoruz. Çünkü ileri teknolojimizi gören bütün ülkeler bize düşman olur. Bilgilerimizi ele geçirip öteki uluslar karşısında üstün konuma geçebilmek için bize saldırırlar" (Adalı, 2017a, s. 17).

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda eserinde savaş gibi çocukların duygusal ve toplumsal gelişimini zedeleyebilecek bir konu işlenmektedir. Ancak yazar konuyu çocukların bilişsel ve zihinsel gelişimine uygun şekilde anlatmaktadır. Ayrıca eserde, savaşın yıkıcı etkisi göz ardı edilmeden sık sık savaşın kötülüğü vurgulamaktadır.

Aşağıdaki ovadan yükselen silah sesleri ve çığlıklar insanın kulağını deliyor, yüreğini yaralıyordu. Yaralıların feryatları dayanılır gibi değildi. Savaşın ne kadar kötü bir şey olduğunu işte o an anladım. Paşa'ya baktım, gözünden bir damla yaş süzülüyordu. "Çocuk," dedi bana, "Orada gencecik insanlar yok oluyor. Keşke bütün bunlara gerek kalmasaydı. İnsanlar barış içinde yaşamayı öğrenebilselerdi (Adalı, 2018b, s. 121-122).

Kurtuluş Savaşı dönemini işleyen bu eserde, tarihî konular ders olmaktan çıkarılarak çocuğun da içine dâhil edildiği bir macera olarak kurgulanmıştır. Her çocuk gibi okula giden Barış'ın ödevi için yaptığı bir araştırma esnasında zamanda yolculuk yaparak Atatürk'ün yanına gitmesi ve onunla Kurtuluş Savaşı'na dâhil olması anlatılmaktadır.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'na birkaç gün kalmıştı. Atatürk'ün İstanbul'dan Samsun'a gidişiyile ilgili bir ödev vermişti öğretmen. Hazırlayacağı ödev için internetten Atatürk'le ilgili fotoğraflar aramaya başladı. Sonra birden heyecanlandı Barış. "Atatürk'ü Yaşamak" adlı bir web sitesi bulmuştu. Çok ilginç fotoğraflar vardı burada. Sayfanın tam ortasında, Mustafa Kemal Paşa'nın şimdi müze olan Şişli'deki evinden çıkarken çekilmiş bir fotoğrafı ve "Burayı tıkla, sen de Atatürk'le yaşa!" diye yanıp sönen bir yazı vardı. Üstünde paşa, yani general üniformasıyla Atatürk gülümsüyordu. Barış'a bakıyor gibiydi. Çok güzel bir fotoğrafı bu.

"Burayı tıkla" yazan yeri tıkladı Barış. Birden bilgisayarda tuhaf şeyler olmaya başladı. Işıklar yanıp sönüyor, renkli yıldızlar uçuşuyordu ekranda (Adalı, 2018b, s. 11-12).

Tam bilgisayarı kapatmaya hazırlanıyordu ki, fotoğraftaki Mustafa Kemal Paşa, "Dur Barış, kapatma!" dedi. "Bugün Bandırma Vapuru ile Dokuzuncu Ordu Müfettişi olarak Samsun'a gidiyorum. Sen de katıl bu yolculuğa!"

Bir anda Mustafa Kemal'in yanında buldu kendini Barış. Üstünde, boyuna uygun bir subay üniforması vardı. Şişli'deki Pembe evin önünde duruyorlardı.

"Hadi gidelim çocuğum," dedi Mustafa Kemal Paşa.

Evin önünde bekleyen bir faytona bindiler. Olanlara inanamıyordu Barış, ama Mustafa Kemal Paşa yanında oturuyor işte (Adalı, 2018b, s. 13).

Dünya Artık Daha Güzel eserinde, dünyada iki tane kalan tekboynuzların bir araya gelme süreci işlenmektedir. Bu süreçte onlara yardımcı olmak için bir araya gelen hayvanların ve insanların başından geçen olaylar anlatılmaktadır.

Bir zamanlar dünyanın her yerindeydiler ama şimdi birbirine çok uzak coğrafyalarda yapayalnız yaşıyorlar. Cansu ve Akcan, dünya üzerinde kalan son tekboynuzlar. Bir araya gelebilmeleri, Cansu'nun, küçük Ayça ve Elif'in yardımıyla yapacağı tehlikeli ve uzun yolculuğa bağlı. Çaylak Çayla, Leylek Leyle, Ayı Ayko ve diğer dostları da, Akcan'ın yaşadığı gizli vadiye ulaşmaya çalışan Cansu'nun macerasına ortak oluyolar (arka kapak tanıtımı).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde magma tabakasındaki çökme sebebiyle felaketin kıyısına gelen Dünya'yı kurtarmak için verilen çaba anlatılmaktadır. Eser, Dünya'ya yaşam serpen uzaylılardan birinin torunu olan son seçilmişin başka bir galakside yaşayan biyolojik dedesiyle bağlantı kurmasıyla başlamaktadır. Devamında uzaylıların etkisiyle Dünya'da yönetim ve sosyal yaşamda meydana gelen değişimler ve kurulan yeni sistem anlatılmaktadır.

“Yeşil bir ışık vardı odamda. Başparmağım büyüklüğünde, yeşil giysili cüceler sarmıştı yatağımın çevresini. Birinin elinde, içinde kırmızı bir şerbet bulunan minicik bir bardak vardı. Biz masal cüceleriyiz. Dünyayı ancak sen kurtarabilirsin. Al, iç bunu,” diyerek uzattı bardağı bana” (Adalı, 2018ç, s. 7).

“Özgür, seçilmişlerden biridir. Onu bekleyen görevle hem uzayda yolculuk edecek hem bütün dünya tarihini öğrenecek hem de gezegenini kurtaracak” (arka kapak tanıtım).

Genlerin Şifresi eserinde İlke'nin fen bilgisi dersi için gittiği Nükleer Araştırmalar Merkezinde yaşadığı kaza anlatılmaktadır. Bu kaza sırasında İlke'nin maruz kaldığı ışınlar sebebiyle genetik zincirinde bir çözülme oluşmuştur. İlke bu sebeple yüz binlerce yıl önceden günümüze, tüm atalarından gelen anıları düşlerinde yaşayarak yeniden anımsamaktadır. Eserde, İlke'nin düşlerinde yaşadığı hayatlardan kesitlerle insanoğlunun tarihsel gelişim safhaları anlatılmakta ve çocuklarda bu konuda farkındalık oluşturulmaktadır.

“İlke, kendi halinde bir kızdır. Bir gün, bir rastlantı sonucu geçmişin kilidini açar ve tarihin en eski çağlarından bu yana, atalarının yaşamış olduğu şeyleri, rüyaları yoluyla anımsamaya başlar” (Arka Kapak).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eseri, okul öncesi dönem çocuklarına hitap etmektedir. Eserde yakın arkadaş olan kirpi ve kaplumbağanın maceraları anlatılmaktadır. İki kahramanın gökyüzünde uçan kuşlara özenmesiyle çıkan kanatları ve bu durum neticesinde yaşadıkları sorunlar işlemektedir.

“Kirpicik ile Kaplumbağa uçan kuşlara baktıkça onlara özeniyor, “Ah! Keşke biz de uçabilsek! Diyorlarmış. Sihirli pınar bu isteği duyup hemen kanat takmış gövdelerine. Peki, mutlu olmuşlar mı” (Arka Kapak).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde, bir babanın iki kızıyla birlikte, bilgisayar programı aracılığıyla tarih öncesi devirlerle bağlantı kurması anlatılmaktadır. Bilgisayar ekranı vasıtasıyla ilk insanların gelişimleri ve medeniyetin yavaş yavaş kurulması işlenerek konu hakkında çocuklara seviyelerine uygun bilgi verilmektedir.

Bilgisayarımın başına geçip eski zamanları sinemada film izler gibi izleyebileceğimiz bir bilgisayar programı hazırladım. Çok kolay olmadı doğrusu bu yaptığım iş. Ama kitaplığımdaki kaynak kitaplar bana çok yardımcı oldu. Haberleşme uyduları aracılığıyla, uzaydaki gökcisimlerine çarparak bir noktadan bir başkasına sonsuza kadar yansıyan sesleri ve görüntüleri yakalamayı başardım sonunda. İki buçuk milyon yıl öncesinin görüntülerini bulmak pek kolay olmayacaktı ama doğrusu denemeye değerdi (Adalı, 2018f, s. 8).

Meraklı Karınca Cimcim’in Serüvenleri eserinde meraklı bir karınca ve arkadaşlarının dünyayı tanımak için çıktıkları yolculuk anlatılmaktadır. Meraklı karınca ve arkadaşlarının maceralarında çocuklarda toplumsal değerler ve bireysel gelişim konularında farkındalık oluşturulmaktadır.

“Meraklı Karınca Cimcim yükseklerle tırmanıp oradan çevreyi izlemeyi çok severmiş. O yörede kocaman bir çınar ağacı varmış. Cimcim’in en büyük merakı da, o kocaman çınarın tepesinden çevrenin nasıl görüldüğüne, uzaklarda neler olduğuna bakabilmekmiş” (Adalı, 2019b, s. 12).

Renklerin Kardeşliği eserinde, Galatasaray’ın simgesi aslanın yavrusu, Beşiktaş’ın simgesi kara kartalın yavrusu ve Fenerbahçe’nin simgesi sarı kanaryanın futbol müsabakalarında sportmenliği sağlamak için verdikleri mücadele anlatılmaktadır. Ayrıca sportmenliğin spordaki önemine, hayvanlar âlemine, doğaya, insanların davranış kalıplarına, ayrışmanın anlamsızlığına değinilmektedir.

“Konuşmalıyız,” dedi Yavru Kartal. “Sarı Kanarya’yı da bulup kafa kafaya vererek bir çözüm üretmeliyiz.”

“Hangi konuda?”

“Taraftarların uygunsuz davranışları konusunda.”

“Bekle... Babamdan izin alıp hemen geliyorum” (Adalı, 2014c, s. 37).

Uzaylılar Geliyor eseri, başka bir güneş sisteminde yaşayan halkın dünyaya gelişiyle başlamaktadır. Bu halkın bilinçsiz nükleer enerji kullanımı sonrasında yaşadığı sorunlar neticesinde insanlardan yardım istemeleri ve iki halk arasında yaşananlar anlatılmaktadır. Ayrıca halklar arasında kurulan iletişim ve yakalanan etkileşimlerle bilgi paylaşımının, iş birliğinin önemine ve önyargının zararlarına değinilmektedir. Eserde işlenen konunun detaylarında çocuklarda doğanın düzenine yapılan her müdahalenin sonuçları olacağı yönünde farkındalık kazandırılmaktadır. Kurulan iş birliğini anlatmaktadır.

“Zaman içinde dünya uygarlıkları hızlı geliyordu; ama bir yandan da büyük savaşlar yaşıyordu. Oysa To-a güneş sisteminin Şin-a gezegeninde savaşlar çok uzun zaman öncesinde kalmıştı” (Adalı, 2018g, s. 29).

“Bu ilk buluşma, tam da onların bekledikleri gibi bir dostluk havası içinde geçmişti. Şimdi sıra, eğer Dünyalılar kabul ederse nasıl bir iş birliği yapabileceğinin tartışılmasına gelmişti” (Adalı, 2018g, s. 35).

Zamana Açılan Kapı eseri, Hasankeyf'e arkeolog olan dayısını ziyarete giden bir çocuğun zaman geçidi keşfetmesiyle başlar. Toplumun bu keşif karşısında verdiği tepki ve keşfedilen zaman geçidi aracılığıyla yapılan ziyaretlerle tanık olunan eski medeniyetlerin yaşam şartları anlatılmaktadır.

Karanlık bir kovuğun önüne geldiğinde elindeki taşla oraya yansıttı güneşin ışığını. Ama bir mağara içi değildi bu. Yemyeşil bir çayırılık görünüyordu mağaranın içinde. Üstünde, hayvan derisinden yapılma tuhaf giysiler olan, kendi yaşlarında, güzel bir kız bembeyaz bir keçiye ot yediriyordu eliyle. Hafif bir titreşimle sarsılmıştı bedeni. O anda gördü onu kız. Şaşkın şaşkın bakıştılar bir süre. İnanılmaz güzellikte, mavi gözleri vardı kızın (Adalı, 2016, s. 12).

Zaman Bisikleti eserinde, bilgisayar programı aracılığıyla zaman makinesi icat eden bir ailenin maceraları anlatılmaktadır. Bu maceralar sırasında geçmişte insanların hayatlarına etki eden unsurlara ve geçmiş medeniyetlerle bugünkü medeniyet arasındaki farka değinilmektedir.

O çağda insanların nasıl yaşamış olduklarını çok merak etmiştim. En çok da, insanların yaşamını kolaylaştıran pek çok buluşun nasıl yapıldığını merak ediyordum. O an, bir yolunu bulup o çağa gitmeye karar verdim. Ama daha önce, otomobile binip de bir yerden bir yere gider gibi zaman içinde gezinmemi sağlayacak bir araç yapmak gerekiyordu (Adalı, 2018ğ, s. 10).

4.1.3. İleti

Atlantis'in Çocukları eserinde, doğa ve evren, erdemler temalarına ait iletiler yer almaktadır. İnsanların çevreye verdiği zarar, bu zarar sebebiyle oluşan doğal afetler, savaşın kötülüğü gibi konular vurgulanmaktadır.

İnsanın kendine yaşam alanı oluştururken doğaya verdiği zarara değinilmektedir.

“Eskiden zeytinliklerin bulunduğu yere dikilmiş çirkin görünümlü apartmanlara baktı. Kumsalı çekirge sürüsü gibi doldurmuş olan insanları izledi. İnsanların, kendilerine bunca güzellik armağan eden doğayı nasıl da acımadan yok ettiklerini düşündü bir süre” (Adalı, 2018a, s. 50).

Küçük kazançlar ve büyük hırslar uğruna çıkan savaşların sonuçlarının kötülüğü vurgulanmaktadır.

“Ama yeryüzünde barış ortamı yok olmuştu. Önce köyler, sonra kentler, ardından da devletler sürekli birbirleriyle savaşmaktaydılar. Biz bu savaş ortamına girmek istemedik. Çünkü Atlantis yasalarının birincisi, bir insanın bir başka insana zarar vermesini kesinlikle yasaklıyordu” (Adalı, 2017a, s. 13).

“Atom bombasıyla bir kenti, bir bölgeyi yok edebilirsin. Ama bu ikisi tüm dünyayı yok edebilecek güçte. Küresel ısınmanın zararlarını biz bile yaşamaya başladık” (Adalı, 2017a, s. 15-16).

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda eserinde Atatürk ve Barış'ın bakış açısıyla Kurtuluş Savaşı anlatılmaktadır. Eser, her sınıf düzeyinde işlenmesi mecburi olan Millî Mücadele ve Atatürk temasına uygun iletiler içermektedir. Kurtuluş Savaşı'nı konu alsa da anlatıdaki temel ileti savaşın acımasızlığı, kötülüğü ve sadece başka çare kalmadığında kabul edilebilir bir çözüm yolu olduğudur.

*Buralarda her yer yemyeşil. Öyle güzel ki... Keşke bu savaş olmasaydı.
(Samsun)*

‘Bir ağacın gölgesinde oturmuş kahvesini yudumlarken Mustafa Kemal Paşa Barış'a sordu:

“Savaşın ne kadar kötü bir şey olduğunu gördün mü çocuk?”

“Evet, Paşam!” dedi Barış.

“Öyleyse şu sözümü unutma: Yurdunu, ulusunu, bağımsızlığını ve özgürlüğünü korumak amacıyla yapılanların dışında, hiçbir savaş haklı ve doğru değildir. Bizim en temel ilkemiz, ‘Yurtta barış, dünyada barış’ olmalıdır (Adalı, 2018b, s. 127).

Dünya Artık Daha Güze eserinde erdemler teması kapsamında azim, iyilik, merhamet, saygı, sevgi gibi konulara değinilmektedir.

Tekboynuz Cansu örnekleminde iyi kalpli olmaya ve iyi kalpli olduğunda iyiliklerle karşılaşılacağına vurgu yapılmaktadır.

“Kuşlar bana yardım eder mi?” diye sordu heyecanla (Cansu).

“Niye etmesinler? Yeryüzünde sana yardım etmeyecek bir canlı olduğunu düşünemiyorum. O kadar iyisin ki, yer altında yaşayan böcekler bile seni çok seviyor” (Adalı, 2018c, s. 11).

Kurt sürüsü örnekleminde yaş almış olanların tecrübelerinden faydalanmaya, onlara saygı duymaya ve ihtiyaç duyduklarında yardım etmeye vurgu yapılmaktadır.

Sürünün en güçlü erkeği olan Akku, avlanamayacak kadar yaşlı olduğu için yavruların eğitimiyle ilgilenen Bozku'nun yanına koştu. Getirdiği etlerin en yumuşağını onun önüne koydu. Bozku teşekkür ederek karnını doyurmaya başladığı sırada Akku, “sana bir soru soracağım ey bilge kurt” diye söze girdi (Adalı, 2018c, s. 16-17).

Savaşın kötülüğüne, canlılara verdiği zararlara vurgu yapılmaktadır.

Uzun yıllar önce, insanların birbirlerini acımasızca öldürdüğü büyük bir savaş sırasında yitirmişti sevgili eşini.

“Savaş çok kötü bir şey” diye ağlıyordu eşi, “Bir yığın genç insan anlamsız yere ölüyor. Yüreğim kaldırmıyor bu kadar acıyı.”

Sonunda savaş bitmişti ama Cansu da bunca acıya dayanamayan eşini yitirmiş, tek başına kalmıştı işte (Adalı, 2018c, s. 33).

Örnek olay üzerinden iyi insanların bencil olmayıp empati yaparak karar aldıklarına değinilmektedir.

Anne, Cansu'nun gitmesine çok üzülüyordu. O geldiğinden beri, otlaktaki yoncalar öylesine gürleşmişti ki, sarı inekler her zamankinin üç katı süt veriyorlardı. Cansu geldikten sonra, meyve bahçesiyle mısır tarlasına bir şeyler olmuştu. Ağaçlar öylesine meyve yüklüydü ki, dalları kırılmasın diye altlarına destek koymak zorunda kalmıştı. Ama bu iki iyi insan, Cansu'nun mutluluğunun kendi kazançlarından daha önemli olduğunu düşünüyorlardı. Baba, sal yapımında dedeye seve seve yardımcı olacağını söyledi (Adalı, 2018c, s. 62-63).

“Cansu, gitmesen olmaz mı? Hep bizimle kalsan, bizi hep mutlu etsen...”

Daha lafını bitirmeden, bunun bencilce bir davranış olduğunu düşündü. Kendi mutluluğu için tekboynuzun mutsuz olmasını istiyordu. Yok yok,” dedi sonra da. “Sen bize yeterince mutluluk verdin” (Adalı, 2018c, s. 69).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde doğa ve evren, bilim ve teknoloji, hak ve özgürlükler ile erdemler temalarına ait hususlara değinilmektedir.

Savaşın kötülüğüne vurgu yapılmaktadır.

“Ne güzel görünüyorlar. Şu birbirleriyle kıyasıya savaşma huyları olmasa, bu gezegenin akıllı canlılarıyla bağlantı kurabilirdik,” dedi dedem” (Adalı, 2018ç, s. 28).

“İlk insanlardan bu yana, yaşanan her türlü vahşeti gördüm. En korkunçları, Napolyon’un başlattığı savaş ve sonrasında gelen ikinci dünya savaşıydı. İnsanlar akıl almaz bir hırs uğruna birbirlerini öldürüyor ve ölüyorlardı” (Adalı, 2018ç, s. 38).

“Hiçbiri anlamsız iktidar hırslarından kendini kurtaramadı. O yüzden acımasız savaşlar bugün bile sürüyor” (Adalı, 2018ç, s. 57).

Savaşın kötülüğü ve bu kötülükten kurtulmanın yolunun dünyadaki silahları yok etmek olduğu vurgulanmaktadır.

“Tüm gizli savaş süslerinizi, gizli silah depolarını, jetlerinizi, denizaltılarınızı ve uçak gemilerinizi toparlayıp bu merkezde toplamanız için yetmiş iki saat süreniz var. Bu süre bittikten sonra silahların gizlendiği bölgelere, hatta teröristlerin sığınaklarına bile nokta atışı yapılarak tüm dünya silahlardan arındırılacaktır” (Adalı, 2018ç, s. 78).

“Uzay boşluğunda toplanmış olan bu ölüm aygıtları, uzay gemilerinin yoğun atışıyla yok edildi” (Adalı, 2018ç, s. 79-80).

Barışı sağlamak için bazen güçlülerden daha güçlü olup adaletle hareket ederek masumların korunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Ama siz bunu (barış içinde yaşamayı) başaramadınız. Şu anda birçok ülkede nükleer denemeler yapılıyor. Dünyanın birçok yerinde hiçbir haklı gerekçesi bulunmayan savaşlar sürüyor. Terör örgütleri, masum insanlara saldırılar yapıyor. Yüz binlerce insan öldü, daha da ölecek. Derek gezegeni olarak bunu önlemeye gezegeninizde barışçı bir yönetim kurmaya karar verdik (Adalı, 2018ç, s. 76).

Jet sosyete de skandallarıyla ünlü bir prens, çok büyük şirketlerin sahibi olan beş iş adamı, hatta yasa dışı işler yapan bir adamın bile adı vardı listede. Dedem listeyi detaylı bir şekilde inceledi. Listedekilerin yarısı Altmışlar Meclisi’nde yer alamayacak, daha doğrusu yer almaması gereken insanlardı. Otuz kişinin üstü çizildi ve liste geri yollandı (Adalı, 2018ç, s. 90).

Elimden geleni yapacağım Komutan Akirra. Gökyüzünü bir iki havai fişekle daha aydınlatırsanız, sanırım işler kolaylaşacaktır. Kırk sekiz saat süre istiyorum sizden.

Memnuniyetle,” dedi dedem gülümseyerek. Ekran karardıktan sonra dedem, büyük gemilerden ikisine dünyaya atış seslerinin duyulabileceği kadar sokulup çevresinde dolanarak, sıkı bir atış gösterisi yapmalarını söyledi (Adalı, 2018ç, s. 91).

Savaşlar durduğunda yaşamın iyileşeceğine ve insanların daha mutlu olacağına vurgu yapılmaktadır.

Dedem, Birleşmiş Milletler'deki temsilcilere biraz zaman kazandırmak istemişti. Doğrusu iyi de yapmıştı. Silahtan arındırılmış savaş bölgelerinde eski düşmanlar, kol kola girmiş dans ediyorlardı. Özellikle Filistin bölgesinde tam bir bayram havası esiyordu. Orada yaşayan insanlar, on yıllardır süren savaşın artık bittiğini anlamışlardı. Aynı bayram havası savaşların süregeldiği öteki bölgelerde de yaşıyordu. Onlar için artık savaş bitmişti. Çocuklar çocukluklarını yaşayabilecekler, yetişkinler ekmek parası kazanabilmek için işlerinin başına geçebileceklerdi (Adalı, 2018ç, s. 89).

Genlerin Şifresi eserinde; erdemler, zaman ve mekân, duygular, doğa ve evren temalarına ait konulara değinilmektedir. Tüm bölümlerde işlenen ana ileti zorluklar ve sorunlar karşısında yılmadan çaba göstermenin önemidir.

Ekolojik dengeye ve her canlının yaşam hakkına saygı duymanın gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

Bu dişi kurdu burada tek başına bırakırsak açlıktan ölür. Yavrularını doğuramaz (Nili). Bize ne? diye sordu Nin. Doğada her canlının yaşayıp çoğalmaya hakkı vardır. Bu dişi kurda yaşama hakkı tanınmalıyız (Nili). Ne yapacağız öyleyse? (Nin) Kurt doğurana kadar burada kalacağız. Onu besleyeceğiz (Nili.) Ama onlar Orka'yı öldürdü. Yaşamak için... Biz de öldürmüyor muyuz? Dün bir buzağı öldürdük, bugün iki tavşan. Doğanın düzeni böyle kurulur. Ama bizim görevimiz bu dişi kurtla yavrularına yaşama şansı tanımak (Adalı, 2018e, s. 72).

Nesli tükenen hayvanlara değinilmektedir.

“Karlara eriyor, ortalığı yeşil çimenler, bin bir renkli bahar çiçekleri sarıyordu. Yola çıkışlarının üçüncü gününde koca bir mamut sürüsüyle karşılaştılar” (Adalı, 2018e, s. 68).

Savaşın kötülüğüne ve mümkünse karşılıklı görüşmelerle sorunları çözmenin önemine değinilmektedir.

Sefer, üç gün sonra başlayacaktır. (Kral Mudavatta). Tarzi'nin topraklarına katılması, kısa sürede büyük gelişmelere yol açacak, daha güneyde bulunan öteki liman kentlerinin de ülke topraklarına katılmasını sağlayacaktı. Tarzi askerleri gündüzden pusu kurmuştu konaklayacakları yere... Saldırı kolayca püskürtüldü. Ama onlar toparlanıp karşılık verinceye kadar, yaklaşık yüz elli asker ya ölmüş ya da yaralanmıştı. Çadırların arasında komutanlarıyla dolaşan prens Hippalit, savaşın gerçek yüzünü ilk kez görüyordu: bir kıyıya sıralanmış ölümler, çığlık çığlığa bağırarak yaralıları, onlara yardım etmeye çabalayan hekimler. Çirkin bir şeydi savaş. Kötü bir şeydi. Ne adına yapılırsa yapılsın, insanlığa yakışmayan bir şeydi... Hem bizim ordumuzdan hem onların ordusundan yüzlerce gencin ölmesi mutlaka gerekiyor mu? Bir savaş, genç insanlar ölmeden de kazanılmaz mı (Adalı, 2018e, s. 81).

Bizim istediğimiz insanları öldürüp kenti yağmalamak, taş üstünde taş bırakmamak değil ki. Biz Tarzi'ye bir liman yapıp halkın daha da varışmasını, bolluk içinde yaşamasını istiyoruz. Elçiler yollayıp anlatsak onlara bunu. Belki savaşı, ölümleri önleyebiliriz (Adalı, 2018e, s. 82).

Aylar sonra Hattutaşa dönen Prens Hippalit, savaşmadan, kan akıtmadan kazandığı bu büyük başarı nedeniyle çok görkemli bir törenle karşılandı (Adalı, 2018e, s. 84).

Kıskançlığın kötülüğüne ve sonuçlarına vurgu yapılmaktadır.

“Küçük Asya'nın bolluğu, bereketi, yabancıların gözünü kamaştırırdı hep. Bolluk kıskançlığa, kıskançlıkta acılı savaşlara neden olmuştu hep” (Adalı, 2018e, s. 85).

Sorunların çözümü için birlikte hareket etmenin önemi vurgulanmaktadır.

Kent halkından bir kişi vurulmuş, yirmi yedi kişi esir alınıp götürülmüştü. Onlar (çapulcular) saldıracak, biz (Kapadokya halkı) saklanacağız, onlar insanlarımızı esir alacak, hayvanlarımızı çalacak, biz yeni bir saldırı olana kadar bekleyeceğiz... Hep böyle mi sürecektir bu? Kim düşecek çapulcuların ardına? diye sordu Başkan. Biz! diye bağırdı gençlerin hepsi birden... Kafile hiç kayıp vermeden, üstelik tutsakları da kurtarmış olarak geri döndüğünde, büyük bir şölen verdi Başkan Mezzu (Adalı, 2018e, s. 89).

Sorunların çözümü için kahramanların çaba sarf etmesi gerekmekte ve gösterilen çaba muhakkak sonuç vermektedir. Kahramanlar zorluklarla karşı karşıya kalsalar da yeni deneyimler yaşamaktan ve eğlenmekten vazgeçmemektedirler.

“Aşka kentin büyük yargıcının oğluydu. Mutlu bir yaşamı vardı. Sonra birden her şey altüst oluvermişti” (Adalı, 2018e, s. 36). “Güzel kentimiz suların altında kalmıştı. Canımızı kurtarabilmek için, tüm gücümüzü harcayarak yükseklere daha yükseklere tırmandık” (Adalı, 2018e, s. 37).

Eserde yer alan kahramanların hayatları üzerinden iyiliğin, yardımlaşmanın önemine, yaşama hakkına saygı duymaya, bilimin ve araştırmanın gerekliliğine değinilmektedir.

“Acaba ışınlar beyin hücrelerinde bir değişikliğe yol açmış olabilir miydi? MR’lar renkli röntgenler elektronik kayıtlar, akla gelebilecek her türlü şey yapıldı” (Adalı, 2018e, s. 67).

Köle satıcılarının ormanda avlanırken yakaladıkları bir avcıydı Afrahim (Adalı, 2018e, s. 41).

Atlı, çalılara kırbaç vurarak ilerlerken usulca sokuldu arkadan (Afrahim). Tam atlı onu gördüğü anda, olanca gücüyle indirdi elindeki sopayı beline. Öldürmek istemiyordu onu Afrahim. Tek amacı bu kölecilerin elinden kurtulup yeniden özgür olmaktı (Adalı, 2018e, s. 42).

Biraz dinlenip iki lokma yemek yedikten sonra Afrahim gönüllü toplamaya başladı. Köle satıcılarının elindeki öteki esirleri de kurtarmak, kölecilere iyi bir ders vermek gerekiyordu (Adalı, 2018e, s. 47).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eserinde, genel olarak okul öncesi çağındaki çocuğun kişisel gelişimini desteklemek amacıyla kurgulanmıştır. Dilek pınarından uçmayı dileyen ve kanat sahibi olan kahramanlar üzerinden bazı isteklere sahip olmanın ilk anda mutluluk verse de sonuçların istendiği gibi olmayabileceği vurgulanmaktadır.

“Uçup bulutlara doğru yükselmişler. Öylesine mutluymuşlar ki, kahkahalar atıyorlarmış sevinçten” (Adalı, 2013, s. 13).

“Keşke kanatlarım olmasaydı. Ben kirpi halimden çok memnundum!” demiş Kanatlı Kirpi. “Evet,” demiş Uçan Kaplumbağa, “keşke benim ayaklarım da kanada dönüşmemiş olsaydı.” Mutsuz ve umutsuz su içmeye koyulmuşlar” (Adalı, 2013, s. 25).

“O günden sonra Kirpicik ile kaplumbağa, ormandaki çayırlarında mutlu bir yaşam sürmüş. Bir daha da hiç yakınmamışlar durumlarından” (Adalı, 2013, s. 31).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eseri, bilim ve teknoloji ile zaman ve mekân temaları üzerine yapılandırılmaktadır.

Bugün ulaşılan kültürel birikimin ve medeniyet seviyesinin kökenlerine dair çocuklarda farkındalık oluşturulmaktadır.

“Bakın,” dedim, “bizim gezdiklerimiz, Anadolu’da bugün bilinen ve kazı yapılan yerleşim birimlerinden yalnızca birkaç tanesi. Daha pek çok yer var

yurdumuzda tarih öncesi çağlardan kalma. Çatalhöyük, Alacahöyük, Altıntepe, Kültepe, Ahlatlıbel, Surtepe gibi pek çok yerleşim birimi var. Ama hepsi bu kadar değil. Bizim yurdumuz uygarlığın beşiği olmuş bir ülke. Hititler Anadolu'da koskoca bir imparatorluk kurmuşlar. Hurriler, Urartular, Frigyalılar, Lidyalılar, Likyalılar daha niceleri tarihte büyük izler bırakan devletler kurmuşlar yurdumuzda. Yüzlerce şehir devleti kurulmuş. Sonra Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemleri yaşanmış. En son sevgili Cumhuriyetimiz kurulmuş (Adalı, 2018f, s. 104-105).

Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri eserinde; kişisel gelişim, duygular, erdemler, doğa ve çevre temalarına ait konulara değinilmektedir. Dünyadaki diğer yaşamları ve yaşam alanlarını merak etmenin hayata etkisi vurgulanmaktadır.

“Meraklı Karınca Cimcim, gün boyunca ağacın tepesinden çevreye bakınmış. O kadar çok şey görmüş ki,” Dünya ne kadar büyükmüş...” diye heyecanla bağırması, “Ama bu kadar yüksekten her şey ne kadar da küçük görünüyor” (Adalı, 2019b, s. 16).

“İşte burası... demiş Kırla, “Buraya Miniaturk diyorlar. Türkiye'deki, birbirinden güzel tarihi yapıların çoğu var burada.” Gerçekten de Miniaturk, müze gibi bir yermiş. Birbirinden güzel pek çok tarihi yapının birer küçük kopyası varmış burada” (Adalı, 2019b, s. 17).

“Atatürk'ün Anıt Kabrini, Safranbolu evlerini, kaleleri, sarayları, köşkleri, camileri, eski tapınakları, her yeri adım adım gezmişler” (Adalı, 2019b, s. 119).

Örnek olay üzerinden dayanışma ve yardımlaşma vurgulanmaktadır.

Onlar ilk hazırlıklarını yaparken, Bilgin Karınca da, Cimcim ve Kırla'dan, eğer isterlerse, hem yardım etmeleri hem de yeraltı yuvasının nasıl yapıldığını öğrenip kendi yuvalarını kurabilmeleri için çevredeki bütün karınca yuvalarına haber vermelerini rica etmiş. Ama günün sonunda Kırla ile Cimcim, çok sayıda karıncayla geri dönmüşler (Adalı, 2019b, s. 72).

“Böyle komşularla yardımlaşarak yapılan çalışmalara güzel dilimizde ne denir biliyor musunuz? İmece. Güzel yurdumuzda, özellikle köylerde çok eskiden beri imece yöntemiyle çalışmalar yapılır” (Adalı, 2019b, s. 75).

Hedefe giden yolda zorluklar olsa da hedefe ulaşmanın mutluluk vereceği vurgulanmaktadır.

“Cimcim, yaşadığı bütün güçlüklerle karşın, sonunda derenin karşı yakasına ulaşabildiği için çok mutluymuş” (Adalı, 2019b, s. 38).

İyilik yapmanın mutluluk verdiği vurgulanmaktadır.

“Tavşan ile uçuç böceğinden ayrıldıktan sonra Cimcim, iyilik yapmış olmanın mutluluğu içinde, seke seke, hopyaya zıplaya, ormanın derinliklerine doğru yürümeye başlamış.

Bilirsiniz, birilerine iyilik yapanların yüreği çok hoş bir mutlulukla dolar. İşte bizim Cimcim de böyle bir mutluluğu yaşıyormuş” (Adalı, 2019b, s. 61).

Karşılaşılan sorunların çözümünde sahip olunan fiziksel özelliklerin değil, zekânın önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Tuzaktaki ipin ilmeğine takılan ayağını ne yapsa kurtaramıyormuş. Bu durumu gören Cimcim, ilk anda o küçücük gövdesiyle yapabileceği hiçbir şey olmadığını anlamış. Ama çaresiz durumdaki tavşana yardımcı olmayı da çok istiyormuş.

“Ay güldürme beni minik karınca” demiş. Bir fare olsan, en azından gelip bu ipleri kemirmeyi deneyebilirdin. Ama o kadar küçüksün ki. Bu boyunla ne yapabilirsin sen?” “Bakalım... Göreceğiz... Sen benim boyuma değil, aklıma bak!” diye karşılık vermiş Cimcim (Adalı, 2019b, s. 52).

Ayrımların dayandığı temellerin anlamsızlığına dikkat çekilerek eşitlik vurgusu yapılmaktadır.

“Nasılsınız?” diyerek başındaki antenleri oynatmış Tintin de.

Yüzlerini buruşturarak başlarını öteye çevirmiş karıncalar. İçlerinden biri ters ters: “Biz saray karıncalarıyız. Öyle herkesle konuşamayız.”

“Ne olmuş saray karıncalarıysanız. Biz de orman karıncalarıyız, ama dostluk gösteren herkesle konuşuruz...” diye diklenmiş Tintin.

“Saraylı saraylıdır...” demiş öteki karıncalardan biri.

“Kardeşler, saçmalıyorsunuz siz!” demiş. “karınca karıncadır. Bizim Bilgin Karınca ne der bilir misiniz: antenini sarıya boyatmakla hiç kimse altın karınca olamaz... Yürü gidelim Tintin, bu kendini beğenmişlerin arasında işimiz yok bizim!” demiş (Adalı, 2019b, s. 114).

Atatürk örneklemini üzerinden vatan ve millet için çalışma vurgulanmaktadır.

“Onlar insan değil, heykel. Bak bu Atatürk'ün heykeli,” demiş Kırkla, “Atatürk ülkemizi düşmanlardan kurtarmış.” sonra anıtın altında yürüyen kalabalığı göstermiş, “İşte, insanlar orada aşağıda, yürüyorlar” (Adalı, 2019b, s. 97-98).

“İstanbul'a geldiğinde bu odada kalırmış Atatürk,” diye anlatmış onlara Kırkla, “hastalandıktan sonra da bu odada ölmüş...”

Bilgin Karınca'nın bir sözü gelmiş aklına Cimcim'in:

“İyi ve güzel şeyler yapanlar, sonsuza kadar yaşarlar...” diye mırıldanmış” (Adalı, 2019b, s. 115).

Doğada insan eliyle yapılan değişikliklerin ekosisteme etkisine vurgu yapılmaktadır.

“Kiremit renginde bir solucanmış bu. Kıvrılarak ilerliyormuş kumların arasında. “Bu kumlar da nereden çıktı? Buralar verimli topraklarla kaplıydı.” diye yakınıyormuş solucan.

“Bu daha bir şey mi? Kısa bir süre sonra burası sularla dolacak!” diye uyarılmış onu Cimcim.

“Neeee? Sularla mı?” diye bir çığlık atmış solucan, “o zaman toprağın altında yaşayan bütün canlılar ölür!”

“Benden söylemesi. Yeraltında yaşayanlar canlarını kurtarmak istiyorlarsa, daha yükseklere

Haber çabuk yayılmış olmalı yeraltında. Az sonra solucanlar, karıncalar, köstebekler, adını bilmediğimiz bir sürü kurtçuk ve böcek harekete geçip canlarını kurtarmak için daha yüksek yerlere doğru ilerlemeye koyulmuş (Adalı, 2019a, s. 36).

İnsanların kendilerine yaşam alanı oluştururken doğaya verdikleri zarara dikkat çekilmektedir.

“Pek de öyle sandığınız gibi değil...” diye yanıtlamış onları Kırta, “Bu gördüğünüz büyük ve güzel yuvaları yaparken, ağaçları kesmişler, ormanları yok etmişler, havayı kirletmişler, doğal ortamı bozmuşlar. Eskiden biz kırlangıçlar, yuvalarımızı bu gördüğünüz yerlerde kurardık. Şimdi, başka yerlere gidiyoruz. Çok azımız kalıyor buralarda.”

“Yine de,” demiş Cimcim, “burada gördüklerimiz o kadar güzel ki... Belki bir gün insanlar, doğayı korumayı da öğrenirler. O zaman burası çok daha güzel olur” (Adalı, 2019b, s. 96-97).

Renklerin Kardeşliği serisinde; erdemler, duygular, iletişim, kişisel gelişim temalarına ait birçok iletiye değinilmektedir.

Sportmenliğe ve centilmenliğe vurgu yapılmaktadır.

“Bayrak iyice açıldığında üstündeki yazıyı gördüler. Kibar bir taraftar, hangi takımdan olursa olsun, sporcuların iyi hareketlerini alkışlar, kötü hareketlerini kınar. Gerçek sporseverlik bunu gerektirir!

Yillardır kimsenin yapamadığı bir şey gerçekleştirmiş, taraftarlara da, sporculara da,” sporda centilmenlik” denen davranışı açıkça anımsatmıştı” (Adalı, 2014b, s. 40-42).

İyi ve kötü kavramlarını yapandan bağımsız değerlendirmenin ahlaklı ve doğru davranış olduğuna değinilmektedir.

Eğer güzel hareketler alkışlanıyorsa, gol atan kim olursa olsun onu alkışlamak gerekmez miydi? Kötü hareketlere yuh çekiliyorsa, kötü hareketlerin hepsine yuh çekilmesi gerekmez miydi? Faul diye adlandırılan kötü hareketlere her iki takımın taraftarları da yuh çekse futbolcular kötü hareketlerden kaçınmazlar mıydı” (Adalı, 2014b, s. 25).

Sporunda asıl amacın kazanmak değil, zevk almak insanlarla birlikte vakit geçirmek olduğu vurgulanmaktadır.

“Kendimiz keyif aldık bundan, izleyenleri de keyiflendirdik. Yetmez mi? illa birinin kazanması mı gerekli? Bunu hiç unutma: Önemli olan kazanmak değil, güzel bir yarış, güzel bir maç yapmak” (Adalı, 2014b, s. 15).

Uzaylılar Geliyor eserinde; bilim ve teknoloji, doğa ve evren, birey ve toplum, erdemler temaları kapsamında konulara değinilmektedir.

Nükleer enerji kullanımından doğan nükleer atıkların sebep olacağı problemler vurgulanmaktadır.

“Sonra, Şin-alı bir bilim insanı atom enerjisini buldu. İnanılmaz bir güç kaynağı bu ve uygarlığın çok hızlı bir biçimde daha da gelişmesini sağlayacaktı.

“Bilim insanları, nükleer atıkların tehlikelerinin o zaman farkına vardılar. Bu tehlikelerin nasıl önlenebileceği konusunda çalışmalara başladılar” (Adalı, 2018g, s. 31).

“Birkaç yıl sonra, sızıntılı bölgelerde daha önce hiç görülmedik türde hayvanlar belirmeye başladı. İki başlı tilkiler, kulaksız, uzun kuyruklu tavşanlar... Bitkiler de değişim geçirmeye başlamışlardı” (Adalı, 2018g, s. 82).

“Daha önce gezegende görülen hiçbir canlıya benzemiyordu bu karaltı. Çok büyük bir ağaç boyundaydı. Çok hızlı hareket edebiliyordu” (Adalı, 2018g, s. 33)

Belli ki bölgedeki radyasyon sonucu değişime uğramış canlılardan biriydi bu da.

Bilim insanları bu canavarları durduracak bir yöntem bulmaya çalışıyor, en azından bölgeye bırakılacak birtakım kimyasallarla üremelerini önlemek istiyordu; ama bütün çabalar boşunaydı.

Canavarın değişimi sürüyordu. Gittikçe daha güçleniyordu. Çitler bir iki kez daha parçalanmış; ama enerji kalkanı daha öteye geçmelerini engellemişti (Adalı, 2018g, s. 34).

Yaşanan felaketlerden ders çıkararak aynı sorunlarla karşılaşılması için tedbir alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Kendi dünyalarında da böyle savaşların yaşanıp yaşanmayacağını, zaman yitirmeden gerekli önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorlardı. Evet, Dünya, böyle bir tehlikeye doğru hızla ilerliyordu” (Adalı, 2018g, s. 87).

“Şin-a-ta’daki radyoaktif felaket, dünya için de bir ders olmuştur. Bu sefere katılan bilim insanlarından bir kurul oluşturuldu hemen. Dünya üzerindeki radyoaktif kalıntıların gelecekte bir sorun oluşturmaması için önlemler almak üzere bir bilim grubu oluşturuldu” (Adalı, 2018g, s. 100).

İletişimin ortak değerler referans alınarak çaba ve yaratıcılıkla kurulduğuna vurgu yapılmaktadır.

“Türkiye’de, ilköğretim 6. sınıf öğrencisi Doğay adında bir kız, internette uzaylılarla bağlantı kurmuş ve onlarla konuşabilmeyi başarmıştı.

Çok kolay oldu.” diyor Doğay. Şekiller ve sesler aracılığıyla iletişim kurduğum onunla” (Adalı, 2018g, s. 20).

Bir alanda görevlendirilecek insanlar seçilirken esas alınacak hususun alanda uzmanlaşma ve başarı olması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Onlara bir temsilci yollamalıyız,” dedi Bilgin Amca.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu oybirliğiyle bu temsilcinin Bilgin Amca olmasına karar verdiyse de o karşı çıktı buna.

“Ben uzay pilotluğundan anlamam. Ama çok başarılı bir astronotu önerebilirim size. Yüzbaşı Berk, bir astronot olarak deneyimli bir diplomat olarak da uzaylılar karşısında dünyamızı temsil edecek kadar yetkin biridir (Adalı, 2018g, s. 22-23).

Her canlının yaşama hakkına saygı duymanın önemine vurgu yapılmaktadır.

“Ne acı,” dedi Komutan Akiton, “nükleer enerjiyi sorumsuzca kullanarak gezegenimizin bu sevimli, zararsız hayvanlarını birer canavara dönüştürdük. Şimdi de olanca gücümüzle onları yok etmeye çalışıyoruz. Bir dünyada her canlının eşit yaşama hakkı olmalı. Biz bu hakkı onların elinden aldık.” Gözlerinden aşağı yaşlar süzüldü Akiton’un (Adalı, 2018g, s. 73).

Çocukların çaba gösterip yeteneklerini geliştirdiklerinde büyük başarılar elde edebileceği vurgulanmaktadır.

Doğay da onunla birlikte gitmeli. Uzaylılarla gerçek anlamda iletişim kurmayı başarabilen tek kişi o dünyada.”

“Ama o bir kız çocuğu...” diye itirazlar yükseldi salondan.

“Ne olmuş bir kız çocuğuydu? Binlerce iletişimcinin başaramadığı işi başardı. Bu konuda doğal bir yeteneği olmalı” (Adalı, 2018ç, s. 23).

“Ama en büyük kahraman, iki küçük kız, Doğay ve Akita’ydı. Şin-a-ta'nın tam ortasında bir alana, iki genç kızın heykeli dikildi. Sevgi ve sevinç okunuyordu heykeldeki yüzlerinden” (Adalı, 2018c, s. 97-98).

Sevginin ve aşkın hayatın içinden kavramlar olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Dünya'dan gelen birlikteki askerlerle Şin-a-talı kızlar arasında aşk ilişkileri doğmuştu. Kimi askerler, burada kalmak istiyor, kimileriye âşık oldukları kızları Dünya'ya götürmek istiyorlardı. Tüm birlikten beş yüz kişi Şin-a-ta'da kalmayı seçti. Bir o kadar Şin-a-talı kız da sevdikleriyle birlikte Dünya'ya gitmeye karar verdi (Adalı, 2018g, s. 98).

Zamana Açılan Kapı eserinde zaman ve mekân ile erdemler temalarına değinmekte, alt iletilerle çocukların kişisel gelişimi desteklenmektedir.

Çocuklar tarafından sosyal medya platformları ve eğlence için yoğun olarak kullanılan internetin aslında iyi bir iletişim aracı olduğu vurgulanmaktadır.

“Öyle etkin bir iletişim aracı ki internet, haber kısa sürede tüm ülkeye yayıldı. Küçük ve biraz alaycı da olsa ertesi günkü gazetelerde kimsenin pek ciddiye almadığı bir haber olarak çıktı” (Adalı, 2016, s. 22).

Modern toplum tarafından yetiştirilen tüketici insana, paranın satın alma gücüne alternatif bir güç olarak paylaşma kültürü sunulmaktadır.

“Her şeyi para karşılığında almaya alışkın olan Selin, bunları alırken karşılığında bir şey verememenin üzüntüsünü yaşıyordu. Ama sonradan bir şeyin farkına vardı. Burası ticaretin değil, paylaşım kültürünün egemen olduğu bir toplumdur” (Adalı, 2016, s. 46).

Örnek olayla farklı şartlarda, zamanlarda farklı haberleşme yöntemlerinin de olduğuna değinilmekte ve bu iletişim kanallarının çeşitliliği vurgulanmaktadır.

“Yan yana dört ayrı ateş yakıp üstüne yeşil ot serpererek duman çıkmasını sağladılar.

Adnan Dayı, sonradan anladı bu dumanların anlamını. Dört kişiyi yardıma çağırışlardı. Çok geçmeden dört delikanlı gelip ayaklarından kalın bir sırığa bağladıkları yabankeçisini neşeli kahkahalar atarak götürdü” (Adalı, 2016, s. 40).

Örnek olayda bazen sorunların çözümü için yıllarca çaba gösterilse de sorunların çözülemeyeceğine değinilmekte ve çözüm için sabırlı olmanın gerekliliği vurgulanmaktadır. Ayrıca insanların sorunlar karşısındaki tavırlarının popülerliğe göre değişmesinin yanlışlığına değinilmekte ve insanın çevresine, çevresinde yaşanan sorunlara karşı duyarlı olması gerektiği

vurgulanmaktadır. Tarihî mirasımız olan ören yerlerinin kıymetinin geçmişte kültürlere ev sahipliği yapmalarından kaynaklandığı vurgulanarak millî mirasımız olan tarihî mekânlara karşı hassasiyet gelişimi desteklenmektedir.

Hasankeyf'in kurtarılması için yıllardır çaba harcanıyor. Ama kimse ilgilenmiyordu bu konuyla. Birkaç gündür gördüm ki şimdi tüm dünyanın gözü burada. İnsan olarak dünyamıza karşı sorumluluklarımızı öğrenebilmeniz için ille de heyecan verici olayların mı yaşanması gerekiyor. Hasankeyf'in bu kadar ilgi çekmesi için illa bir zaman geçidinin mi bulunması gerekiyordu? Burası, zaten binlerce yıldır zamana açılan bir kapı olmuştu. Bundan sonra da öyle olacak ama zaman geçidi olmadan (Kerim) (Adalı, 2016, s. 71).

İçine doğdukları çağ itibarıyla tüketim toplumunun parçası olan çocukların aslında mutlu olmak için büyük şeylere ihtiyaçları olmadığına, insanların küçük şeylerle de mutlu olabileceğine değinilmektedir.

“En küçük şeylerden mutluluk duyan bu insanlar, Kerim'in kendilerine getirdiği yenilikleri öğrenmeye çalışıyorlardı. En küçük bir şey bile büyük bir mutluluk kaynağıydı onlar için” (Adalı, 2016, s. 76).

Toplumsal hayattaki iş bölümünün ve her bireyin iş bölümünde üstlendiği rolün önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Tümüyle ortak bir yaşam yaşıyorlardı köyde. Çeşitli iş bölümleri yapılmıştı. Erkeklerin bir öbeği buğday ve arpa tarlalarında çalışıyor, nehrin kıyısındaki topraklarda birtakım sebzeler yetiştiriyorlardı.

Atıcılıkta usta olan erkeklerse dağlara, avlanmaya gidiyordu. Bir başka öbek ise ormandaki kuru ağaçları, kuru dalları kesiyor, köyün kışlık ısınma gereksinimini karşılamak üzere, odun topluyordu.

Çocukların sürü güdecek yaşta olanlara keçi sürüsünü otlamaya götürüyor, daha küçükleri ise sürünün kışlık beslenmesi için çevreden ot topluyor, bunları köyün hemen yan tarafındaki geniş alana serip kurumaya bırakıyordu. En küçük çocuklar ise her çağda olduğu gibi çeşitli oyunlar oynuyorlardı elbette.

Kadınların işleri daha çeşitliydi (Adalı, 2016, s. 44-45).

İçinde yaşadığımız dünyaya iyi davranmanın görevimiz ve sorumluluğumuz olduğu vurgulanmaktadır.

Dört arkeolog ve Kerim, yamaçtan aşağıya inerlerken kır çiçeklerinin mis gibi kokusunu içlerine çekerek mutlu oluyorlardı. Kendi çağlarında kupkuru kalmış

olan çevre tepeler güir ormanlarla kaplıydı. Dicle, güneşin ışığını yansıtarak altından yapılma bir yol gibi akıyordu.

İnanılmayacak kadar güzeldi her şey. “Ne kadar kötü kullanmış, şu güzelim doğayı ne hale getirmişiz,” diye söylendi genç arkeologlardan Erol Ağabey (Adalı, 2016, s. 28).

Toplumsal dayanışmanın ve yardımlaşmanın önemi vurgulanmaktadır.

“Ama bu koca hayvanı taşımaları olanaksızdı. Çok geçmeden dört delikanlı gelip ayaklarından kalın bir sıırığa bağladıkları yabankeçisini neşeli kahkahalar atarak götürdü” (Adalı, 2016, s. 40).

Zaman Bisikleti eserinde; zaman ve mekân, duygular, erdemler ana temaları işlenmektedir. Örnek olay üzerinden bugün ulaşılan toplumsal ve kültürel seviyenin gelişim aşamalarına değinilmektedir.

“Baba!” diye heyecanla fısıldadı Damla, “geçen gelişimimizde Çuka’lar ateş yakmasını bilmiyorlardı.

Demek ki, aradan geçen zaman içinde öğrenmişler. İzleyelim bakalım ateşi nasıl yakacaklar

Bizimkiler ateşi yakarken, ötekiler de merak ve heyecanla onları izliyordu. Ama ateşe yaklaştırmaya korkuyorlardı.

Daha sonra Anin’le babası, ucu çatallı bir dala geçirdikleri et parçalarının nasıl pişirileceğini gösterirken, Çuka da avcılara mızrak ve balta yapmayı öğretti. Doğrusu bu yardımlaşma, bilgiyi paylaşma çok hoşumuza gitmişti.

“Tıpkı öğretmenimizin okulda bize yeni şeyler öğretmesi gibi, değil mi baba?” dedi Yağmur (Adalı, 2018ğ, s. 41-43).

Toplumsal yaşamın zamanla birlikte değişime uğradığına değinilmektedir.

Mağara çağında yaşayan insanlar için, kış ayları çok zor geçerdi. Önceden avlayıp tuzlayarak, güneşte ya da ateşte kurdukları etlerle, yine mevsiminde toplayıp kurdukları meyvelerden başka hiçbir besinleri olmazdı. Dereler buz tutmuş olduğundan, kolay kolay balık bile avlayamazlardı (Adalı, 2018ğ, s. 101).

“Bugün biz, doğanın dengesinin bozulmaması için hayvanların avlanmasına karşı çıkıyor olsak da, o çağlarda insanların beslenmek için başvurduğu yöntemlerden biri de avlanmaktı ve belki de doğanın dengesi ancak böyle sağlanabiliyordu” (Adalı, 2018ğ, s. 106).

Çevre kirliliğine vurgu yapılmaktadır.

O gün hiç şansım yoktu. Kızlar çiftler çiftler balık yakalarken ben bir tane bile tutamadım. Hele oltayı son kez attığımda, “Kocaman bir balık geliyoouooooor!” diye bağıra bağıra içi çöp dolu bir naylon torbayı çekince, katıla katıla güldüler.

“Gördüğümüz gibi, balık tutamadım ama çevre temizliğine önemli bir katkıda bulundum...” diye de böbürlendim (Adalı, 2018ğ, s. 75).

İnsanların toplumsal ve teknolojik gelişmelerle sebep oldukları sorunlara vurgu yapılmaktadır.

“O zaman, ilk iş olarak çadırımızı kuralım ve güvenlik önlemlerini alalım” (Elif) (Adalı, 2018ğ, s. 17).

“Baksana; Hava tertemiz, doğa yemyeşil. Çevre kirliliği, küresel ısınma derdi yok, kavga, gürültü, trafik derdi yok. Burada yaşamımızın sonuna kadar keyifli bir tatil yaparak yaşar gideriz” (Adalı, 2018ğ, s. 20).

“Kendi çağımızda, dünyamızın bu güzelliğini alt üst eden savaşları, düşmanlıkları, terör eylemlerini, fabrikaları, atıkları, trafik karmaşasını düşündüm bir an. Savaşların, kirliliklerin olmadığı bu çağda yaşamak güzel olabilirdi” (Adalı, 2018h, s. 38).

Sürekli, olası savaşların hazırlığını yapmanın toplumsal gelişime zarar verdiğine değinilmektedir.

Kurri'nin başkanlık yaptığı dönemle birlikte, insan toplulukları kendilerini, kabile yaşamını iyileştirecek şeyler için çaba harcamaya değil de, her an çıkabilecek savaşlara göre geliştirmeye başlamışlardı.

Bu, sonraki çağlarda daha da yoğunlaşmıştı. Her şey, savaş olasılıklarına göre tasarlanıyor, olabilecek savaşları kazanmak üzere düzenleniyordu (Adalı, 2018d, s. 63).

4.1.4. Dil ve Anlatım

Atlantis'in Çocukları eserinde hitap ettiği kesimin dil gelişimini destekleyecek bir anlatım tarzı mevcuttur. Ayrıca yazarın kullandığı sade ve sanatlı dil çocuklarda edebî zevkin oluşmasını destekleyecek niteliktedir.

“Hayır, Atamya Dede. Buradan bakınca Ay ve Dünya inanılmaz güzellikte... Astronotların çektiği filmlerde gördüklerimizle hiç ilgisi yok. Boşlukta birbirlerine sarılmış, dans ediyorlar adeta. Bembeyaz bir topa benziyordu Ay. Dünya ise üstünü saran bulut kümeleriyle bir ebru çalışması gibi görünüyordu” (Adalı, 2017b, s. 17).

Eserde kullanılan dil ve üslup çocuğa görelilik ilkesine uygun yapılandırılarak, çocukların dil duyarlılığının gelişimi desteklemektedir.

“Gazetelerde boy boy haberler çıkıyordu. Ege’deki balık çiftliklerinde binlerce balık telef olmuş, deniz yüzeyine yayılmıştı” (Adalı, 2017a, s. 39).

Barış Çocuk Atatürk’le Kurtuluş Savaşı’nda eserinde; sade, açık, anlaşılır bir dil kullanılarak çocuğun dil gelişimi desteklenmektedir. Ayrıca konunun anlaşılabilirliğine zarar vermeyecek ölçüde bilinmeyen kelimeler kullanılarak çocuğun söz dağarcığının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Tarihî olayların etrafında kurgulanan eserde olay öykülerine özgü kısa cümlelerden oluşan fiil temelli bir anlatım benimsenmektedir. Eserde kullanılan dil ve üslup çocuğa görelilik ilkesine uygun yapılandırılarak çocukların dil duyarlılığı kazanması amaçlanmaktadır.

“Öğleden sonra meclisin toplanacağı binaya birlikte gittik. Arkada bir köşeye oturup baştan sona izledim toplantıyı. Bir öbeğini tam anlayamadığım pek çok konu tartışıldı.

Meclis yarın yine toplanacak” (Adalı, 2018b, s. 95).

“Kurtuluş Savaşı’na inananlar her türlü çabayı gösteriyor, yoğun kış koşulları altında büyük savaşın hazırlıkları sürüyordu” (Adalı, 2018b, s. 91).

Dünya Artık Daha Güzel eserinde sade ve anlaşılır bir üslup kullanılmıştır. Eser hitap ettiği yaşın söz varlığının gelişimini destekleyen, olay örgüsüne uyumlu olarak fiil cümlelerinin bolca kullanıldığı, edebiyatın ahenk unsurlarını barındıran anlatım tarzı benimsenmiştir.

“Ayı kardeş için en az on beş ip gerekli. İnsan yavruları için de üçer ip yeter. Her ipi üç pelikan taşısa, kolayca ineriz aşağıya” (Pelikan Peli) (Adalı, 2018c, s. 82).

Akıl Kayası, ormandaki hayvanların herhangi bir sorunu çözümlmek için toplandıkları yerdi. Kayayı çevreleyen alanda, herkes barış içinde bir arada bulunurdu. Kurt kuzuya, atmaca güvercine, leylek yılanı, gelincik köstebeğe saldırmazdı bu alanda. Herkes barışı korumaya büyük bir özen gösterirdi. Ormanın geleneği böyleydi (Adalı, 2018c, s. 12-14).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eseri, yalın ve anlaşılır bir üslupla kaleme alınmıştır. Hitap ettiği grubun dil gelişimini destekleyerek dilin yapısına ve doğru kullanımına yönelik örnekler sunmaktadır. Ayrıca işlenen konuyla ilintili terimler ve yeni kelimeler içererek çocukların söz dağarcığının gelişimine katkıda bulunmaktadır.

“İşte o benin içinde, yeryüzüne yaşam tohumları serpen uzaylıların anıları, şifreleri var. Bir bilgisayar yongası gibi mi yani” (Adalı, 2018ç, s. 17).

Salondaki herkes yavaş yavaş hayranlık duymaya başlamıştı Özgür’e.

Yaşlı bir bedevinin bilgeliğini, bir keşişin sabrını bilir misiniz? Ben bilirim.

Salona bir göz gezdirdim. Konuşmalar kesilmişti. Hepsi de merakla beni dinliyorlardı. Son sözümü söyledim onlara:

“Hanımlar ve beyler, siz hiç savaş gördünüz mü (Adalı, 2018ç, s. 63).

Genlerin Şifresi eserinde kullanılan dil, çocuğun gelişim düzeyine uygundur. Eserde sanatsal bir üslup kullanılmaktadır. Ayrıca çocuğun dil gelişimini destekleyecek dil öğeleri ve kelime hazinesini gelişmesini sağlayacak kelimeler bulunmaktadır.

“Biz Tarzi ’ye bir liman yapıp halkın daha da varsıllaşmasını, bolluk içinde yaşamasını istiyoruz” (Adalı, 2018e, s. 82).

“O gece, ateşte ısıttıkları yassı bir taşın üstünde tavşanı pişirip yediler. Sonra ateşin üstüne ağaçlardan topladıkları yaprakları atarak, dumanında balıkları tütsülediler” (Adalı, 2018e, s. 32).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eserinde, hitap edilen yaş grubuna uygun akıcı bir üslup kullanılmaktadır.

“Pınar dileklerini duyar duymaz yerine getirmiş. Kirpiciğin kanatları pıt diye yok olmuş, kaplumbağanın kanatlarıysa yine ayağa dönüştü” (Adalı, 2013, s. 28).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde, kullanılan dil, çocuğun gelişim düzeyine uygun sanatsal bir üslupla duruluğu birleştirmektedir. İşlenen konu kapsamında kültürel öğelere, terimlere ve bunların anlamlarına yer verilmektedir.

“Ne demek insansı? İnsana benzeyen demek. İnsana benzediklerine göre, bu canlılara daha uygun bir ad” (Adalı, 2018f, s. 12).

“Kerpiç nedir baba?” diye sordu Damla.

“Çamurdan yapılan bir tür tuğla. Güneşte kurutulduktan sonra, üst üste konarak duvar örülüyor onlarla” (Adalı, 2018f, s. 63).

“Duvarlardaki bu girintilere ‘niş’ denir...” dedim (Adalı, 2018f, s. 77).

“Arkeolog nedir baba?” diye sordu Damla.

“Çok eski çağlardan kalan buluntuları yeraltından çıkarıp inceleyerek eski insanlar ve uygarlıklar hakkında bilgi edinmemizi sağlayan araştırmacılara arkeolog denir” (Adalı, 2018f, s. 86).

Meraklı Karınca Cimcim’in Serüvenleri eserinde, üslup çocukların söz dağarcığının gelişimi destekleyerek dil gelişime katkıda bulunacak niteliktedir. Ayrıca yalın, akıcı ve eğlenceli bir üslup benimsenmektedir.

“Bu öneri bizim Meraklı’nın çok hoşuna gitmiş. Hemen kendine küçük bir çıkın hazırlayıp ağacın dibine koşmuş, tırmanmaya başlamış. Tingir mingir, tingir mingir tırmanmış” (Adalı, 2019b, s. 12).

“Sana nasıl yardımcı olabilirim karınca kardeş? diye sormuş.

Karınca bütün serüvenini anlatmış ona. Derenin karşı kıyısına geçmek için sincaptan yardım istemiş. Sincap da çok yardımsever bir sincapmış doğrusu. Zıp zıp zıp diye sıçrayarak yuvasına çıkmış hemen. Oradaki cevizlerin en büyüğünü pat diye aşağıya atmış. Ağacın dibindeki bir taşa isabet etmiş ceviz. Çat diye ortasından ikiye ayrılıvermiş (Adalı, 2019b, s. 35).

Renklerin Kardeşliği eserinde kullanılan dil, çocukların gelişim düzeyine uygun açık, anlaşılır ve canlıdır. Ayrıca çocukların kelime hazinesini geliştirecek kelimeler bulunmaktadır. Eserde dilin doğru ahenkli ve işlevsel kullanımına ait örnekler sunularak çocuklarda dil bilinci oluşması desteklenmektedir.

“Tribünlerde en heyecanlı olanlar bizim kafadarlardı. Başarmışlardı. Yerlerinde zıp zıp zıplayarak bağılıyor, hem sporcuları hem taraftarları alkışlıyorlardı” (Adalı, 2014a, s. 9)
Renklerin kardeşliği için koşan bu iki rakip takımın kalecisini herkes yürekten alkışlıyordu.

“Sporcular kol kola sahadan ayrılırken izleyiciler de yavaş yavaş stadyumu boşaltmaya başlamışlardı. Çok güzel bir maç izlemiş olmanın mutluluğu herkesin yüzünden yansıyor” (Adalı, 2014a, s. 14).

“Amigolar,” dedi Aslan Baba.

“O da ne demek?”

“İspanyolcada arkadaş anlamına geliyor. Onların görevi taraftarları coşturmak” (Adalı, 2014b, s. 18).

“Tanıyorlar elbette. Bu bir spor takımı, Galatasaray. Ben de onların simgesiyim” (Adalı, 2014c, s. 11).

Uzaylılar Geliyor eserinde yalın ve anlaşılır bir üslup benimsenmiştir. Eserde kullanılan dil basitlikten uzak, hitap ettiği yaşın edebî gelişimini destekleyecek niteliktedir. Eserin anlatımı ve üslubu çocukların dil gelişimini desteklemeye yöneliktir.

Çok güzel bir gezegendi burası. Değişik bitkileri ve hayvanlarıyla bir cennet gibiydi. Karalar, kuzey ve güney yarımkürelerde denizlerin çevresini birer çember biçiminde sarmıştı. Adalar, göz alıcı çiçekleri ve bitkileriyle doğal bir botanik bahçesi gibiydi. Göklerinde küçük uzay araçlarının uçtuğu görkemli kentler, yeşillikler içindeydi (Adalı, 2018g, s. 52).

Birleşmiş Milletler İletişim Birimi. Bu üç iletiyi ivedilikle hazırladı ve değişik yöntemlerle, değişik frekanslarda birçok kez uzaya yolladı (Adalı, 2018g, s. 15).

Zamana Açılan Kapı eserinde açık anlaşılır ve canlı bir üslup kullanılmaktadır. Eserdeki anlatımla çocukların dil gelişimi desteklenmektedir. Ayrıca dilin kullanım inceliklerine dair

sunulan örneklerle çocuklarda edebî zevkin oluşmasına ve dil bilincin gelişmesine katkı sunulmaktadır.

Kasabada dağla, nehirle binlerce yıllık bir tarih de bugünle bütünleşmişti burada. Dağın kayalarında, yaklaşık on iki bin yıl önce açılmış olan kovuklarda insanlar yaşıyordu hala. İnsanın gönlünü bulandıran tekdüze apartmanlar yoktu bu kasabada. Evleri, “Çatalhöyük Sergisi’nde gördüğü evlere benziyordu. Küçük, sıcak, sevimli (Adalı, 2016, s. 10).

“Ne var ki Hasankeyf’e gelen basın mensubu ve turistler o gece büyük şenlik ateşleri yakarak doğal ve tarihi çevreye zarar vermeye başlamışlardı bile” (Adalı, 2016, s. 68).

“Bu durum Adnan Dayı’yı kara kara düşündürüyordu.”

“Kurtaralım derken en büyük zararı biz mi verdik Hasankeyf’e acaba? diyordu sık sık yanındakilere” (Adalı, 2018h, s. 65).

Zaman Bisikleti eserinde yalın ve anlaşılır bir üslup kullanılmaktadır. Bu anlatım tarzıyla çocuklarda anadil gelişimi, dilin doğru kullanımına dair farkındalık oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca eserde kullanılan yeteri kadar yeni sözcükle çocukların söz dağarcıklarının gelişimi desteklenmektedir.

Örnek olaylarla çocukların bütünden yola çıkarak yeni kelimelerin anlamlarını keşfetmelerine fırsat oluşturulmaktadır.

Yumurtlamaları için bir folluk yaptım onlara. İçine kuru ot yerleştirdim. O günden sonra yumurtamız hiç eksilmedi. Kısa sürede otuza ulaştı yaban tavuklarımızın sayısı. Zaman zaman çiti açıp onları dışarıya çıkarıyordum. Çevredeki böcekleri, çekirgeleri, kertenkeleleri yiyorlardı (Adalı, 2018h, s. 86).

“Anin’in elindeki yaprağın üstünde reçine vardı. Yani çam ağaçlarından çıkan, çam sakızı da denilen yapışkan sıvı. Anin kamışları su geçirmez duruma getirmek için en uygun şeyi bulmuştu” (Adalı, 2018ğ, s. 63).

4.1.5. Resimleme: Çalışma kapsamında incelenen eserlerdeki resimler çocukları kitapları sıkılmadan okumaya teşvik edecek şekilde yerleştirilmiştir. Ayrıca resimler çocukların öyküyü zihinlerinde canlandırmalarına destek olacak şekilde çizilmiştir.

Kitap kapağında ve iç sayfalarında yer alan resimler konuyla uyumludur. Çocukla kitap arasındaki ilişkinin başlangıç noktası olan ön ve arka kapak resimleri renkli ve dikkat çekicidir. Çizer tarafından hitap ettiği yaşa uygun olarak renkli ya da karakalem çalışılan iç resimler çocukların kahramanlarla özdeşim kurmasını ve yaşanan maceralara ortak olmasını desteklemektedir.

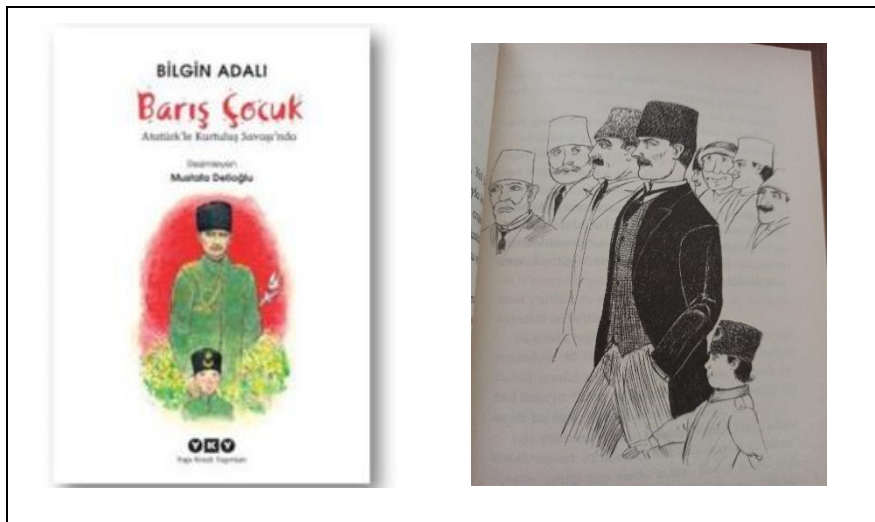
Şekil 1

Atlantis'in çocukları 1-2-3 (Resimleyen: Kutlay Sındırgı)

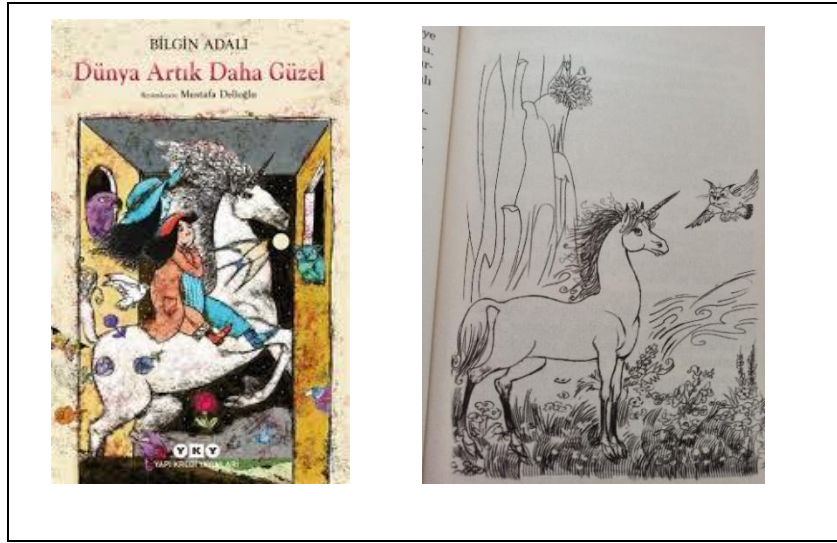
Şekil 2

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda (Resimleyen: Mustafa Delioğlu)

Şekil 3

Dünya artık daha güzel (Resimleyen: Mustafa Delioğlu)

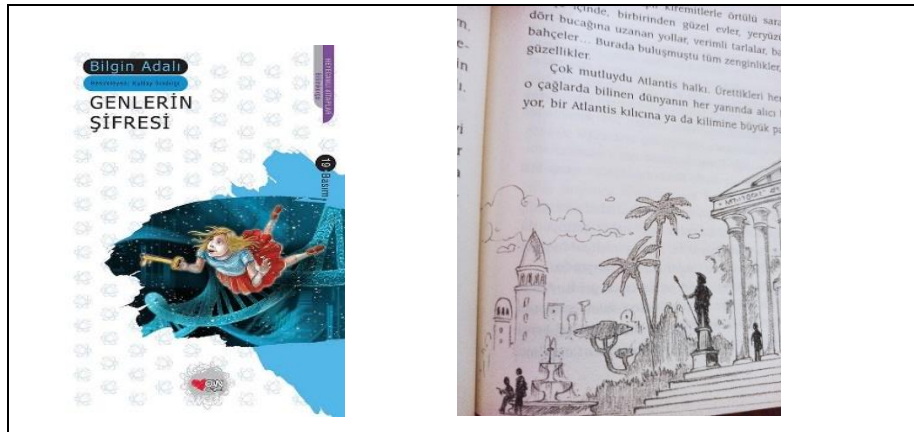
Şekil 4

Dünyayı kurtaran çocuk (Resimleyen: Doğan Gençsoy)

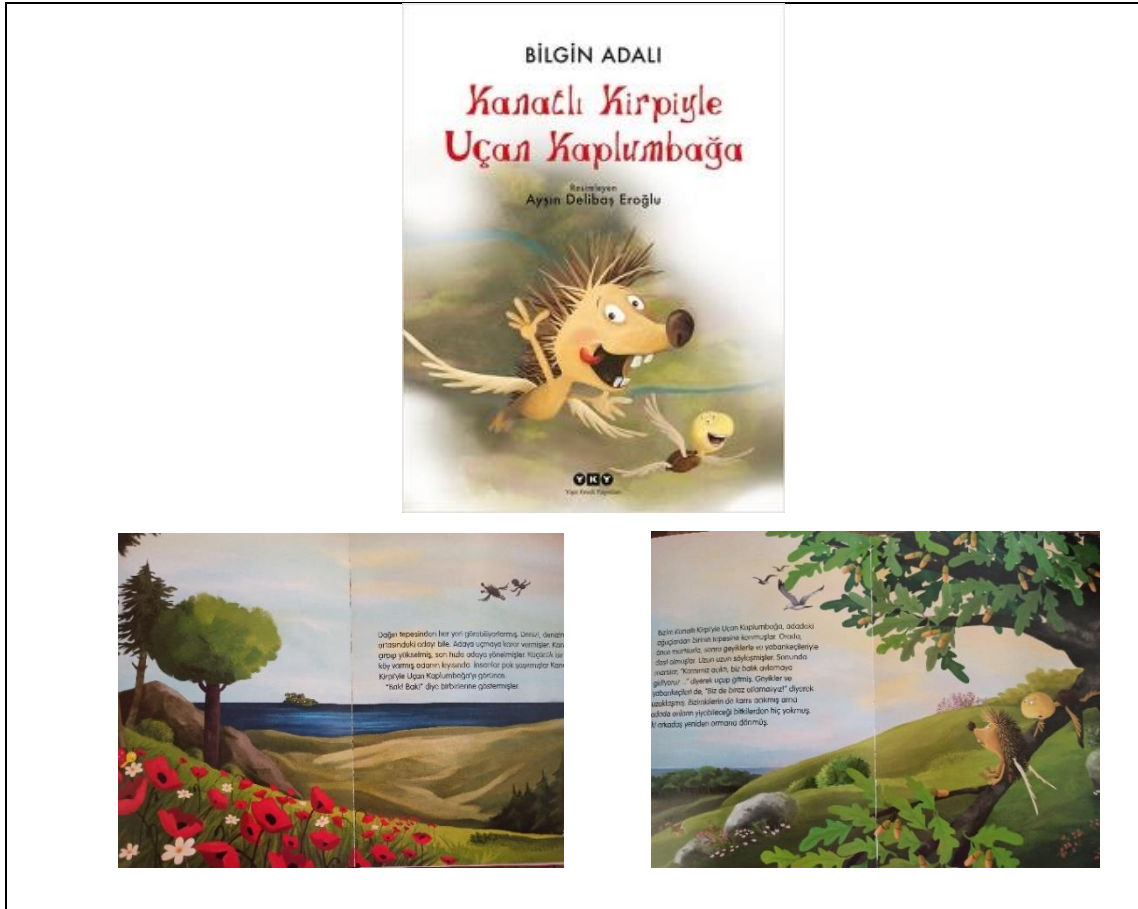
Şekil 5

Genlerin şifresi (Resimleyen: Kutlay Sındırgı)

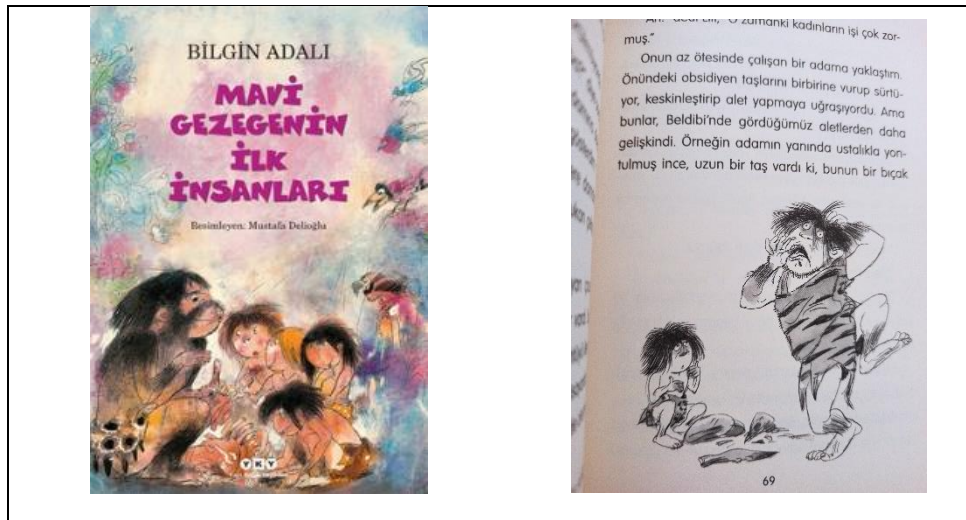
Şekil 6

Kanatlı kirpiyle uçan kaplumbağa (Resimleyen: Ayşın Delibaş Eroğlu)

Şekil 7

Mavi gezegenin ilk insanları (Resimleyen: Mustafa Delioğlu)

Şekil 8

Meraklı karınca Cimcim'in serüvenleri (Resimleyen: Ayşın Delibaş Eroğlu)

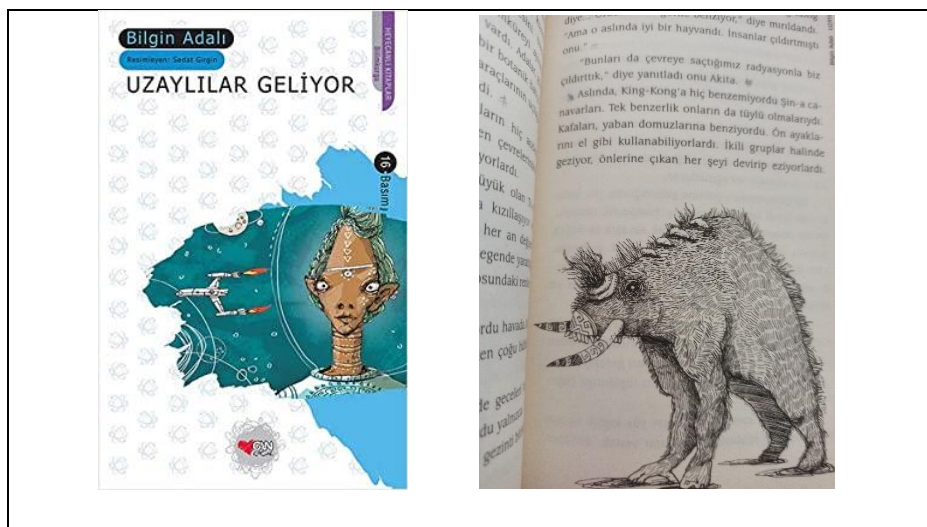
Şekil 9

Renklerin kardeşliği (Resimleyen: Mustafa Delioğlu)

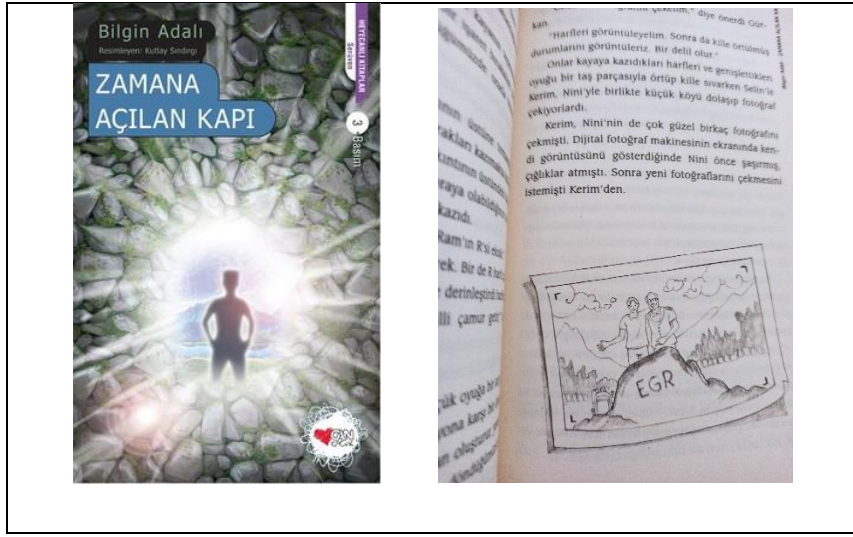
Şekil 10

Uzaylılar geliyor (Resimleyen: Sedat Girgin)

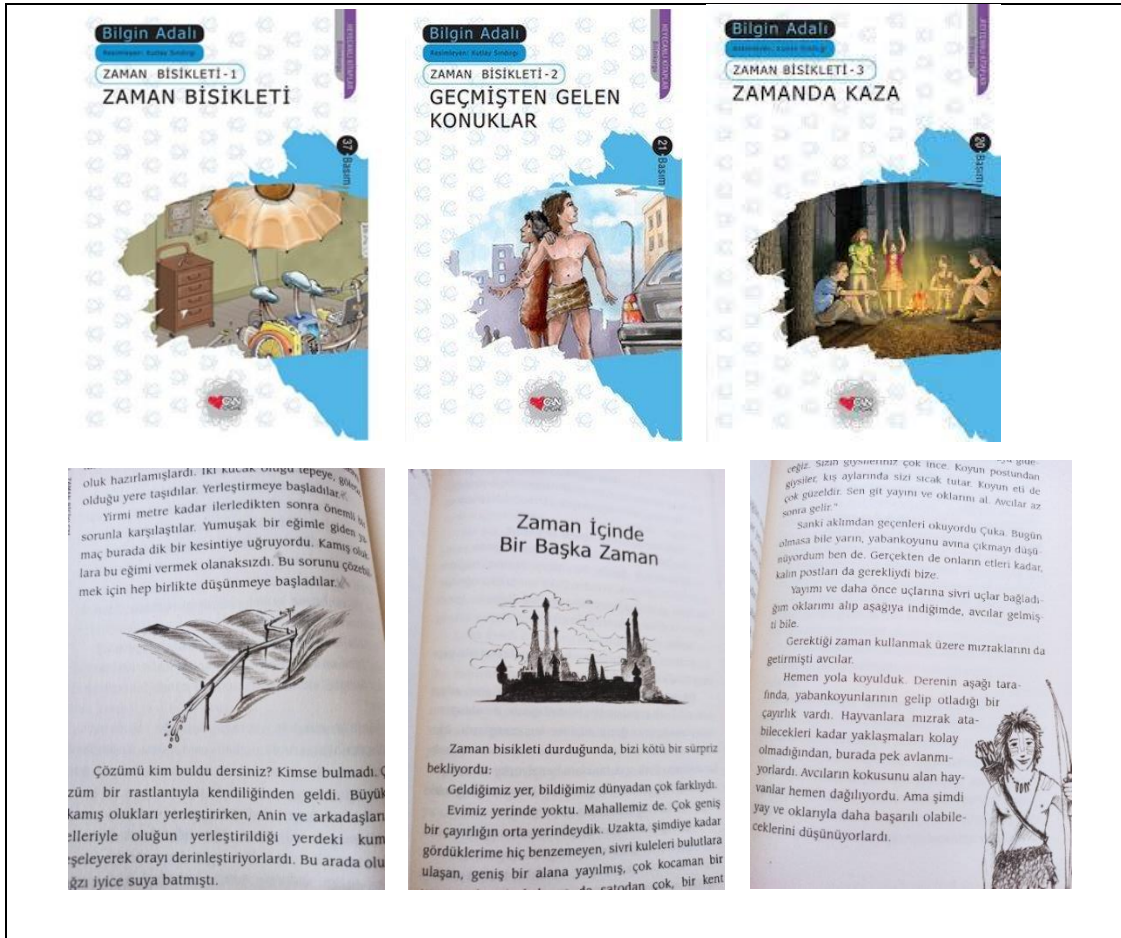
Şekil 11

Zamana açılan kapı (Resimleyen: Kutlay Sındırgı)

Şekil 12

Zamana bisikleti (Resimleyen: Kutlay Sındırgı)

4.2. Bilgin Adalı'nın Kitaplarındaki Fantastik Ögeler

4.2.1. Cüceler: Bu çalışma kapsamında incelenen Dünyayı Kurtaran Çocuk adlı eserde fantastik bir karakter olan masal cüceleri yer almaktadır. Masal cücelerinin tasviri ve onlara yüklenen özellikler eseri masalsı ve mistik bir hâle getirmektedir.

“Yeşil bir ışık vardı odamda. Başparmağım büyüklüğünde, yeşil giysili cüceler sarmıştı yatağımın çevresini. Cüce dediysem, masallardaki cücelere hiç benzemiyorlardı. Boyları küçülmüş normal insan gibiydiler” (Adalı, 2018ç, s. 7).

“Yaşadığım olay, inandırıcı görünmese bile, kanıtları ortadaydı. “Masal cüceleri onlar”, dedi Bilgin amca, “bildim onları” (Adalı, 2018c, s. 9).

“Gelip seni bulmaları için masal cücelerine haber yolluyoruz.” (Bilgin amca)

“Nasıl?”

“Bir sarımsağı ezip pencerenin önüne koyarsam, kokusunu alıp gelir onlar” (Adalı, 2018ç, s. 11).

“Salonun dip tarafında, iki yanındaki nedimeleriyle Cüceler Kraliçesi oturuyordu. Çok gençti, deniz mavisini gözleri, omuzlarından aşağıya sarkan uzun, yeşil saçlarıyla, yeryüzünde ondan daha güzel birisi olamazdı” (Adalı, 2018ç, s. 17).

4.2.2. Gizli Uygarlık: Bu çalışma kapsamında incelenen Atlantis'in Çocukları serisi Kayıp Kıta Atlantis efsanesini çıkış noktası almaktadır. Atlantis halkı yaşamını deniz altındaki gizli alanda devam ettirmektedir. Bu uygarlığın kurulma sebepleri, kuruluşu ve tekrar yeryüzüne çıkma çabaları çocukların birçok farklı yönde düşünmelerini sağlayacak şekilde kurgulanmıştır.

Tekin, bir akşamüstü okuldan eve dönerken oraya (Nergislidere) geldiğinde, “Toşşş!” diye atık sularını boşaltıverdi fabrika. Kirli suyun içinde boğulmak üzereyken kendini kurtaran bu balon, bir tuzak gibiydi. Çabaları hiçbir sonuç vermedi.

Büyük bir hızla yol alan balon, az sonra denize daldı... Denizin içinde de havadaki kadar hızlı gidiyordu. Yattığı yatak, anne kucığı gibi sarıp sarmalamıştı onu. Sıcacıktı. Duvarında çok tuhaf süslemeler vardı.

“Neredeyim ben?” diye sordu heyecanla.

“Korkma,” diyerek ağır adımlarla yanına sokuldu adamlardan biri.

“Atlantis'tesin. Boğulmak üzereyken kurtarıp buraya getirdik seni” (Adalı, 2017a, s. 7-10).

4.2.3. İnsansı Özellikler Gösteren Hayvanlar: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde doğaları gereği taşımaları gereken özellikler yerine insansı özellikler gösteren hayvanlar bulunmaktadır.

Dünya Artık Daha Güzel eserinde orman halkı tekboynuzlara yardım etmek için plan yapıp alet kullanmakta ve istişare meclisi kurmaktadır. Eserde yer aldığı şekliyle plan yapmak, alet kullanmak, ortak karar almak insana özgü özelliklerdir.

“Ayı kardeş için en az on beş ip gerekli. İnsan yavruları için de üçer ip yeter. Her ipi üç pelikan taşısa, kolayca ineriz aşağıya” (Pelikan Peli) (Adalı, 2018c, s. 82).

“Baykuş Bayku, ağır ağır yürüyerek Akıl Kayası'nın üstüne çıktı. Herkes söyleyeceklerini merak ediyordu.

“Ormanın kendine özgü yasaları vardır,” dedi Bayku. “Av kaçar, avcı kovalar, daha akıllı ve daha çevik olan kazanır. Ama ormanda bir yangın çıkarsa, avla avcı birlikte kaçarlar. Yardımlaşarak yangını söndürmeye çabalarlar. Şimdi de yangın gibi çözümlenmesi güç bir sorunumuz var. Yardımlaşmamız gerek”

Bayku çevresine şöyle bir bakındı. Sözlerinin herkes tarafından onaylandığını gördü.

“Öyleyse kafamızı çalıştırıp çözüm üretelim. Düşünün, taşının. Yarın öğleden sonra Akıl Kayası'nın çevresinde toplanalım, önerileri tartışalım” (Adalı, 2018c, s. 54-56).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eserinde başka bir canlının sahip olduğu bir özelliğe özenme söz konusudur. Özenmek insanın bilinç seviyesinde mümkün olan bir kıyaslamanın eseri olduğundan hayvanlarda imrenme ve özenme mümkün değildir.

“Kirpicik ile Kaplumbağa uçan kuşlara baktıkça onlara özeniyor, “Ah! Keşke biz de uçabilsek!” diyorlarmış. Sihirli pınar bu isteği duyup hemen kanat takmış gövdelerine. Peki, mutlu olmuşlar mı” (Arka Kapak) (Adalı, 2013).

Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri ve Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eserlerinde bilinçli merak, iyilik yapmak, gerçekleştirilen eylemler üzerine düşünmek gibi insana özgü özellikler Cimcim ve arkadaşlarına yüklenmiştir.

Cimcim, yuvasının çevresinde olup bitenleri çok merak eder, durmadan gezinip durur, her şeyi araştırır, öğrenmeye çalışmıştır.

Meraklı Karınca Cimcim yükseklere tırmanıp oradan çevreyi izlemeyi çok severmiş. Bunun için çiçeklerin, çalılıarın tepesinden aşağı bakarmış (Adalı, 2019b, s. 11).

Daha önce hiç dere, göl görmediği, bunların nasıl şeyler olduğunu bilmediğinden, bizim Meraklı bu ışıltılı şeylerin ne olduğunu anlayamamış. Ama doğrusu hem çok beğenmiş hem de çok merak etmiş. İlk fırsatta oralara gitmeye, ışıltılı şeylerin ne olduğunu öğrenmeye karar vermiş (Adalı, 2019b, s. 16).

Haber çabuk yayılmış olmalı yeraltında. Az sonra solucanlar, karıncalar, köstebekler, adını bilmediğimiz bir sürü kurtçuk ve böcek harekete geçip canlarını kurtarmak için daha yüksek yerlere doğru ilerlemeye koyulmuş.

Binlerce canlıya yardım etmiş olmanın mutluluğunu yaşayan Cimcim ile Tintinde, Kırıl'nın kendilerini bıraktığı yere dönmüşler (Adalı, 2019a, s. 35-36).

Renklerin Kardeşliği serisinde Yavru Aslan, Yavru Kartal ve Sarı Kanarya sportmenlik, iyilik, saygı gibi medeniyete ait erdemlerin futbol taraftarları arasında yayılması için çaba sarf etmektedirler. Medeniyet kurmak ve medeniyete bağlı erdemler insan doğasına özgüdür.

Tribünlerin önünde tuhaf el kol hareketleri yaparak bağırarak iki adam dikkatini çekti Yavru Aslan'ın." Bunlar kim?" diye sordu babasının kulağına bağırarak. "Amigolar," dedi Aslan Baba.

"O da ne demek?"

"İspanyolcada arkadaş anlamına geliyor. Onların görevi taraftarları coşturmak."

"Taraftarlar yeterince coşkulu değil mi zaten?"

Amigolar coşkuda birliği sağlıyorlar. Yaptığı her hareketin bir anlamı var. Ona göre bağırıyor taraftarlar (Adalı, 2014b, s. 18).

"Doğrusu, günler geçmek bilmiyordu Yavru Kartal, maçtan önceki gece heyecandan bir türlü uyuyamamıştı. Kalkıp babasının yanına gitti ve planlarını anlattı. Aynı gece, yavru Aslan da babasına anlattı tasarladıkları eylemi. İkisi de onay aldı babalarından" (Adalı, 2014c, s. 41).

Bayraklardan Portekizce olanı, Portekizli taraftarların oturacağı tribünlerin karşısına, Türkçe olanı ise Türk taraftarların görebileceği bir yere asıldı. Üstünde yine Türkçe ve Portekizce," Spor dostluktur, renklerin kardeşliğidir, düşmanlık değil!" yazılı olan bayrakları Umut ve Erkan ile Yavru Kartal maç başlamadan sahayı turlayarak dolaştırılacaklar ve sonra öteki bayrakların yanına asacaklardı. Maç boyunca tribünlerin önünde amigoluk yaparlarken taşkın hareketler yapan ya da karşı takıma kötü sözler söyleyen izleyicileri, Yavru Kartal ve Sarı Kanarya uçarak yanlarına gidip uyaracaktı (Adalı, 2014a, s. 35-36).

4.2.4. Masalsı Canlılar ve Olaylar: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde masallarda yer alan mistik ve fantastik ögeler yer almaktadır.

Dünya Artık Daha Güzel eserinde kaynağını masallardan mitolojiden alan fantastik bir canlı olan tekboynuz ve onun özelliklerine bağlı olarak yaşanan olağanüstü olaylara yer verilmektedir.

“Bastıkları yerde çiçekler açıyor, ağaçlar meyve vermek için birbiriyle yarışıyor; dokundukları herkes mutluluğa boğuluyor, yeryüzü cennete dönüşüyor... Bir zamanlar dünyanın her yerindeydiler ama şimdi birbirine çok uzak coğrafyalarda yapayalnız yaşıyorlar. Cansu ve Akcan, dünya üzerinde kalan son tekboynuzlar” (Arka Kapak Tanıtımı) (Adalı, 2018c).

Cansu, ormandaki hayvanlarla karşılaştığında, onlara mutluluk veriyordu (Adalı, 2018c, s. 34).

O (Cansu) geldiğinden beri, otlaktaki yoncalar öylesine gürleşmişti ki, sarı inekler her zamankinin üç katı süt veriyorlardı. Üstelik sütleri daha lezzetliydi şimdi. Cansu geldikten sonra, meyve bahçesiyle mısır tarlasına bir şeyler olmuştu. Ağaçlar öylesine meyve yüklüydü ki, dalları kırılmasın diye altlarına destek koymak zorunda kalmıştı. Mısır tarlasındaysa, en çok iki koçan mısır veren fidanların üstünde şimdi en az dört koçan vardı. Altı yedi koçan mısır veren fidanlar bile vardı (Adalı, 2018c, s. 63).

“Kızlar Yunus’unun (yunus balığı) söylediği her şeyi anlamışlardı. Şaşkınlık içinde birbirlerine ve Cansu (tekboynuz)’ya baktılar. “Bu, benden size bir armağan,” dedi Cansu: “Bundan sonra, tüm hayvanların konuşmalarını anlayabilecek, onlarla konuşabileceksiniz...”

“Bu yeryüzünün en güzel armağanı!” diye bağırды Ayça” (Adalı, 2018c, s. 73).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eserinde yer alan sihirli pınar kaplumbağanın ve kirpinin dileklerini yerine getirmektedir.

“Mis kokulu bir pınar varmış ormanda. Sihirli bir pınarmış bu. Çevredeki herkesin dileklerini yerine getirmiş” (Adalı, 2013, s. 10).

“Kirpicik ile kaplumbağa bir gün su içmeye pınara gitmişler. Onların dileklerini duyan pınar, Kirpicik suyunu içerken, iki kanat kondurmuş gövdesinin iki yanına. Tam o sırada kaplumbağanın da, dört ayağı birden kanada dönüşmüş” (Adalı, 2013, s. 11).

“Pınar dileklerini duyar duymaz yerine getirmiş. Kirpiciğin kanatları pıt diye yok olmuş, kaplumbağanın kanatlarıysa yine ayağa dönüşmüş” (Adalı, 2013, s. 28).

Dünya Artık Daha Güzel eserinde güneş ve rüzgârın kendi varoluşları üzerine sohbetleri mevcuttur. Doğa olaylarına ve gök cisimlerine karakter yüklemek masallara ve efsanelerde rastlanan bir durumdur.

“Ama dünya dönüyor ve akşam oluyor, ben dünyanın dönüşüne uyararak batıya doğru ilerlemek zorundayım. Buna kimse engel olamaz.” (Güneş Işını)

“Yapamam,” dedi rüzgâr. “Burada aylak aylak oturmaktan hoşnut olduğumu mu sanıyorsun ama önce sen ısı belli bir bölgede yoğunlaştırmalısın ki, gökyüzünde ısı farklılıkları oluşsun. Ancak o zaman esebilirim ben. Oysa sen gökyüzüne yayılmış, tembel tembel geziniyorsun” (Adalı, 2018c, s. 22-24).

4.2.5. Seçilmiş Kişi: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde çeşitli gerekçelerle seçilen, büyük görevler yüklenen çocuklar bulunmaktadır.

Atlantis’in Çocukları eserinde Atlantisli bilginler tarafından yaşanan çevre felaketleri ile savaşması için eserdeki ana karakter seçilmiştir. Tekin ve arkadaşları Atlantis’in yönlendirme ve katkılarıyla çevre kirliliğiyle savaşmaktadır.

“Senden bir isteğimiz var,” dedi Sunku birkaç saniye sonra. Merakla bekledi Tekin.

“Dünyamız kötü bir durumda,” dedi Enki. “Savaşlar, açlık, kıtlık, susuzluk... Yüzlerce yıldır bunlarla baş edilemedi. Şimdi de iki büyük sorun, dünyanın geleceğini tehdit etmeye başladı.”

Hem dünyamızın hem de Atlantis’in geleceği için bunlarla mücadele etmek gerekiyor (Adalı, 2017a, s. 15-16).

“Çok ileri bir teknolojinizi olduğunu söylemişsiniz. Siz niye mücadele etmiyorsunuz bunlarla?”

“Onun için yardımına gereksinim duyuyoruz,” dedi Sunku. “Kabul edersen yeryüzündeki tüm olumsuzluklara karşı seninle birlikte savaşacağız” (Adalı, 2017a, s. 16).

Eserin ana karakteri olan çocuk dünyayı kurtarması için seçilen kişidir. Çünkü genetik olarak Dünya’ya hayat serpen uzaylılardan birinin torunudur. Kahraman uzaylı dedesi tarafından eğitilir ve dünyada değiştirilen yönetim sisteminin lideri yapılır.

“Engelleyebilirdik elbette evlat, ama biz gezegenlerin gelişme sürecine karışmıyoruz. Seninle buluştuk ya şimdi sen gerçekleştirebilirsin bu hayali.”

“Nasıl? Ben bir çocuğum. Kim dinler ki beni?”

“Dinleteceğiz. Ve bu gezegenin tümünü yöneten ilk başkan sen olacaksın” (Adalı, 2018ç, s. 38).

“Evet, çocuk ama benim genetik torunum. Milyarlarca yılın bilgisi ve deneyimi var onun belleğinde. Bundan sonra dünyayı yönetecek” (Adalı, 2018ç, s. 79).

4.3. Bilgin Adalı'nın Kitaplarındaki Bilim Kurgu Ögeleri

4.3.1. Ay'da Piknik: Bu çalışma kapsamında incelenen Atlantis'in Çocukları isimli eserde bilim ve teknolojinin sunduğu imkânlarla Ay'da bir yaşam alanı oluşturulması ve bu yaşam alanında dünya çocuklarının birlikte yaptığı etkinlikler mevcuttur. Bu piknik alanı çocuklar için üstlendikleri sorumluluklar sonucunda armağan olarak düzenlenmiştir.

Gerçekten inanılması güç değişimlere, gelişmelere önderlik ettiniz. Daha güzel bir dünyada yaşayabilmemiz için olağanüstü işler başardınız. Şimdi sıra bunu kutlamaya geldi. Ay'da büyük bir pikniği ne dersiniz?”

“Ay'da piknik mi?”

Pikniğe gazeteciler ve televizyoncular da çağrılmıştı. Ertesi gün, gazetelerin baş sayfalarında ve televizyon haberlerinin ilk sırasında Ay'daki piknik yer alıyordu (Adalı, 2017b, s. 64-68).

4.3.2. Doğa Kaynaklı Teknoloji: Bu çalışma kapsamında Atlantis'in Çocukları isimli eserlerde doğada var olan bakterilerin teknolojinin etkisiyle dönüştürülmesi ve bu doğa temelli teknolojinin kullanımı mevcuttur. İlerleyen bilimin etkisiyle biyolojik yapısı değiştirilen mikroorganizmaların çevre kirliliği ile mücadeledeki rolüne yer verilmektedir.

“İyi haberlerim var,” dedi Atamya. “Kentlerden çıkan atık suları arıtırken kullandığımız bir bakteri var. O bakteriden yollayacağım size. Biz bu bakteriyi havuzlarda biriktirdiğimiz atık sularda kullanıyoruz. Arıtılmış suyu havuzdan süzerek çıkardığımız için bakterilerin kimyasal bir tepkimeyle içlerine çektikleri kirlilikleri toplayıp yok edebiliyoruz” (Adalı, 2017a, s. 76).

Atlantis'in Çocukları eserde doğal bir element olan borun yüksek teknolojiyle işlenerek yakıtı çevrilmesi ve bu yakıtın farklı alanlarda temiz enerji kaynağı olarak kullanımı mevcuttur.

“İşte Atlantis in yaşam kaynaklarından biri: Bor işleme merkezi... Bor mineralini deniz suyuyla işleyerek öyle bir yakıt oluşturmuşlar ki çıkan atık hidrojen, oksijen ve su buharı. Bunlar da havaya karışıp kentin havasının yenilenmesini sağlıyor.”

“Yani buradaki her şey bor minerali sayesinde mi işliyor?” diye sordu Elif.

“Evet. Bor, Atlantis'in her şeyidir. Yapay güneş bile enerjisini bordan alıyor.”

“Ama dünyanın en zengin bor kaynakları bizde, Türkiye'de!” diye bağırdı Emre (Adalı, 2017a, s. 105-106).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde doğada hazır bulunan suyun yüksek teknolojinin etkisiyle buharlaştırılması ve bu buharın kullanım alanlarına yer verilmektedir. Bu ileri teknolojinin temel yapısının su olması hem temiz enerji kullanımına hem de su kaynaklarının daha verimli tüketimine imkân vermektedir.

“Suyu israf etmemek için Derek’te buharla banyo yaparız.”

“Kırmızı bir düğme gösterdi sonra bana. Bu buharın sıcaklığını ayarlayan düğme. Yukarı ya da aşağı bastığında, buharın sıcaklığını istediğin gibi ayarlayabilirsin. Onun yanındaki düğme, terden kaba kirden arınmak içindir. Üçüncü düğme sabunlanmak içindir. Dördüncü düğme de durulanmanı sağlar (Adalı, 2018ç, s. 44).

4.3.3. Eğitim: Bu çalışma kapsamında incelenen Atlantis’in Çocukları eserinde teknoloji ve bilimin birlikte kullanılmasıyla beynin güçlendirilmesi, bilinçaltı telkin yöntemleriyle kısa süreli yoğun eğitim yöntemleri ve bu yöntemlerle gerçekleştirilen eğitimler mevcuttur.

Gece, bilgisayarını açık bıraktı ve kulaklıklarını taktı. “Yatıyorum,” diye yazdı özel kalemyle. Enki’nin sesini duydu kulaklıktan: “Hemen uyutacağız seni. Bir tür düş göreceksin ama gördüklerini bir daha asla unutmayacaksın. Bu çok özel bir eğitim programı. Bir hafta içinde her türlü bilgi ve beceriye donanmış olacaksın “

Atlantisliler önce onun beyin güçlerini geliştirdiler. Artık gözleri karanlıkta bile görüyordu. Düşünce okuma gücünü ise kötü amaçlar ya da çevresindeki insanların düşüncelerini okumak için kullanmaması gerektiğini anlatılmıştı ona. Bu gücünden ancak görevleri sırasında yararlanması gerekiyordu (Adalı, 2017a, s. 25-26).

4.3.4. Farklı Yaşam Alanları ve Şartları: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde insanın doğal yaşam alanı haricinde henüz ulaşılmamış yüksek teknoloji ve bilimin iş birliğiyle var edilen yaşam alanları mevcuttur.

Atlantis’in Çocukları eserinde yaşanması muhtemel doğal felaketlerden korunabilmek için ileri teknoloji ve bilimsel tekniklerle oluşturulan koruyucu küre ile tüm bir ülkenin kaplanmasıyla oluşturulan yalıtılmış bir yaşam merkezi mevcuttur.

O zaman, bilim insanlarımız, olanaksız gibi görünen bir işi gerçekleştirmek üzere kolları sıvayıp çalışmaya başladılar: Atlantis’i ve çevresindeki toprakları, hiçbir doğal felaketin etkilemeyeceği bir koruma altına alacaklardı. İki yüz yıllık bir zaman dilimi boyunca çalışarak Atlantis ve çevresini koruyacak

manyetik bir küre geliştirdiler. İklim değişiklikleri tüm dünyayı etkilemeye başladığında manyetik küreyi çalıştırdılar. Uzunca bir süre sonra, kentimizi saran koruyucu küreyi olduğu gibi yeryüzünü taşıyacak bir yöntem geliştirildi (Adalı, 2017a, s. 12-13).

Uzaylılar Geliyor eserinde ileri teknoloji ve bilimin etkisiyle yüksek standartlara kavuşan bir gezegen temel alınarak kurulan toplumlarda yaşanan kültürel ve sosyolojik değişimler mevcuttur.

Şin-alılar, tüm gezegeni kapsayan Şinata devletini kurmuşlardı. Ama pek çok kişi, konsey üyeliğini pek sıkıcı buluyor, kendi sevdiği ve yeteneklerini geliştirme olanağı bulduğu alanlarda çalışmayı seçiyordu. Eğitim çok ileri bir düzeye ulaşmıştı. Tüm çocuklar, yeteneklerine göre eğitiliyor, eğitimleri tamamlanınca da o alanda üretime başlıyordu.

Hiçbir biçimde, hiçbir zorlama, şiddetin hiçbir türüsü yoktu. Üretime katkıda bulunamayacak çağa gelmiş olan yaşlılar dilerlerse onlar için özel olarak hazırlanmış yerleşim birimlerine gidip yaşamlarını orada sürdürüyorlar; dilerlerse okullarda öğrencilere kendi yaşam deneyimlerini aktaran, onlarla birlikte çalgı çalıp şarkı söyleyen, ilgilenen çocuklara kendini zanaat ya da sanatlarını öğreten “kıdemli öğretmenler” olarak çeşitli düzeylerdeki okullarda görev alıyorlardı. Bilimsel araştırmalar büyük bir hızla sürüyordu. Yaşam süresi büyük ölçüde uzatılmıştı (Adalı, 2018g, s. 30).

4.3.5. Genetik Çözülme: Bu çalışma kapsamında incelenen Genlerin Şifresi eserinde nükleer çalışmalar sırasında yaşanan bir kaza sonucunda ana kahraman İlke ışıklara maruz kalmıştır. Yaşanan kaza sebebiyle İlke genetik atalarının hayatlarını rüyaları vasıtasıyla yeniden yaşamaya başlar. Genetik kodunda yer alan tüm anıları hatırlayan İlke'nin rüyaları aracılığıyla geçmiş medeniyetlere ait birçok gizem çözülmektedir.

İlke boynundaki kartı alıp ekrana bastırıldı. Küçük bir vızıltı duyuldu önce, sonra açıldı. Ortalıkta ne işe yaradığını anlayamadığı bir sürü aygıtın bulunduğu koca bir salondur burası. Fosforlu mavi bir ışıkla aydınlatılmıştı. Tam salonun ortasına geldiği sırada, salonu dolduran aygıtların merceklelerinden “Vinnn” diye bir uğultuyla kızıl ve mavi ışıklar fıskırdı.

İlke tam ortasında kalmıştı fıskıran ışıkların. Bir çığlık attı. Görevlilerin çalıştığı bölme doğru koşmaya çalıştı, ama başaramadı. Gölge gibi bir şey geçti üzerinden.

Gördüğü her düş, sanki bir şeyler anlatıyordu ona. Her düşüyle, birkaç adım daha öteye gidiyor, sürekli ilerleyen bir dizi film izliyor gibiydi (Adalı, 2018e, s. 19-22).

“İlke'nin girdiği deney odasındaki ışınlar, beklenmeyen bir etki yaparak ilk atasından bu yana genlerinde biriktirdiği bilgileri, anıları, bir düş gibi anımsamasına neden olamaz mı?”

“Bakın, genlerimizde, gelmiş geçmiş tüm atalarımıza ilişkin bilgiler şifrelenip depolanmış olarak duruyor. Biz bugün bu şifreleri nasıl çözebileceğimizi bilmiyoruz. Ama bu kazadan sonra İlke, dünya üzerindeki yaşamın başlangıcından beri, tüm atalarından gelip genlerine işlemiş olan bilgileri anımsamaya başlamış olabilir.

İlke'nin genetik zincirinde bir değişim, bir çözülme olmuştu. Bu yüzden, yüz binlerce yıl önceden tüm atalarından gelen anılarını düşlerinde yaşayarak yeniden anımsayabiliyordu (Adalı, 2018e, s. 23-24).

4.3.6. İcatlar: Zaman Bisikleti eserinde günlük hayatta kullanılan sıradan malzemelerin kullanım alanlarının genişletilmesi veya değiştirilmesiyle ortaya çıkan icatlar mevcuttur.

Eserde eski bir bisiklet, bilgisayar, alüminyum tencere kapağı, heybe gibi birbiriyle alakası olmayan malzemeleri birleştiren kahramanlar zaman makinesi icat etmiş ve bisiklet pedallarının geriye çevrilmesiyle zamanda geriye gitmektedirler.

Şöyle bir saat kestirdikten sonra yanlarına geldiğimde tuhaf bir aletle karşılaştım. Kızlar nasıl becermişlerse benim eski bisikleti parçalamışlar. Ön tekerleğini de arkaya bağlamışlar. Pedalı çevirince iki tekerlek birden dönüyor. Bisikletin elektrik üreten dinamosunu da iki kabloyla bilgisayara bağlamışlar. Böylece hem gerektiğinde bilgisayara enerjisi sağlayacakmış, hem de ben pedalları öne doğru çevirirsem geleceğe, geriye doğru çevirirsem eski çağlara gidebilecektim. Bunun nasıl olacağını pek anlayamadım ama söylediklerine göre bilgisayara bunu sağlayacak özel bir program yüklemişler. Bisikletin tepesine kocaman bir şemsiye bağlamışlar. Bu zaman içinde gezerken kozmik yağmurlardan korunmak içinmiş. Onun tepesine de bir alüminyum tencere kapağı takmışlar. Bu da cep telefonuyla rahatça konuşabilmem için bir çanak antenmiş. Ama bisiklete binip de pedalları çevirmeye başlayınca yanıldığımı anladım. Bir anda çevremizdeki her şey değişiverdi. Ben pedalları geriye doğru çevirdikçe yaşadığımız her şey tersine dönmeye başladı. Az önce yaptığımız konuşmalar bile tersine dönmüş sonu başa gelmişti (Adalı, 2018g, s. 11-13).

Zaman Bisikleti eserinde karakterler kendi hayatını ve içinde yaşadığı toplumun hayatı kolaylaştırmak istemektedir. Bunun sebeple eşyanın farklı kullanım alanları üzerine düşünerek icatlar için fikrî hazırlık yapmak gerektiği vurgulanmaktadır.

“Sorun şu: yaşamımızı kolaylaştıracak başka ne bulabilirim? Ne kadar düşünsem, akluma yeni bir şey gelmiyor” (Adalı, 2018ğ, s. 54).

Eski çağlardan bugüne haberleşme alanında yaşanan gelişim sürecinin temellerine değinilmektedir.

“Uzaktan haberleşmenin keşfedilmesine tanık oluyoruz galiba,” dedi Damla (Adalı, 2018ğ, s. 71).

“Kızlar, bir şey keşfettik. Şimdi sıra bunu yararlı bir biçimde nasıl kullanabileceğimizi bulmakta. Gürültüyü kesin de kafanızı çalıştırın biraz.”

“Ne bulduk ki?” diye sordu Balamın.

“Kütüğün sesinin çok uzaklardan duyabileceğini bulduk,” diye yanıtladı ona Anin somurtuk bir yüzle.

“Bak şimdi sen de bir şey buldun” diye heyecanla bağırdı Çuka, “Bu seslerin bir anlamı olsaydı...”

“Bulduuuuum!” diye bağırdı Anin, “seslerin anlamı olmayabilir ama biz onlara anlam verebiliriz.”

Anin, Çuka ve Balamın, hangi seslerin ne anlama geldiğini tartışırken, hava kararmaya başlamıştı (Adalı, 2018ğ, s. 74-75).

Eserde yapılan icatların hem sonraki icatları hem de diğer toplumsal konuları etkilediğine değinilmektedir. Birbirini etkileyen, destekleyen icatlarla toplumsal gelişmelerin yaşandığı ve medeniyetin kurulduğundan söz edilmektedir.

Öncelikle, Çuka'nın yukarıdaki göletten mağaranın önüne su getirmek için kamlardan yaptığı kanal, şimdi daha bol su akıtıyordu. Bayırın altındaki mısırlıkta şimdi daha büyük boy mısırlar vardı. Mağaranın girişine, birkaç ayı postunun birleştirilmesiyle yapılmış, kapı yerine geçen kocaman bir post asılmıştı (Adalı, 2018d, s. 11).

Mağaranın önü, uyanıp kalkanlarla dolmaya başlamıştı. Kabile halkı, daha güçlü, daha dinç gibi görünüyordu. Çocuklar da, eskisine oranla çok daha gülbüzdüler. Rüzgâr gibi koşturup duruyorlardı ortalıkta. Sonra birden anladım: Çuka'nın geliştirdiği avlanma yöntemleriyle daha iyi besleniyorlardı artık. Gördüğüm değişiklikler ondandı (Adalı, 2018d, s. 15).

Eserde topluma yön verecek keşifler ve icatlar yapmak için iyi gözlemci olmanın önemine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca yaşanan olayları ve durumları sorgulayarak anlamaya çalışmanın gerektiğine değinilmektedir.

“Anne, çocuğu eğlensin diye basit bir oyuncak yapmıştı. Meraklı biri olan Anin, Çuka’ya bu oyuncuğu gösterdi. İyi bir gözlemci olan Çuka, bu oyuncaktan başka türlü nasıl yararlanılabileceğini buldu. Anin ise bu yeni buluşu tümüyle başka bir alanda değerlendirdi. Tarihte bunu pek çok örneği var. Örneğin Graham Bell, o dönemde kullanılmakta olan telgraf aygıtını aynı anda birkaç ses birden iletebilmek için geliştirmeye çalışırken, bambaşka bir şeyi, telefonu buldu” (Adalı, 2018ğ, s. 97).

“Çok iyi bir gözlemci olan Çuka, küçük bir kaza sonucunda, kış aylarında beslenme zorluğu çeken kabilesini doyurabilmek için, avcılarının kendisinden binlerce yıl sonra bile kullanacağı tuzak kurarak avlanma yöntemini bulmuştu” (Adalı, 2018ğ, s. 106).

4.3.7. İleri teknoloji Araç ve Gereçler: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde ileri teknoloji ve bilimle üretilmiş araç ve gereçler bulunmaktadır.

Atlantis’in Çocukları eserinde deniz altındaki Atlantis ile bağlantı kurmayı sağlayan kalem, seyahat için kullanılan uçan balonlar yapan bir alet, küçük görünen ama iç hacmi eşyayı kaplayacak kadar geniş olan çanta, hiçbir fiziki darbeden etkilenmeyen beton bloklar yapan tabancalar yer almaktadır. Bu ileri teknolojiyle bilimin ürünü olan araç gereçler toplumun ve insanların iyiliği için kullanılmaktadır.

“Gerektiğinde bizimle haberleşmen için özel bir kalem vereceğim sana. Bununla, herhangi bir kâğıda yazacağım her şey bize ulaşacaktır.” Enki, ışıltılı, yeşil bir kalem uzattı ona (Adalı, 2017a, s. 18).

Kalem biçimindeydi. Uçan saydam balonları yapmaya yarıyordu. Bu balonları büyük bir hızla ve uzak yerlere gitmesi gerektiğinde kullanacaktı. Balonların görünmez olma özelliği de vardı. Ayrıca çeşitli durumlarda yararlanabileceği bir sürü şey vermişlerdi kendisine... Bunların arasında en çok, atık su borularını ve bacaları tıkamak için özel bir köpük püskürten; küçük el feneri gibi aleti sevmişti.

Kullanacağı araç gereci yerleştirmek için bir de küçük sırt çantası vardı. Dışarıdan bakıldığında ufacık bir şey gibi görünen çantanın içi, tüm araç-gerecini alacak kadar genişti (Adalı, 2017a, s. 25-26).

“Size göndereceğimiz beş adet beton bloklama tabancasıyla işe giriştiğinizde, bir buçuk saat içinde bitirebilirsiniz. Beton bloklama tabancalarıyla kesintisiz

olarak püskürteceğiniz sıvı, önce toprağın iki buçuk, üç metre kadar altına kadar sızacak. Orada duvara bir tür temel oluşturacak. Sonra toprakla kimyasal tepkimeye girecek ve iki saat içinde sertleşecek yükselecek. Yerin üstünde en az bir metre yüksekliğinde blok bir duvar oluşturacak. Dinamitle bile patlatamazlar onu. Depreme karşı da çok dayanıklıdır,” diye ekledi Enki (Adalı, 2017a, s. 70).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde teknolojiye yaşanan gelişmelerin toplumsal düzende, alışkanlıklarda ve insanın yaşama şeklinde sebep olduğu değişime değinilmektedir. Bu değişim, eserde paranın kullanılmaması, yaşam alanlarının yapısal olarak doğaya uygun biçimde değiştirilmesi, temel ihtiyaçların toplumun tamamına üretimdeki katkılarıyla doğru orantılı olarak dağıtılması gibi örneklenmiştir.

“Gel sana kenti gezdireyim,” dedi Akita.

Şin-a'nın başkenti Şin-ata'ydı burası. Yollarda hiçbir taşıt yoktu. Taşıtların oluşturduğu hava kirliliği de yoktu. Her yandan kuş seslerinin yükseldiği, çocukların kahkahalarının duyulduğu çepeçevre geniş balkonları olan silindir ya da üçgen prizma biçimindeki yüksek binalardan oluşan bir kenti burası (Adalı, 2018ç, s. 77-78).

Önlerinden geçtikleri bir dükkândan mis gibi kokular yayılıyordu havaya.

“Para mı? O da ne?”

“Hani bir şey alınca karşılığında vereceğimiz şey, para işte.”

“Bizim uygarlığımızda herkesin emeği ve üretimi kadar kredisi vardır.”

“Onaylandı,” diye mekanik bir ses duyuldu.

Doğay yeniden dokundu sonra ekrana.” Onaylandı,” dedi mekanik ses.

“Ne yazdın oraya?”

“Senin adını ve kentimizin konuğu olduğunu. Şimdi senin de alışveriş için gittiğin her yerde kredin var (Adalı, 2018ç, s. 78).

Doğay hiçbir şey anlamamıştı bu olanlardan. Yiyeceklerini alıp bir masaya oturduklarında, “Yani şimdi her istediğim şeyi alabilir miyim dükkânlardan?” diye merakla sordu.

“Evet. Ama buna bir sınırı var elbette. Herkes gereksinim duyduğu her şeyi eşitçe paylaşarak alır.” “Ama benim üretime hiçbir katkım olmadı. Senin de yok...”

“Olmaz mı? Sen konuk olarak geldiğin bu kenti gittiğin yerlerde tanıtarak üretime katkıda bulunacaksın. Bense öğrenim görüyorum. Gelecekte kentin

üretimine ben de katkıda bulunacağım. Yani kent bana kredi açarak geleceğe yatırım yapıyor” (Adalı, 2018ç, s. 79).

4.3.8. Madenlerin Çıkarılması ve Kullanımı: Bu çalışma kapsamında incelenen Atlantis’in Çocukları eserlerinde yer altı kaynaklarının çıkarılmasında ve kullanımında ileri teknolojinin kullanıldığı yöntemler mevcuttur. Maden çıkarımında insanın bedensel gücü yerine zihinsel gücüne odaklanması gerektiğine, fiziksel işlemler için teknoloji temelli makinelerin işlevsel olarak kullanımına değinilmektedir.

“Peki, şu ilerde duran çok büyük mavi şey ne? Bir topa benziyor.”

“O, bizim yaşam kaynağımız. Altınızda çok zengin bor madeni yatakları var. Bor madenini deniz suyuyla işleyip temiz bir yakıt üretiyoruz. Yakıtımızın atığı hidrojen, oksijen ve su buharı oluyor, havaya karışıyor. Yaşam o büyük mavi top sayesinde sürüyor burada. Onlardan on iki tane var kentimizde” (Adalı, 2017a, s. 15).

Sunku bir gün onları kentın yüzlerce metre altındaki bor madenlerine götürdü. Her şey uzaktan kumanda ile yapılıyordu burada. Toprakta tüneller kazarak madenleri çıkaran işlenmek üzere maden işleme marketlerine götüren çok büyük araçlar vardı yer altında. Bu araçların hepsi de yüzlerce metre yukarıda maden alanının televizyon ekranlarından izleyen ustalar tarafından uzaktan kumandalı aygıtlar ile yönetiliyordu. Otomatiğe bağlanmış bir fabrika gibi işliyordu burası.

Kömür madenlerinde oluşan patlamaları, madencilerin ölümlerini anımsayan Tekin, ‘Keşke bizim madenlerimiz de böyle (Atlantis kentinin yüzlerce metre altındaki bor madenlerinin uzaktan kumandalarla idare edilen büyük makineler tarafından çıkarılması) çalışabilse, diye düşündü (Adalı, 2018a, s. 10-11).

4.3.9. Uçan Taşıtlar: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde bilimin ve teknolojinin ileri seviyede kullanımına bağlı olarak gelişmiş ulaşım araçları mevcuttur.

Atlantis’in Çocukları eserinde doğada bulunan madenlerin ileri teknoloji ve bilimin etkisiyle genişleyen kullanım alanları ve yerçekimin sıfırlanmasıyla temiz enerjiyle çalışan uçan araçlar mevcuttur.

Tepede, küçük bir yapay güneş parlıyordu. Otobüs, otomobil gibi hiçbir taşıt yoktu ortalıkta. İnsanlar, beyaz renkli küçük koltukları oturmuş, havada uçarak gidiyorlardı bir yerden ötekine.

“Bu insanlar nasıl uçabiliyor?” diye sorabildi fısıltıyla.

“Bilim insanlarımız, bol mineralinden yararlanarak yerçekimi gücünü yok eden bir sistem oluşturdular. Sistemin çalıştığı kadar istediğin kadar yükselebiliyorsun (Adalı, 2017a, s. 14-15).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde yerçekiminin genel bir bilgisayar ağı marifetiyle tüm olası konumlarını ulaşılabilir hâle getiren toplu taşıma sistemleri ve teknolojinin ürünü uçan taşıtlar mevcuttur.

Derek gezegeni dünyamıza hiç benzemiyordu. Toplu taşıma sistemi öyle geliştirilmişti ki yollarda, bizde olduğu gibi otomobil benzeri taşıtlar görülmüyordu. Çok acil ya da önemli işler için minik hava araçları kullanılıyordu. Önündeki bilgisayara gitmek istediğiniz yerin koordinatlarını ya da adresini giriyordunuz, araç size en kısa yoldan oraya götürüyordu (Adalı, 2018ç, s. 47).

4.3.10. Uzaylılar: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde Dünya dışı canlılara yani uzaylılara yer verilmektedir.

Uzaylılar Geliyor eserinde farklı bir güneş sisteminin halkına yer verilmektedir. İnsan türü gibi bilinç sahibi olan bu türün insanlarla ortak ve farklı yönleri anlatılmaktadır.

Genel görünümüyle insana benziyorlardı; ama yüzleri basıktı. Burun yerine, dudaklarının üstünde iki delik vardı yalnızca. Kulaklarının tepesi sivri, tenleri esmer, saçlarıysa yeşildi. İnce, uzun, zarif bir boyunları vardı. Tam olarak insan denemezdi onlara; ama kendilerine özgü bir güzellikleri vardı. İnce, uzun boylu, bir başka türdü onlar (Adalı, 2018g, s. 17).

Ayrıca Uzaylılar geliyor eserinde uzay ve uzay bilimi hakkında bilgiler yer almaktadır. Evrenin genişliğine, birçok galaksinin ve güneş sisteminin varlığına vurgu yapılmaktadır.

“Doğay için çok heyecanlı bir yolculuktu bu. Uzay gemisi zaman boşluklarından geçip uzayın bir başka bölgesine sıçrarken güneşler, gezegenler bir görünüp bir kayboluyordu. Kimi zaman değişik galaksileri görüyorlardı uzaktan. Bir ressamın fırçasından çıkmış tablolar gibiydi her biri” (Adalı, 2018g, s. 47).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde farklı bir galaksiden gelen Dünya dışı canlılar mevcuttur. Bu canlılar Dünya’ya yaşam tohumları serpererek hayatı başlatmışlardır.

“Hubble Teleskobu, gelen bu gök cisimlerini görüp dünyaya bildirmiş olmalıydı. Şimdi bu gelenlerin ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı sanırım” (Adalı, 2018ç, s. 71).

4.3.11. Zamanda Yolculuk: Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde zamanda geriye doğru yapılan yolculuklar mevcuttur.

Atlantis'in Çocukları eserinde zamanın kırılma noktaları vasıtasıyla zamanda geriye doğru yolculuk mevcuttur. Ayrıca zaman yolculuğunun prensipleri ve zamanda ileri doğru yolculuğun neden yapılamayacağı bilime ve mantığa dayanan gerekçeleri açıklanmaktadır.

“Zamanın bir kırılması noktası var,” dedi Atamya dönecekleri gün. “Sizi o noktadan geçireceğiz. Böylece geriye döndüğünüzde, burada yaşadığınız bir hafta hiç yaşanmamış gibi olacak zaman.”

Barış, “bu kırılma noktasından tarih içinde geriye doğru gidip yapılan birtakım yanlışları düzeltemez miyiz Atamya Dede?” dedi. “Örneğin ABD'nin Japonya'ya atom bombası atmasını önleyebiliriz.”

“Belki yapabiliriz bunu ama tarihin doğal akış sürecini bozmak çok tehlikeli olur. Tarih içinde yapacağımız en küçük bir düzeltme bile çok büyük değişimlere neden olabilir. Onun için tarihi doğal sürecinde bırakmak gerekir. Bu nedenle biz yalnızca şimdiki zamanla ilgileniyoruz. Eski çağları yalnızca bilgi edinmek için inceliyoruz. (Atamya)

“Peki, aynı yöntemle geleceğe gitme olanağı var mı?” diye sordu Tekin.

“Hayır yok. Gelecek henüz yaşanmadığı için biçimlenmiş değil. Gelecekte neler olabileceği belli değil yani” (Atamya) (Adalı, 2018a, s. 11-12).

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda eserinde internet sitesinde yer alan bir portal aracılığıyla zamanda geriye yolculuk mevcuttur. Bu yolculuk esnasında geçmişte geçen zaman bugünü etkilememektedir. Eser kahramanı Barış, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'e eşlik ettikten sonra evine, kendi zamanına dönmüştür.

Bir saattir bilgisayarın başındaydı ama istediği gibi bir fotoğraf bulamamıştı. Sonra birden heyecanlandı Barış. “Atatürk'ü Yaşamak” adlı bir web sitesi bulmuştu. Çok ilginç fotoğraflar vardı burada. Sayfanın tam ortasında, Mustafa Kemal Paşa'nın şimdi müze olan Şişli'deki evinden çıkarken çekilmiş bir fotoğrafı ve “Burayı tıkla, sen de Atatürk'le yaşa!” diye yanıp sönen bir yazı vardı. “Burayı tıkla” yazan yeri tıkladı Barış. Birden bilgisayarda tuhaf şeyler olmaya başladı. Işıklar yanıp sönüyor, renkli yıldızlar uçuşuyordu ekranda (Adalı, 2018b, s. 11-12).

Tam bilgisayarı kapatmaya hazırlanıyordu ki, fotoğraftaki Mustafa Kemal Paşa, “Dur Barış, kapatma!” dedi. “Bugün Bandırma Vapuru ile Dokuzuncu Ordu Müfettişi olarak Samsun'a gidiyorum. Sen de katıl bu yolculuğa!”

Bir anda Mustafa Kemal'in yanında buldu kendini Barış. Üstünde, boyuna uygun bir subay üniforması vardı. Şişli'deki Pembe evin önünde duruyorlardı.

Olanlara inanamıyordu Barış, ama Mustafa Kemal Paşa yanında oturuyor işte (Adalı, 2018b, s. 13).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde bilgisayar programı aracılığıyla tarih öncesi dönemlere ait görüntülerin bugüne ulaştırılması anlatılmaktadır. Eserde fiziksel yolculuk değil, geçmiş çağlara sanal bir yolculuk mevcuttur.

Bilgisayarımın başına geçip eski zamanları sinemada film izler gibi izleyebileceğimiz bir bilgisayar programı hazırladım. Çok kolay olmadı doğrusu bu yaptığım iş. Haberleşme uyduları aracılığıyla, uzaydaki gök cisimlerine çarparak bir noktadan bir başkasına sonsuza kadar yansıyan sesleri ve görüntüleri yakalamayı başardım sonunda. İki buçuk milyon yıl öncesinin görüntülerini bulmak pek kolay olmayacaktı ama doğrusu denemeye değerdi (Adalı, 2018f, s. 8).

Zamana Açılan Kapı eserinde Hasankeyf’te bir mağaranın içinde bulunan zaman geçidi vasıtasıyla zamanda geriye gidilebildiği keşfedilmektedir. Hasankeyf’te bugün kalıntıları olan tarih öncesi dönemlere yapılan birkaç ziyaretten sonra geçmişi ve bugünü korumak için geçit kapatılmış ve tarih normal seyrinde akışına bırakılmıştır.

“Hafif bir titreşimle sarsılmıştı bedeni. O anda gördü onu kız. Şaşkın şaşkın bakıştılar bir süre. İnanılmaz güzellikte, mavi gözleri vardı kızın” (Adalı, 2016, s. 12). *“Sonra yeşil çayırılık, mavi gözlü kız ve beyaz keçi belirmişti kovukta bir film gibi. Ama bir film değildi bu. Yanlarına gitmiş, konuşmuştu kızla. Ona sakız bile vermişti”* (Adalı, 2016, s. 16-17).

Zaman Bisikleti eserinde bir baba ve iki kızı evdeki eski bisiklet, bilgisayar ve şemsiye, tencere kapağı gibi malzemelerle zaman makinesi icat etmektedirler. Bu makine aracılığıyla zamanda yolculuk yapmakta hatta bir yolculuk esnasında geçmişte gelişimini izledikleri iki kardeşi de şimdiki zaman getirmektedirler. Bu ziyaretlerin zamanın normal seyrine zarar verdiklerini fark ettiklerinde zamanda yolculuk yapmaktan vazgeçerler.

O an, bir yolunu bulup o çağa gitmeye karar verdim. Ama daha önce, otomobile binip de bir yerden bir yere gider gibi zaman içinde gezinmemi sağlayacak bir araç yapmak gerekiyordu. Bunu da ben yapamazdım doğrusu. Eve döner dönmez, yardımcılarımı çağırdım.

“Ama önce bisikleti bilgisayara bağlayıp bir Zaman Bisikleti yapmalısınız. Ben şimdi biraz uyuyacağım” (Adalı, 2018g, s. 11).

4.3.12. Zihin Okuma: Bu çalışma kapsamında incelenen Atlantis’in Çocukları eserinde zihin okuma gibi üstün zihinsel ve bilimsel yeterlilikler gerektiren davranışlar yer almaktadır.

Eserde bunun öğrenilebilir bir yetenek olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca böyle bir yeteneğin kendi etik değerlerini oluşturduğuna değinilmektedir.

“Beynimi mi okudunuz? diye heyecanla bağırdı Tekin.

“Düşünceler radyo dalgalarına benzer. Bu dalgaları algılamayı öğrenirsen başkalarının ne düşündüklerini de öğrenebilirsin.” (Atamya)

“Ama bu çok kötü bir şey. O zaman herkes başkalarının ne düşündüğünü öğrenir.” “Onun için de kimse kötü şeyler düşünmek istemez” (Adalı, 2017a, s. 18).

4.4. Bilgin Adalı'nın Fantastik ve Bilim Kurgu Türündeki Eserlerinde Yer Alan Eğitsel İletiler

4.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler:

4.4.1.1. Affetmek: Atlantis'in Çocukları eserinde masal cüceleri örneklemeden hata yapmanın olası bir durum olduğu ve yapılan hatanın telafisi için çalışanın, pişman olanın affedilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Eserde yer alan insanların hata yapabileceği, önemli olanın yapılan hatayı fark etmek olduğu ve hatanın telafisi için yeterli çabayı gösterenlerin, pişman olanların affedilmesi gerektiği gibi iletilerle çocuklarda farkındalık oluşturulmaktadır.

“Onlar (masal cüceleri) hala yaşıyorlar mı? İşledikleri bir suç yüzünden cüceleştirilip sizin gezegene sürgüne gönderilmişlerdi. Benim gezegenimde büyük bir adanın halkı onlar.”

“Yaşıyorlar ve sizin yeni keşfettiğiniz çatlağa, yedi yüz yıldan beri bir çözüm yolu bulmaya çalışıyorlar. Dedemden, masal cücelerinin bağışlanarak Derek'teki adalarına götürülmelerini istedim. Onlar olmasaydı bu yaşadıklarımızın hiçbiri gerçekleşmezdi. Dedem cüceleri bağışlayıp onları kendi adalarına götüreceğine ve gerçek boyutlarına dönüştüreceğine söz verdi (Adalı, 2018ç, s. 96).

4.4.1.2. Arkadaşlık ve İş Birliği: Bu tez kapsamında incelenen eserlerde arkadaş edinmenin kişiyi mutlu ettiğine, arkadaşların zorluklara mücadele etmeyi kolaylaştırdığına, arkadaşlığın belirli kurallar çerçevesinde devam ettirilmesi gerektiğine, şartlar ne kadar zor olursa olsun insanın arkadaşlarının varlığıyla güç kazanacağına değinilmektedir. Bu mesajlarla çocuklarda arkadaşlığın önemi ve değeri hakkında farkındalık oluşturulmaktadır. Ayrıca dayanışmaya ve iş birliğine yapılan vurguyla çocuğun insan ilişkilerinin gelişimi, toplumsal hayata uyumu ve toplumda aktif roller üstlenmesi desteklenmektedir.

Atlantis'in Çocukları eserinde çevre kirliliği ve çevre dengesi gibi önemli sorunların çözümü üzerine çalışan Çevre Kardeşliği Takımı örneklemeyle arkadaşlarla birlikte çalışmanın

yani iş birliğinin büyük sorunların çözümünde etkili olduğu vurgulanmaktadır. Eserde yer alan karakterlerle çocuklar bu konuda yönlendirilmektedir.

“Tek başına her yere yetişemezsin,” dedi Atamya. “Kendine yardımcı bulman gerekir. Bunun için en iyi yol, yakın arkadaşlarından birilerini seçmek. “Arkadaşlar,” dedi Tekin, gizli bir görevim var. Çevre kirliliği ve küresel ısınmaya karşı savaşıcağım. Sizler de bana yardım edeceksiniz. “Bu kadar önemli bir konuda ne yapabiliriz ki?” diye sordu. Emre. “Küçük çocuklarınız biz...”

“Öyle düşünme,” dedi Barış. “El ele verince pek çok şeyi başarabiliriz.”

“İyi de, nerede ne yapacağımıza nasıl karar vereceğiz?” diye sordu Aslıhan.

“Atlantisliler yönlendirecek bizi” (Adalı, 2017a, s. 31-32).

“Beş çocuk bir çember oluşturup birbirlerinin ellerini tuttu. ... “Birimiz beşimiz, beşimiz dünyamız için!” Böylece çevreye duysız olanlarla savaşacak olan Çevre Kardeşliği Takımı kurulmuş oluyordu” (Adalı, 2017a, s. 33).

Barış Çocuk Atatürk’le Kurtuluş Savaşı’nda eserinde Atatürk ile Anadolu’ya giden Barış örneğinde yeni arkadaşlar edinmenin önemine ve değerine değinilmektedir. Çocuklar gittikleri yerde arkadaş edinmeleri ve onlarla yeni öğrenmeler yaşamaları konularında yönlendirilmektedir.

“Kerim ve öteki arkadaşlardan ayrılacağım için üzülüyorum. Ama Erzurum’da yeni arkadaşlar bulacağımı biliyorum” (Adalı, 2018b, s. 53).

Dünya Artık Daha Güzel eserinde orman halkı örneklemiyle birlikte yaşamının ve arkadaş olmanın belirli kurallara bağlı olduğuna değinilmektedir. Ayrıca iş birliğiyle sorunlara çözüm bulunabileceği vurgulanmaktadır. Eserde yer alan örnek olaylarla toplumsal düzen ve kurallar konularında çocuklarda farkındalık oluşturulmaktadır.

Akil Kayası, ormandaki hayvanların herhangi bir sorunu çözümlmek için toplandıkları yerd. Kayayı çevreleyen alanda, herkes barış içinde bir arada bulunurdu. Kurt kuzuya, atmaca güvercine, leylek yılan, gelincik köstebeğe saldırmazdı bu alanda. Herkes barışı korumaya büyük bir özen gösterirdi. Ormanın geleneği böyleydi (Adalı, 2018c, s. 12-14).

“Av kaçır, avcı kovalar, daha akıllı ve daha çevik olan kazanır. Ama ormanda bir yangın çıkarsa, avla avcı birlikte kaçarlardı. Yardımlaşarak yangını söndürmeye çabalarlardı. Şimdi de yangın gibi çözümlenmesi güç bir sorunumuz var. Yardımlaşmamız gerek...”

Bayku çevresine şöyle bir bakındı. Sözlerinin herkes tarafından onaylandığını gördü.

“Öyleyse kafamızı çalıştırıp çözüm üretelim. Düşünün, taşının. Yarın öğleden sonra Akıl Kayası'nın çevresinde toplanalım, önerileri tartışalım.” Koca bir denizi aşmaksa tekboynuzların bile üstesinden gelemeyeceği bir şeydi. Ama o da akıl birliği ve işbirliğiyle bir çözüm bulabileceklerine inanıyordu (Adalı, 2018c, s. 54-56).

Kanatlı Kirpiyle Uçan Kaplumbağa eserinde yeni arkadaşlar edinmenin değerine ve kişiye katkılarına değinilmektedir. Ayrıca Kirpi ve Kaplumbağa'nın başlarına gelen kötü olay karşısında birlikte çözüm aramaları ve yaptıkları hatanın sonucuna birlikte katlanmaları anlatılmaktadır. Bu iletilerle çocuklarda arkadaşlığın sadece iyi zamanlarda değil, kötü zamanlarda da birlikte olmayı gerektirdiğini fark etmeleri hedeflenmektedir. Böylece çocuklarda dostluk, vefa, fedakârlık gibi erdemlerin gelişimi desteklenmektedir.

“Bizim Kanatlı Kirpi'yle Uçan Kaplumbağa, adadaki ağaçlardan birinin tepesine konmuşlar. Orada, önce martularla, sonra geyiklerle ve yabankeçileriyle dost olmuşlar. Uzun uzun söyleşmişler” (Adalı, 2013, s. 19).

Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri eserinde karınca aileleri ve Cimcim'in dostları örnekleriyle arkadaşlığa, arkadaş edinmenin güzelliğine, iş birliğine değinilmektedir. Karınca ailelerinde iş birliği, ortak karar ve çalışma üzerine kurulan toplumsal düzenle çocukta toplumsal hayattaki görevlerine dair farkındalık geliştirilmektedir. Cimcim'in arkadaşlarıyla yaşadığı maceralarla çocuklarda arkadaşlarla birlikte yeni yerler görmenin, yeni şeyler öğrenmenin eğlenceli olduğuna değinilmektedir. Böylece çocuklar arkadaşlarıyla birlikte hareket etmeye, yeni öğrenmeler yaşamaya hazır hâle getirilmektedir.

“Az sonra kendisi gibi küçücük bir karınca çıkmış Cimcim'in karşısına. Hemen tanışıp arkadaş olmuşlar. Adı Tintin olan bu yeni arkadaşı, bizim Meraklı'yı ailesiyle tanıştırmak istemiş” (Adalı, 2019b, s. 42).

Bize çok zarar veren yağmurlardan, sellerden ve uzun kış aylarının soğuklarından kurtulmanın yolunu Tintin ve arkadaşlarından öğrendik. Şimdi hep birlikte yeni yuvamızı yapacağız. Bu kışı, yeni yuvamızda tehlikelerden, soğuktan uzak bir biçimde geçireceğiz. Sevgili karıncalar, unutmayın, yeniliklere açık olanlar her zaman kazanır. Haydi, iş başına (Adalı, 2019b, s. 72-73).

Zamana Açılan Kapı eserinde Hasankeyf'in sular altında kalmaması için verilen çabayı anlatan örnek olayda ortak bir amacı olan arkadaşların, sorunların çözümü için yapılan iş

birliğinin etkisine değinilmektedir. Ayrıca eserde çocuklar büyük sorunlar karşısında arkadaşlarından ve toplumun farklı kesimlerinden yardım istemeye yönlendirilmektedir.

Bu arada Kerim'in arkadaşları, "Hasankeyf Kurtarılısın" diye bir blog oluşturmuşlar ve akıllarına gelen her yere yazılar yağdırmaya başlamışlardı. En etkilisi Hasankeyf'in UNESCO Dünya Miras Alanı listesine alınması için yazdıkları mektup olmuştu. Türk dilinin ünlü yazarlarından Yaşar Kemal ve Nobel ödüllü Orhan Pamuk hemen bu girişime desteklerini açıklamışlardı (Adalı, 2016, s. 25).

Zaman Bisikleti eserinde toplum hayatını kolaylaştıracak faydalı buluşları yapabilmek için arkadaşlarla birlikte çalışmanın önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca eserdeki iletilerle çocuk iş birliği yapmaya ve arkadaşlarıyla ortak işler yapmaya yönlendirilmektedir. Böylece toplumsal dayanışma ve birlik hususunda çocuklarda farkındalık oluşturulmaktadır.

"Karainler, içme ve kullanma sularını dereden, hayvan derisinden yaptıkları büyük torbalar içinde mağaraya taşıyorlardı. Bu, her gün birkaç kez yinelenmesi gereken eziyetli bir işti. Oysa suyu mağaranın yanına getirebilselerdi, bu çok büyük bir kolaylık olacaktı" (Adalı, 2018ğ, s. 56).

Göreceksiniz, Anin yine yardımcı olacak Çuka'ya (Damla) (Adalı, 2018ğ, s. 61).

"Dememiş miydim?" diye böbürlendi Damla, "Anin yine Çuka'nın buluşuna yardımcı oldu." Az sonra, Çuka'yla Anin'in arkadaşları da gelip yardım etmeye başladılar. Küçükler ormandan çam sakızı topluyor, büyükler bir yandan kamışlıktaki en kalın kamışları toplayıp getirirken, bir yandan da kamışları yarıp boğum yerlerini temizliyorlardı. Yumuşak bir eğimle giden yamaç burada dik bir kesintiye uğruyordu. Bu sorunu çözebilmek için hep birlikte düşünmeye başladılar (Adalı, 2018ğ, s. 62-63).

4.4.1.3. Akıl ve Sağduyu: Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde Derek gezegeni ile Dünya arasındaki yönetsel ve kültürel fark örneklemeden akıl ve sağduyunun toplumlar için önemine değinilmektedir. Ayrıca akıl ve sağduyuyla düzenlenen toplumsal yapının bireysel ve toplumsal huzuru sağladığı vurgulanmaktadır. Çocuklarda akıl ve sağduyu temelli demokrasi bilinci oluşturulmaktadır.

Uzaydan çok güzel görünüyordu Derek. Mutlak barış ve mutluluk içinde yaşayan bir gezegen. "Bu uyumu nasıl sağladınız dede?" diye sordum uzay gemisi inişe geçerken.

“Akıl yoluyla evlat,” dedi. “O imparatorlarınız, generalleriniz, liderleriniz yani devletleri yönetenler akıllarını kullansaydı; o büyük savaşları, insan kıyımlarını yaşamazdınız siz de dünyada. Ama unutma, biz sizden binlerce yıl eski bir uygarlığız” (Adalı, 2018ç, s. 40).

4.4.1.4. Bilgelik: Dünya Artık Daha Güzel eserinde kurt sürüsü örneklemeyle yaş almış olanların tecrübelerinden faydalanmaya, onlara saygı duymaya ve ihtiyaç duyduklarında yardım etmenin gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Bu iletilerle çocukların aile büyüklerinin veya toplumsal hayatta karşılaştıkları büyüklerin hayat deneyimlerinin farkına varması amaçlanmaktadır. Bu farkındalıkla çocuklar büyüklere saygı duymaya, onların görüş ve önerilerini önemsemeye yönlendirilir.

Sürünün en güçlü erkeği olan Akku, avlanamayacak kadar yaşlı olduğu için yavruların eğitimiyle ilgilenen Bozku'nun yanına koştu. Getirdiği etlerin en yumuşağını onun önüne koydu. Bozku teşekkür ederek karnını doyurmaya başladığı sırada Akku, “Sana bir soru soracağım ey bilge kurt” diye söze girdi. “Sorumun yanıtını sen bilmezsen, bu ormandaki hiç kimse bilemez.” Gerçekten de Bozku, ormandaki hayvanların en yaşlısı ve en bilgelerinden biriydi. O, geçmişle ilgili her şeyi bilirdi. “Sor Akku,” dedi Bozku, “Bildiğim bir şeyse seve seve yanıtlarım” (Adalı, 2018c, s. 16-17).

4.4.1.5. Çalışkanlık ve Azim: Bu tez kapsamında incelenen eserlerde karakterler amaçları uğruna çok çalışmakta, çalışmaktan bazen yorulsa da sabretmekte ve vazgeçmemektedir. Bu örneklerle çocukların karakter gelişimi desteklenmektedir.

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda eserinde çalışkanlık ve azim Atatürk'ün karakteristik özellikleri olarak aktarılmakta, büyük başarılar elde etmenin çok çalışmakla mümkün olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca öğrenmeye istekli olmanın iyiliğine ve önemine değinilmektedir.

“Benim bir ilkem var,” dedi Mustafa Kemal Paşa. “Bir işe giriştim mi, yapabileceğimin en iyisini, en kusursuzunu yapmayı amaçlarım her zaman. Çocukluğumdan beri bu ilkedan ayrılmadım. Bu yüzden çok çalıştım ve okullarda hep sınıf birincisi oldum. O zamandan biliyordum büyüdüğümde önemli işler yapacağımı” (Adalı, 2018b, s. 23).

“Keşke ben de silah kuşanıp cephede savaşanların yanında yerime alabilsem,” dedim. Bu dileğimi duyduğunda, “Savaşmak için çok küçüksün Barış,” dedi Atatürk. “Senin savaşın zaferden sonra başlayacak... Bilgi savaşı, ilerleme savaşı. Söylemek istediklerini anladığımı sanıyorum. Zaferden sonra

yurdumuzun toparlanabilmesi için en büyük görev gençlere düşecek (Adalı, 2018b, s. 101-103).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde adil ve demokratik bir yönetimle var olan birçok sorunun çözümü için yapılacak çalışmalar örneklemeden vazgeçmeden çok çalışmaya, çalışkanlığa değinilmektedir. Bu iletilerle çocuklar zorluklar ve sorunlar karşısında yılmadan çalışmaya yönlendirilmektedir.

“Az sonra gökyüzündeki uzay filosu kaybolmuştu. Dünya üzerinde yıllarca uğraşmamızı gerektirecek binlerce iş vardı. Ama biz yılmayacaktık. Bizi (Dünya Devletinin Temsilcileri) büyük bir yolculuk bekliyordu” (Adalı, 2018ç, s. 96).

Meraklı Karınca Cimcim’in Serüvenleri eserinde ana karakterin amaçlarına ulaşmak için verdiği emek ve mücadele örneklemeden çalışkanlığa ve vazgeçmeden çaba göstermeye değinilmektedir. Böylece çocuklarda amaçları için çalışmasının erdemine dair farkındalık oluşturulmaktadır.

Bilgin Karınca bizim Meraklı’yı dikkatle dinlemiş, her şeyi öğrenmeye bu kadar meraklı olduğu için onu kutlamış. Biraz düşündükten sonra da,” Akşam olduğunda, aşağı ineceğine bir dalda uygun bir yer bulup geceyi orada geçirsene...” demiş, “Acıktığında yemek üzere, yanında bir parça yiyecek de götürebilirsin (Adalı, 2019b, s. 12).

“Kafasında yalnızca, ağacın tepesinden gördüğü o ışıltılı şeyleri yakından görme isteği, yani dere ile gölün yanına gidip onların ne olduğunu öğrenmek varmış. Gitmek istediği yere ulaşmasının günler süreceğini bildiğinden, ailesine ve arkadaşlarına haber vermeyi de unutmamış” (Adalı, 2019b, s. 21).

“İçlerinden biri söz almış, “Hem yuvanın yapımına yardımcı oluruz hem de yeni yerler görür, yeni karıncalarla tanışırız” (Adalı, 2019b, s. 68).

4.4.1.6. Empati: Eserlerde yer alan iletilerle çocuklar diğer insanların ve canlıların duyguları, durumları, yaşam şartları üzerine düşünmeye yönlendirilmektedir.

Meraklı Karınca Cimcim’in serüvenleri eserinde balıklar örnekleme üzerinden duyma yetisinin önemi vurgulanmaktadır. Kırla örnekleme üzerinden çeşitli sebeplerle görülemeyen yerlerin güzel tasvir edilirse görülmüş gibi olacağı anlatılarak görme yetisini kaybetmiş olanların tasvirle etrafi tanıyabileceklerine değinilmektedir. Bu örneklerle karakterle özdeşim kuran çocuğun engelli insanlar ve hayvanlar hakkında farkındalığı artırılmaktadır.

“Hem onların kulakları yok. Ne yapsan duyamazlar seni...” demiş.

“Kulaksız olmak nasıldır ki? diye merak etmiş Cimcim. Ön ayaklarıyla kulaklarını tıkamış. Çevresindeki seslerin tümü duyulmaz olmuş birden.

Rüzgârın hışırtısı, derenin şırlıtısı, kuşlarının ötüşü... Hiçbiri kalmamış. Kulaklarını açınca, seslerin tümü geri gelmiş yeniden. “Balıkların böyle heyecan verici bir güzellikten yoksun olmaları ne kötü...” diye düşünmüş (Adalı, 2019b, s. 28).

“Sadece Kırkla görememiş yuvanın içini. Eeee, koskoca kırlangıç, karınca yuvasına girebilir mi? Giremez. Ama ona da yuvanın nasıl bir yer olduğunu Cimcim bütün ayrıntılarıyla anlatmış.

“Doğrusu o kadar güzel anlattın ki...” demiş Kırkla, “Görmeden görmüş kadar oldum” (Adalı, 2019b, s. 76).

Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eserinde sokağa terk edilen hayvanlar örnekleminden tüm canlıların duyguları olduğuna değinilmektedir. Ana karakterler üzerinden çocuk diğer canlılarla empati kurmaya yönlendirilmektedir.

“Ne demek istiyorsun?” diye bağırmış Tintin, “Yani bu insanlar tatile geldiklerini bir köpek ediniyor, sonra giderken de onları sokaklara mı salıveriyorlar?”

“Evet, öyle yapıyorlar.”

“Ama bu çok acımasızca bir şey. Karınlarını nasıl doyurur, nasıl yaşar o köpekler?”

“Demiştin size, insanların işlerine akıl ermez. Neyse ki Dalyan'da yaşayanlar çok hoşgörülü, sevecen insanlar. Bu köpeklerin karnını doyurmayı onlar üstleniyor...”

“Ama terk edilmek onlar için ne kadar kötü bir duygu olmalı,” diye bağırmış Cimcim (Adalı, 2019a, s. 93).

4.4.1.7. Genel Kültür: Eserlerde farklı alanlarda birçok bilgiye yer verilerek çocukların kültürel gelişimi desteklenmektedir. Ayrıca farklı alanlarda yapılan küçük bilgilendirmeler ile çocuklar yeni öğrenmelere yönlendirilmektedir.

Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eserinde ana karakter ve arkadaşlarının seyahatleri anlatılırken ülkemizdeki ören yerlerine ve Dünyanın Yedi Harikası'na değinilmektedir. Çocuklarda konuya dair farkındalık oluşturulmaktadır.

“Efes'e gidiyoruz”

“Ören yeri de ne?” diye sormuş Tintin.

“Eski uygarlıklardan günümüze kalan anıtlar, heykeller ve sütunların bulunduğu yer...” diye açıklamış Kırkla. “Şimdi gideceğimiz yerde tam altı bin yıl önce yaşamaya başlamış insanlar” (Adalı, 2019a, s. 57).

“Düşünün bir, binlerce insanı alabilecek bir tiyatrosu, çok özel bir kütüphane olan Celsus Kütüphanesi ve dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı'nın kalıntıları var Efes'te” (Adalı, 2019a, s. 59).

“Hadi binin sırtıma, sizi Dünyanın Yedi Harikasından biri olan Artemis Tapınağı'na götüreyim. “Neymiş Dünyanın Yedi Harikası?” diye sordu Cimcim.

Eski çağlarda insan eliyle inşa edilmiş en büyük, en güzel yapılar... Artemis Tapınağı da bunlardan biriymiş” (Adalı, 2019a, s. 63)

Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eserinde Anadolu'da kalıntıları bulunan arenalara yapılan ziyaretten bahsedilmekte ve gladyatör dövüşlerine dair bilgi verilmektedir. Çocuklarda Anadolu'da Türkler öncesinde yaşayan medeniyetlere dair farkındalık oluşturulmaktadır. Konuya dair bilgi verilirken dövüşlerin kötülüğü vurgulanmaktadır.

“Burada gladyatör dövüşleri de yapılmış.”

“O da neymiş ki?”

“Yani burada savaşçılar, birbirleriyle ya da yırtıcı hayvanlarla dövüşürlermiş. Yırtıcı hayvanlar izleyenlere zarar vermesin diye en alttaki sıraların önüne yüksekçe bir set yapılmış.”

“Dövüşmek ne kadar kötü bir şey!” diye araya girmiş Tintin (Adalı, 2019a, s. 78-79).

Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eseriyle Caretta kaplumbağalarının yaşamlarına dair bilgi verilmektedir. Çocuklarda nesli tükenmekte olan bu tür hakkında farkındalık geliştirilmektedir.

“Bakın, demiş Kırla kumsal boyunca uçarken, “Burada şemsiye falan konmaz.”

“Neden ki?” diye sormuş Tintin.

“Çünkü o bölüm Caretta kaplumbağalarının yumurtlama alanı. Her yıl yüzlercesi gelip yumurtalarını bırakır bu kumsala” (Adalı, 2019a, s. 87).

Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eserinde evrensel bir karakter olan Noel Baba'nın gerçek şahsiyetine değinilmektedir.

“Burada bir de Aziz Nikolaos'un, yani bütün çocukların Noel Baba'sının kilisesi var,” demiş Kırla (Adalı, 2019a, s. 99).

Meraklı Karınca Cimcim Yollarda eserinde tarihî karakterler olan Hacivat ve Karagöz'e değinilmektedir.

“Yeryüzünün en güzel dağı Uludağ ve ormanları. Bir de Karagöz ile Hacivat.”

“Onlar da kim?”

“Çağlar boyunca Türk halkını güldürmüş olan iki kahraman” (Adalı, 2019a, s. 15-16).

Zamana Açılan Kapı eserinde tarihî kalıntıların sular altında kalmaktan kurtarılması için başlatılan çalışmalar anlatılmaktadır. Bu çalışmalar destek verenler arasında Türk edebiyatının önemli yazarlarının olduğu belirtilmektedir. Böylece çocuklarda bu yazarlar hakkında genel farkındalık oluşturulmaktadır.

Bu arada Kerim'in arkadaşları, "Hasankeyf Kurtarılısın" diye bir blog oluşturmuşlar ve akıllarına gelen her yere yazılar yağdırmaya başlamışlardı. En etkiliisi Hasankeyf'in UNESCO Dünya Miras Alanı listesine alınması için yazdıkları mektup olmuştu. Türk dilinin ünlü yazarlarından Yaşar Kemal ve Nobel ödüllü Orhan Pamuk hemen bu girişime desteklerini açıklamışlardı (Adalı, 2016, s. 25).

4.4.1.8 Nezaket: Dünya Artık Daha Güzel eserinde tekboynuzların zarıflığı ve karşılaştıkları tüm canlılara davranış şekilleri vasıtasıyla nezaket sahibi olmanın ve teşekkür etmenin önemi vurgulanmaktadır. Bu iletilerle çocukların kişilik ve ahlak gelişimi desteklenmektedir. Çocuklar nezaket sahibi olmaya ve diğer varlıklarla kurdukları ilişkileri saygı temelinde yürütmeye yönlendirilmektedir.

"Sevgili dostumuz Akcan'ın bir dileğini duyurmak için topladık sizleri buraya," dedi ve sözü tekboynuzlara bıraktı. "Çağrımaya uyup geldiğiniz için hepinize teşekkür ediyorum" (Adalı, 2018c, s. 14).

"Bütün tekboynuzlar gibi Cansu da kibardı. "İzinizle bir parça yonca yiyebilir miyim?" diye sordu" (Adalı, 2018c, s. 48).

4.4.1.9. Okuma Alışkanlığı. Tez kapsamında incelenen eserlerde kitap okumanın bilgi edinme şekli olduğuna, kitap okuyarak vakit geçirmenin önemine değinilmektedir. Eserlerde sık sık kitap okunduğuna yer vererek çocuklarda konuya dair farkındalık oluşturulmaktadır. Bu şekilde çocukların iyi vakit geçirmek için de yeni öğrenmeler için de kitap okumayı öğrenmesi desteklenmektedir. Çocuklarda okuma kültürünün oluşması amaçlanmaktadır.

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde sık sık ana karakterlerin kitap okuduğuna değinilmektedir. Karakterlerle özdeşim kuran çocuk kitap okumaya yönlendirilmektedir.

"Bilgisayarı kapattım. Yeni aldığım bir kitabı okumak için koltuğuma kuruldum" (Adalı, 2018f, s. 21).

"Bu gibi konularla ilgilenen birkaç arkadaşımı aradım ve onların önerdiği kitapları okudum hafta boyunca" (Adalı, 2018f, s. 21).

"Son birkaç haftadır okuduğum kitaplara göre, Turkana Gölü ve çevresi, insanlığın gelişimi açısından çok önemli aşamalara tanık olmuştu" (Adalı, 2018f, s. 34).

“Tarih kitaplarında okuduğuma göre, yurdumuzda, Yontma Taş Dönemi’ni izleyen Yeni Taş ya da Cilalı Taş Dönemi’nden kalma çok önemli yerleşim merkezleri varmış” (Adalı, 2018f, s. 64).

Ayrıca Mavi Gezegenin İlk İnsanları geçmiş çağlara sanal ziyaretlerin yapılabilmesini sağlayan programın yok olması örneklemeyle bilgiye ulaşmanın asıl yolunun okumak, araştırmak olduğu vurgulanmaktadır.

“Tarih programı yok olmuştu bilgisayarın her kıyasını araştırdım yok bizim tarih yolculukları da böylece son buldu işte belki de iyi oldu. Kızlar şimdi Eski Anadolu uygarlıklarını ansiklopedilerden veya internetten kendileri araştırıyorlar” (Adalı, 2018f, s. 106).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde karakterler üzerinden kitap okuyarak vakit geçirmenin önemine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca çocukların edebiyata dair bilgi birikimini desteklemek maksadıyla edebî ödüllere değinilmektedir.

“Benim gemime döndüğümüzde, aklıma kızlar geldi. Uzun bir süredir sesleri çıkmıyordu. Yine bir hıznırlık peşinde olduklarından emindim. Yanılmışım. Uzanmış kitap okuyorlardı” (Adalı, 2018ç, s. 91).

“Listenin son ismi çok gecikmeden geldi: Gabriela Garcia Marquez. Nobel ödülü almış, benim de kitaplarını çok severek okuduğum ünlü bir Güney Amerikalı yazar. Bir bilge adam. Dedem hemen onayladı onun adını” (Adalı, 2018ç, s. 94).

4.4.1.10. Önyargılı Olmanın Yanlılığı: Uzaylılar Geliyor eserinde önyargılı olmanın kötülüğüne, boş konuşmaların çözüme katkısının olmadığına, sorunun çözümü için mantık çerçevesinde hareket edilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca belirsiz durumlarda harekete geçmeden önce yeterli veriye sahip olunması gerektiğine değinilmektedir. Bu iletilerle çocuğun karar verme sürecinin doğru şekillenmesi ve kişilik gelişimi desteklenmektedir.

Gelişmiş ülkelerdeki nükleer başlıklı füzelerin tümünü filoya yönlendirip ateşleyelim. Hem nükleer başlıklı füzelerden hem de yaklaşmakta olan düşman filosundan kurtulmuş oluruz.”

“Düşman olup olmadıklarını bilmiyoruz ki,” dedi temsilcilerden biri.

Ben uzaylıların düşmanca bir amaçla geldiklerini sanmıyorum. Bir sezgi bu, hiçbir kanıtı yok. Ama diyorum ki onlara, dostça bir ileti gönderelim ve yanıt bekleyelim.

O zaman başka yöntemler düşüneceğiz. Ama daha yüzlerini bile görmeden onlara düşmanmış gibi davranmamız doğru değil. Dünyamız, gerektiğinde

kendisini savunabilecek güce sahiptir. Savaş bizim son seçeneğimiz olmalı (Adalı, 2018g, s. 14-15).

4.4.1.11. Sevgi ve Aşk: Eserler sevgi ve aşk unsurlarına yer verilerek çocuklar kendi duyguları üzerine düşünmeye teşvik edilmiş ve duygusal farkındalıkları artırılarak gelişimleri desteklenmiştir.

Dünya Artık Daha Güzel eserinde yalnız kalan tekboynuzların yaşadığı üzüntü işlenmektedir. Bu örnek üzerinden sevginin yaşamı anlamlı kıldığına ve her canlının seveceği bir eşe ihtiyacı olduğuna değinilmektedir. Bu iletilerle çocuklarda sevgi ve aile kavramlarına dair farkındalık oluşturulmaktadır.

Çok heyecanlıydı Cansu. Fosforlu gibi, ıslıl ıslıl parlıyordu. Pembe burnunda binlerce yıldız parlıyordu sanki. Işıltısı, gökte beliren ayın ışığını bastırıyordu. Kıvrır kıvrır yelesi ve kuyruğu sanki çevreye yaldızlar saçıyordu. Akcan, görür görmez Cansu'ya âşık olmuştu. Boynu gergin, kuyruğu havada ağır ağır geldi Cansu'nun önüne. Dizlerini kırarak eğildi ve başını iki kez sallayarak selam verdi.

“Yuvana hoş geldin,” dedi.

Cansu'nun yüreği ısındı. Sevinç içinde o da başını eğerek selamladı Akcan'ı. Artık bir eşi ve dünyayı saran acılardan en azından şimdilik uzak kalabileceği bir yuvası vardı (Adalı, 2018c, s. 85-86).

Uzaylılar Geliyor eserlerinde nükleer felakete karşı iş birliği yapıldığı süreçte uzaylılar ve Dünyalılar arasındaki aşkın işlendiği eserde aşkın yaşamın bir parçası olduğuna değinilmektedir. Savaş ortamında şartlar son derece zorluyken meydana gelen aşk örneklemiyle çocuklarda sevgi ve aşk gibi duyguların şartlardan ve mekânlardan bağımsız olabileceğine dair farkındalık geliştirilmektedir.

Dünya'dan gelen birlikteki askerlerle Şin-a-talı kızlar arasında aşk ilişkileri doğmuştu. Kimi askerler, burada kalmak istiyor, kimileriye âşık oldukları kızları Dünya'ya götürmek istiyorlardı. Tüm birlikten beş yüz kişi Şin-a-ta'da kalmayı seçti. Bir o kadar Şin-a-talı kız da sevdikleriyle birlikte Dünya'ya gitmeye karar verdi (Adalı, 2018g, s. 98).

Atlantis'in Çocukları eserinde Atlantisli Alenya ile Dünyalı Tekin arasındaki aşk örneklemiyle âşık olmanın utanılacak, kızılacak bir durum olmadığı, sevmenin normal bir duygu olduğu vurgulanmaktadır. Bu iletilerle çocukların sevgi ve aşk gibi duyguların normalliğini kabullenmelerine yardım ederek duygusal gelişimleri desteklenmektedir.

Pek düşünceliydi Tekin. Bir kıyıya oturup eline aldığı sopayla kargacık burgacık şekiller çizmeye başlamıştı...

Hayrola Tekin, bir sorun mu var? diye sordu Aslıhan hemen. Tekin duymadı bile onu.

Başını, kenetlediği ellerine yaslayıp gökyüzüne baktı Tekin bir an,” Âşık oldum,” dedi kısaca.

Alenya’ya... Bugün bilgisayarda haberleşirken söyledim... O da beni seviyormuş.

Birine âşık olmak ayıp ya da gizli bir şey değil ki, dedi Emre...

Demek bir Anadolu ile bir Atlantisli birbirine âşık oldular ha? dedi Atamya haberi alınca (Adalı, 2017b, s. 9-10).

Zamana Açılan Kapı eserinde Kerim ile Nini arasında yaşanan aşk örneklemiyle sevginin tüm engelleri aşabileceğine vurgu yapılmaktadır. Eserdeki ana karakter vasıtasıyla çocukların duygusal gelişimleri desteklenmektedir.

Herkes hararetli hararetli tartışırken Kerim bir kıyıya çekilmiş, derin derin düşünüyordu. Nini’nin görüntüleri vardı gözlerinin önünde. Nini’nin gülümseyişi, uzun saçlarını eliyle arkasına savuruşu, beyaz keçisi Ani, orada tanıştığı içten insanlar, her şey bir film gibi geçiyordu gözlerinin önünden. Ne güzel olurdu orada, o insanlarla birlikte yaşamak (Adalı, 2016, s. 67).

“Zamanın öte yakasında, yeni yolculuklar, yeni bilgiler, yeni buluşlar bekliyordu Kerim’i. Henüz kendisini nelerin beklediğini bilmiyordu Kerim ama Nini ile birlikte olmak onu çok mutlu ediyordu” (Adalı, 2016, s. 76).

4.4.1.12. Sportmenlik: Eserlerde sporun asıl amacının insanların birlikte iyi vakit geçirmeleri ve eğlenmeleri olduğu ve bu amaca ulaşmak saygının ve sportmenliğin esas olduğu vurgulanmaktadır. Böylece çocukların karakter ve ahlak gelişimi desteklenmektedir.

Renklerin Kardeşliği serisinde futbol müsabakalarında taraftarlar arasında yaşanan olayların, sahada takınılan tavırların ve yazılı olmayan taraftar kurallarının sportmenlikten çok uzak olduğuna değinilmektedir. Bu örnekleme futbol müsabakalarının dostluk ve kardeşlik içinde geçmesinin sporun amacına uygun olduğuna yapılmaktadır.

Oğuz Ağabey, ortası kırmızı yanları yeşil ve beyaz şeritlerden olan dört tane kocaman bayrak yaptırmıştı. İki bayrağın üstünde, ayrı ayrı Türkçe ve Portekizce,” Kibar bir taraftar, hangi takımdan olursa olsun, sporcuların iyi hareketlerini alkışlar, kötü hareketlerini kınar. Gerçek sporseverlik bunu gerektirir!” yazıyordu. Üstünde yine Türkçe ve Portekizce, “Spor dostluktur,

renklerin kardeşliğidir, düşmanlık değil!” yazılı olan bayrakları Umut ve Erkan ile Yavru Kartal maç başlamadan sahayı turlayarak dolaştırılacaklar ve sonra öteki bayrakların yanına asacaklardı (Adalı, 2014a, s. 35-36).

“Ertesi günkü gazetelerin çoğunun bir sayfasında kocaman kocaman, “Renklerin kardeşliği kazandı! Türk Millî Takımı’nun amigoları, bütün dünyaya iyi sporcu ve iyi taraftarı olma dersi verdi” diye yazıyordu” (Adalı, 2014a, s. 60).

Renklerin Kardeşliği eserlerinde Yavru Aslan, Yavru Kartal ve Sarı Kanarya’nın sahada gördükleri olumsuz tavırları değiştirmek için verdikleri mücadele örnek olayıyla spor müsabakalarında yaşanan olumsuz tavırları değiştirmek için çaba sarf edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

“Ah, benim kabak kafalım,” diye okşadı Baykuş, Yavru Aslan’i. “Taraftarların davranışı yanlış elbette. Sen doğru olanı yapmışsın. Ama insanlar bir takımın taraftarı olunca doğruyla eğriyi birbirine karıştırıyorlar.”

“Ama bu iyi bir şey değil.”

“Elbette değil.”

“Bunu değiştiremez miyiz?”

“Zor be Aslancık. İnsanların alışkanlıklarını değiştirmek zor.”

“Ben yine de bir şeyler yapmak istiyorum” (Adalı, 2014b, s. 27-28).

“Fenerbahçe ve Galatasaray takımları yerlerini aldıktan sonra Sarı Kanarya, Yavru Aslan, Yavru Kartal, Baba Aslan, Karakartal, Umut ve Erkan heyecan içinde taraftarların nasıl davranacağını görmek için bekliyorlardı. Onlar, bu maçın bir kardeşlik maçı olması için ellerinden geleni yapmışlardı” (Adalı, 2014a, s. 7).

“Ayrıca Renklerin Kardeşliği eserlerinde futbol ve tenis müsabakaları arasındaki farkı anlatan örnek olay üzerinden çocukların sporu farklı izleme şekillerinin de mümkün olduğuna ve sportmenliğe dair farkındalık kazanmaları amaçlanmaktadır”.

“Bu da bir spor.” dedi Rüzgâr, Yavru Kartal’a, “Bu sporun adı tenis. Şimdi iyi izle bakalım.”

İzlemeye başladı Yavru Kartal. Tenisçilerden biri, topu sahada ötekinin karşılayamayacağı bir yere düşürdüğünde sayı oluyordu. İzleyenlerin hepsi de sporcunun taraftarı olursa olsunlar, bu güzel hareketi alkışlıyorlardı. Arada bir, kendilerini heyecanlandıran hareketlere, “Aaaa! Oooo! Diye heyecanlı seslerle tepki veriyordu izleyenler ama kimse bağırıyor, marşlar söylemiyor,

davul çalmıyor, bayrak sallamıyordu. Hangi oyuncudan gelirse gelsin, her güzel hareket alkışla ödüllendiriliyordu (Adalı, 2014b, s. 30-31).

4.4.1.13. Temkinli Olmak: Bu tez kapsamında incelenen eserlerde olası afetler, felaketler, savaşlar gibi bekleyen durumlar karşısında gereken önlemleri almaya, yaşanan kötü hadisenin tekrarlaması için gereken tedbirlerin alınmasına değinilmektedir. Bu iletilerle çocukların kötü durumlarla karşılaşmadan önce önlem almanın önemini fark etmeleri amaçlanmıştır.

Zaman Bisikleti eserinde ana karakterlerin geçmişe yapılan yolculuk esnasında olası durumları düşünerek hazırlık yapmaları örneklemeyle gerçekleşmesi muhtemel durumlara karşı temkinli ve tedbirli olmanın önemine değinilmektedir. Bu iletilerle çocuklarda olası kötü durumlara karşı hazır olma ve çözüm yolları üretme konularında farkındalık oluşturulmaktadır.

Bisikletin iki yanına da iki kocaman çanta asmışlar. Çantaların içi yiyecek, içecek, el feneri, bıçak, kazma, kürek, çekiç, çivi, pense, kalem kâğıt gibi şeylerle dolu. Yağmurluk, gömlek, kazak koymayı unutmamışlar.

“Bunlar ne olacak?” dedim.

“Kim bilir ne serüvenler yaşayacağız. Hazırlıklı olmamız gerekmez mi” dedi Damla. (Adalı, 2018ğ, s. 12).

Meraklı Karınca Cimcim’in Serüvenleri eserinde ana karakterin sahip olduklarını tüketirken gelecekte karşılaşılabileceği olayları ve durumları düşünmesi örneklemeden tedbirli olmaya vurgu yapılmaktadır. Bu örneklemele sahip olunan paranın, gıdanın ya da eşyanın tüketiminde bilinçli olunması yönünde çocuklarda farkındalık oluşturulmaktadır. Böylece çocuklarda tüketim bilinci oluşturulması hedeflenmektedir.

“Bir süre sonra hava kararmaya başlamış. Bizim Meraklı da, çıkınıdaki yiyecekleri ertesi güne saklamak için, orada bulduğu körpe yaprakları yiyerek karnını doyurmuş (Adalı, 2019b, s. 12-14).

“Ormanda yiyecek bol ama yine de hazırlıklı olmak gerek...” diyerek kendine yolda dayanacak yiyeceklerden oluşan küçük bir çıkın hazırlamış ve düşmüş yollara” (Adalı, 2019b, s. 21).

Uzaylılar Geliyor eserinde yaşanan felaketlerden ders çıkararak aynı sorunlarla yeniden karşılaşılmasını engellemek için tedbir alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu iletiyle çocuklarda deprem, sel, fırtına gibi afetler için tedbir alma bilinci oluşturulmaktadır.

Dev gibi iki canavar yok edilmişti sonunda. Birlikteki askerler, zafer çiğlikleri atacaklarına, bu iki düşmanın ölümünü bilgisayar ekranlarından sessizce izliyorlardı. Kendi dünyalarında da böyle savaşların yaşanıp yaşanmayacağını,

zaman yitirmeden gerekli önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorlardı. Evet, güzelim Dünya, böyle bir tehlikeye doğru hızla ilerliyordu (Adalı, 2018g, s. 87).

“Şin-a-ta’daki radyoaktif felaket, Dünya için de bir ders olmuştu. Dünya üzerindeki radyoaktif kalıntıların gelecekte bir sorun oluşturmaması için önlemler almak üzere bir bilim grubu oluşturuldu (Adalı, 2018g, s. 100).

4.4.1.14. Yardımlaşma: Bu çalışma kapsamında incelenen Meraklı Karınca Cimcim’in Maceraları eserinde örnek olay üzerinden dayanışma ve yardımlaşma vurgulanmaktadır. Çocuklarda yardım isteme, yardım etme, yardım edene teşekkür etme gibi hususlarda farkındalık geliştirilmektedir. Böylece çocukların karakter gelişimi ve topluma uyum sağlaması desteklenmektedir.

Onlar ilk hazırlıklarını yaparken, Bilgin Karınca da, Cimcim ve Kırila’dan, eğer isterlerse, hem yardım etmeleri hem de yeraltı yuvasının nasıl yapıldığını öğrenip kendi yuvalarını kurabilmeleri için çevredeki bütün karınca yuvalarına haber vermelerini rica etmiş

Kimi karınca toplulukları, Cimcim’in anlattıklarını dinleyince bu konuyla çok yakından ilgilenip hem yardımcı olmak hem de yeraltında bir karınca yuvasının nasıl yapıldığını öğrenmek üzere birer ekip oluşturmuşlar. Kimi karınca topluluklarıysa, “Ne, yeraltı yuvası mı? Kim uğraşır böyle aptalca işlerle? diyerek alay etmişler

Şimdi hep birlikte yeni yuvamızı yapacağız. Bu kışı, yeni yuvamızda tehlikelerden, soğuktan uzak bir biçimde geçireceğiz. Sevgili karıncalar, unutmayın, yeniliklere açık olanlar her zaman kazanır. Haydi, iş başına (Adalı, 2019b, s. 72-73).

“Böyle komşularla yardımlaşarak yapılan çalışmalara güzel dilimizde ne denir biliyor musunuz? İmece. Güzel yurdumuzda, özellikle köylerde çok eskiden beri imece yöntemiyle çalışmalar yapılır” (Adalı, 2019b, s. 75).

Meraklı Karınca Cimcim’in Maceraları eserinde Cimcim’in amaçlarına ulaşmak için arkadaşlarından ve etrafındaki diğer canlılardan yardım istemesi örneklemeyle zor durumlarda yardım istenebileceği vurgulanmaktadır. Ayrıca yardım edene teşekkür etmenin erdemine değinilmektedir.

“Şöyle rahatça uyuyabileceği geniş bir dala kadar nasıl gidebileceğini kara kara düşünürken, yanına kuyruğundan ışık çıkan bir böcek konmuş. Bu bir ateşböceğiymiş.

“Hey, karınca kardeş, gecenin bu saatinde bu kadar yüksekte ne işin var?”

“Şimdi de uykum geldi, ama bu karanlıkta yol bulmak çok zor. Bunun üzerine, ateşböceği ışığıyla ona yol göstermeyi önermiş. Ateşböceği önde, bizim Meraklı arkada, şöyle geniş, rahat bir dal buluncaya kadar ilerlemişler. Cimcim, yardımı için ateşböceğine çok teşekkür etmiş (Adalı, 2019b, s. 17-19).

Çekirge zıplayıp öyle hızlı uçmuş ki, bizim Meraklı korkusundan çekirgenin sırtına yapışıp kalmış. Az sonra çekirge yere konmuş. Meraklı Karınca da yavaşça sırtından inmiş. Kendisine buraya kadar kısa sürede getirdiği için çekirgeye teşekkür ettikten sonra, derenin kıyısına konmuş (Adalı, 2019b, s. 26).

Uzaylılar Geliyor eserinde Dünyalı ve uzaylıların iş birliği yaparak ortak bir sorunun çözümü için verdikleri mücadele örneklemeyle ortak sorun alanlarında yardımlaşmanın önemi vurgulanmaktadır. Çocuklarda büyük felaketler karşısında devletlerin, milletlerin yardımlaşmasının gerekliliğine dair farkındalık oluşturulmaktadır. Böylece çocuklar depremler, kasırgalar, savaşlar gibi toplumsal konularda duyarlılık kazanmaya yönlendirilir.

Berk, sözlerini şöyle bitiriyordu: “Yakın bir gelecekte, gezegenimiz de böyle bir nükleer değişim tehlikesiyle yüz yüze kalabilir. Biz de Şin-alılar gibi nükleer gücü sınırsızca kullanmaya başladık. Bunun sonuçlarının ne olabileceği bugünden kestirmek olanaksız. Onların bilgi ve deneyimlerini bizimkilerle birleştiresek gezegenimizin geleceğini güvence altına alabileceğimize inanıyorum.” Bu yardımlaşmadan, Şin-alılar kadar bizim de kazançlı çıkacağımıza inanıyorum. Onlara yardım etmeliyiz (Adalı, 2018g, s. 36-37).

4.4.2. Toplumsal Yaşama Yönelik İletiler:

4.4.2.1. Barış: Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde kötü insanların cezalandırılması örneklemeden barış ortamının sağlanması için adaletin esas olduğu vurgulanmaktadır. Çocuklarda adalet kavramının gelişimi desteklenmektedir.

Ama siz bunu (barış içinde yaşamayı) başaramadınız. Şu anda birçok ülkede nükleer denemeler yapılıyor. Dünyanın birçok yerinde hiçbir haklı gerekçesi bulunmayan savaşlar sürüyor. Terör örgütleri, masum insanlara saldırılar yapıyor. Yüz binlerce insan öldü, daha da ölecek. Derek gezegeni olarak bunu önlemeye gezegeninizde barışçı bir yönetim kurmaya karar verdik”

ABD, Rusya ve Çin delegeleri hep bir ağızdan, “bizim gezegenimize karışmaya ne hakkınız var. Bizi istemediğimiz şeylere zorlayamazsınız (Adalı, 2018ç, s. 76).

“Jet sosyete de skandallarıyla ünlü bir prens, çok büyük şirketlerin sahibi olan beş iş adamı, hatta yasa dışı işler yapan bir adamın bile adı vardı listede” (Adalı, 2018ç, s. 90).

“Memnuniyetle,” dedi dedem gülümseyerek. Ekran karardıktan sonra dedem, büyük gemilerden ikisine dünyaya atış seslerinin duyulabileceği kadar sokulup çevresinde dolanarak, sıkı bir atış gösterisi yapmalarını söyledi” (Adalı, 2018ç, s. 91).

4.4.2.2 Bilim: Tez kapsamında incelenen eserlerde psikoloji, biyoloji, genetik, arkeoloji, fizik gibi bilim dallarına ve müzik, resim gibi sanat dallarına değinilmektedir. Ayrıca bilimin objektifliği ve sanatın evrenselliği eserlerde yer alan iletilerdendir. Bu iletilerle çocuklarda bilimsel merakın oluşu desteklenmektedir.

Atlantis’in Çocukları eserinde parapsikoloji alanının üzerine çalıştığı konulardan biri olan telepati ve telepatinin ahlaki değerlerine vurgu yapılarak konu hakkında farkındalık oluşturulmaktadır. Çocuk farklı bilim dallarına yönlendirilmektedir.

Tekin bir an düşündü. Büyük bir sorumluluktan bu... Üstesinden gelebilir miydi? Okulu, dersleri ne olacaktı? Elbette üstesinden gelebilirsin, dedi Atamya. Beynimi mi okudunuz diye heyecanla bağırdı Tekin. Düşünceler radyo dalgalarına benzer. Bu dalgaları algılamayı öğrenirsen başkalarının ne düşündüklerini öğrenebilirsin. (Atamya)

Ama bu çok kötü bir şey. O zaman herkes başkalarının ne düşündüğünü öğrenir (Tekin). Onun için de kimse kötü şeyler düşünmek istemez (Atamya) (Adalı, 2017a, s. 18).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde genetik bilimine, insanların geçmiş ataları ile olan genetik bağlarına, genetik geçmişin bugün topluma etkilerine değinilmektedir. Çocuklarda moleküler biyoloji ve genetik bilimi hakkında farkındalık oluşturulmaktadır.

“Asıl çetin iş, öğleden sonra bilim adamlarıyla başlıyor. Genetik bağımızı kanıtlayabilmek için kan örnekleri alacaklar, gözümüzün fotoğraflarını çekecekler, derimizin üstünden birkaç küçük hücre koparıp onları eşleştirecekler Ne bileyim ben, bir sürü işlem daha yapacaklar” (Adalı, 2018ç, s. 52).

Dünyayı Kurtaran Çocuk ve Meraklı Karınca Cimcim’in Maceraları eserlerinde yıldızların birbirine ve Dünya’ya olan mesafesine, gökyüzü gözlemciliğine değinilmektedir. Böylece çocuklarda astronomi bilimine dair farkındalık geliştirilmektedir.

“Hubble Teleskobu, gelen bu gök cisimlerini görüp dünyaya bildirmiş olmalıydı. Şimdi bu gelenlerin ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı sanırım” (Adalı, 2018ç, s. 71).

Hele ağaçların biri öyle büyük, öyle yüksekmiş ki, “Acaba bunun tepesine çıksam, yıldızlara ulaşabilir miyim?” diye düşünmüş bir an (Canım, bu Meraklı da ama bilgisiz bir karınca. Yıldızların dünyamızdan çok, çok, çooooooooooooook uzakta olduğunu bilmiyor işte. Ağacın tepesinden yıldızlara ulaşacakmış... Şaşkın...) (Adalı, 2019b, s. 31-32).

Genlerin Şifresi eserinde ana karakterin yaşadığı kaza örneklemeden bilinç, bilinçaltı, genlerle aktarılan bilinçaltı veriler gibi kavramlara değinilmektedir. Bu kavramlarla çocukta psikoloji alanında farkındalık oluşturulmaktadır.

“Bilincin gün boyu anımsadığı yaşamlardan birine yoğunlaşınca, bilinçaltın da ona yöneliyor” (Adalı, 2018e, s. 51).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde geçmiş çağlara yapılan sanal ziyaretler örneklemeden Anadolu’daki arkeolojik kalıntı alanlara değinilmektedir. Böylece çocukta arkeoloji bilimi ve bu bilimin çalışma prensipleri hakkında farkındalık oluşturulmaktadır.

“Bu arada, insanların ilk çağlardaki en eski yerleşim merkezlerinden bazılarının Anadolu yarımadasında olduğunu da öğrenmiştim” (Adalı, 2018f, s. 34).

Şanlıurfa’nın yakınlarında, Göbeklitepe diye bir yer var. Tapınağa benzer inanılmaz büyüklükte, kesme taşlardan bir yapı kurmuşlar oraya. Piramitlerden bile binlerce yıl önce oluşturulmuş burası. Çok geniş bir alan. İsterseniz oraya gidelim. Günümüzden on iki bin yıl öncesi çok ilginç olabilir.”

“Ben bir yer daha seçtim!” dedim, “Antalya’da Beldibi diye bir yer var. Günümüzden en az on bin yıl önce, Eski Taş ya da Yontma Taş Dönemi diye adlandırılan çağda yaşamış orada insanlar. Beldibi’nde bir kayanın üstüne

çizilmiş hayvan resimleri bulunmuş. Resim çizilebilecek kadar gelişmiş olduklarına göre, bunlar artık insansı değil insanın gerçek ataları olmalı (Adalı, 2018f, s. 35).

Meraklı Karınca Cimcim'in Maceraları eserinde ana karakterin su damlasında kendini görmesi örneklemeden merccekler ve yansımalar gibi bilimsel konulara eserin hitap ettiği yaş grubuna uygun şekilde değinilerek onlarda fizik alanında farkındalık oluşturulmaktadır.

“Anneee!” diye bağırması sonra. “Suyun içinde boynuzlu bir yaratık var, yiyecek gibi bakıyor bana.”

“O senin sudaki yansıman.”

“Ama çok büyüktü. Ben o kadar büyük değilim ki!”

“Su damlacığının yüzeyi yuvarlak olduğu için, seni gerçek halinden daha büyük gösteriyor (Adalı, 2019a, s. 70).

Uzaylılar Geliyor eserinde yerçekimine, yerçekiminin cisimler üzerindeki etkisine, bu etkiden cismi kurtarma yöntemlerine değinilmektedir. Böylece çocukta fizik bilimine dair farkındalık oluşturulmaktadır.

“Hayır Yüzbaşım. Dünyamızda artık yasaklanmış olan balina avında kullanılan zıpkınlara benzer ucu tırtıklı çok büyük zıpkınlarla. Yerçekiminin etkisi kalkmış olacağından, iki üç zıpkın bir uzay gemisinin göktaşını yakalayıp istenilen noktaya getirebilmesi için yeterli olacaktır” (Adalı, 2018g, s. 91).

Uzaylılar Geliyor eserinde örnek olay üzerinden dil bilim alanına ve diller arası bağlantıların kuruluş şekline değinilmektedir. Çocuklarda dillerin temel benzerlikleri ve ayrımları, diller arası bağlantılar ve iletişim kurmanın felsefesi gibi konularda farkındalık oluşturulmaktadır.

Doğay'ın kurduğu bu bağlantı sayesinde NASA İletişim Birimi hemen harekete geçti ve Akita aracılığıyla uzaylıların yönetimiyle bağlantı kurmayı başardı. Karşılıklı olarak anlamlı simgeler yollanıyordu. Dilbilimciler için özel bir kanal ayarlanmıştı. İki tarafta da birbirinin dilini öğrenmeye çalışıyordu; ama bu çok yavaş ilerleyen bir süreçti. Oysa Doğay'la Akita'nın iletişimi hızla geliyordu. İki dili karışık kullanarak, araya küçük çizimler de ekleyerek kolayca anlaşabiliyorlardı.

“Her ikisinin de özel bir öğrenme yeteneği olmalı,” diye düşünüyordu dilbilimciler (Adalı, 2018g, s. 21).

Uzaylılar Geliyor eserinde Pi sayısından ve matematiğin evrenselliğinden de bahsedilmektedir. Bu örnekleme çocukların bilimsel verilerin mekânlardan, milletlerden, devletlerden bağımsız doğrular olduğunu fark etmesi amaçlanmaktadır.

“Birkaç gün sonra, ikinci yanıt geldi. Bunda, bir çemberin yanında pi sayısı uzatılmış, 3,1415926535 olarak yazılmıştı. Pi sayısının milyonlarca hane uzatılabileceğini herkes bildirdi” (Adalı, 2018g, s. 16).

Uzaylılar Geliyor eserinde notaların ve müziğin bir iletişim aracı olduğu vurgulanmaktadır. Bu iletiyle sanatın insanların birbirini anlamasını sağlayan evrensel dil olduğuna dair çocuklarda farkındalık geliştirilmektedir.

“Önce, Birleşmiş Milletler İletişim Birimi'ne, ”sol-la-si-do” seslerinden oluşan bir ileti ulaştı. Bu, onların yolladığı “do-re-mi-fa” iletisinin yanıtı olmalıydı. Sesleri algılamak ve yinelemek kolay bir işlemdi. O nedenle yanıtlanan ilk ileti bu olmuştu” (Adalı, 2018g, s. 16).

Zamana Açılan Kapı eserinde günlük hayatta sık karşılaşılmayan kroki, karbon testi, opsidiyen gibi farklı terimlere değinilmektedir. Böylece çocukta yeni arkeoloji alanında farkındalık ve merak oluşturulmaktadır.

“Bir kroki üstünde gösterdi gezilecek yerleri.” Ulu Cami Külliyesi, Zeynel Bey Türbesi, El Rızk Camii Taşköprü, nehrin kuzey kıyısındaki kayalara oyulmuş mağaralar” (Adalı, 2016, s. 11).

“Adnan Dayı, karbon testi yapılması için sakızla tavşan derisini laboratuvara yollamaya karar verdi” (Adalı, 2016, s. 21).

“Dağlar bir uçtan bir uca ormanlarla kaplıydı. Çizdiği krokileri haritalarla karşılaştırmadan, bunların hangi dağlar olduğunu anlaması olanaksızdı” (Adalı, 2016, s. 40).

“Bütün bunları büyük bir heyecanla görüntüledi Selin. Sonunda fotoğraf makinesinin belleği doldu. Bu kez de örnekler toplamaya başladı. Deri parçaları, pişmiş bir ekmek, bir avuç buğday, bir avuç arpa, opsidiyenden yapılmış birkaç araç gereç” (Adalı, 2016, s. 46).

Geçmişten Gelen Konuklar eserinde geçmiş çağlarda aktif yaşamın devam ettiği mağaraların bugünkü hâlleriyle kıyaslanması örneklemeyle kültürel yapının katmanlı etkisinin arkeolojik alanlara da yansıdığına değinilmektedir. Bu iletilerle çocuklarda arkeoloji biliminin temel prensipleri konusunda bilinç oluşturulmaktadır.

Giriş, mağaranın içine oranla çok küçüktü. İçerisi, mağaranın bizim çağımızdaki durumuna oranla inanılmaz ölçüde büyüktü. Mağarayı kendi çağımızda gezdiğimiz zaman, geçen binlerce yıl boyunca, tabanının büyük ölçüde dolmuş olduğunu görmüştük. Arkeologlar, üstteki dolguları büyük bir özenle temizleyerek, mağara tabanının değişik katmanlarına ulaşıyorlar, geçen

binlerce yıl içinde bu katmanlarda birikmiş olan araç gereci, kemik parçalarını, tohum kalıntılarını araştırıyorlardı. Buldukları her şey, Karain'de yaşayan insanlarla ilgili bilgiler veriyordu bize (Adalı, 2018d, s. 21).

4.4.2.3 Demokrasi: Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde yer alan Derek örneklemiyle demokratik yönetimin özellikleri ve bu yönetim şeklinin adaletle uygulanmasının sonuçları vurgulanmaktadır. Çocuklarda demokrasinin temel yapısı ve doğru uygulanmasının önemi hususlarında farkındalık oluşturulmaktadır.

Demokratik kurullarla tüm gezegeni yöneten tek devlet vardı orada. Her kıta on temsilci seçiyordu kendilerini temsil etmek için. “Onlar Meclisi” deniyordu bu doksan kişilik temsilcilere. Onlar Meclisi, devlet düzeninin yürümesi için bilgili ve yetenekli kişileri seçiyordu. Her kurumun başında, o konuda eğitim görmüş, uzmanlaşmış kişiler getiriliyordu (Adalı, 2018ç, s. 24-25).

“Ama bu demokratik değil!” diye bağırdı ABD temsilcisi.

“Sizin dünyanın çeşitli yerlerinde başlattığımız savaşlar çok mu demokratik sayın temsilci?” (Adalı, 2018ç, s. 82).

4.4.2.4. İnsanın ve Toplumun Gelişimi: Tez kapsamında incelenen eserlerde bireyin, toplumsal yapının ve medeniyetin gelişim evrelerine değinilmektedir. Çocuklar bu konularda düşünmeye yönlendirilmektedir.

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde insanların birlikte yaşamaya başladığı dönemde yapılan temel iş bölümünün sebepleri anlatılmaktadır. Toplumun her ferdinin kendi meziyetleri ve özelliklerini kullanarak ortak yaşama katkı sunmasının esas olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca kadınların ve erkeklerin üstlendiği işler arasındaki farkın sebebinin cinsiyetler arası eşitsizlik değil, görev dağılımı olduğu vurgulanmaktadır.

“İyi de, niye kök toplamaya dişiler, avlanmaya erkekler gidiyor hep?” diye sordu Damla.

“Bunun birkaç nedeni olmalı... Öncelikle, erkekler daha güçlü. Avlayacakları hayvanlarla daha kolay baş edebilirler, avladıkları hayvanları daha kolay taşıyabilirler. İkinci neden de yavrular. Kadınlar bebeklerine bakmak, yiyecek bulmaya giderken onları da birlikte götürmek zorunda. Kucağında bebeği olan biri, av hayvanı peşinde koşabilir, gerektiği zaman onunla boğuşabilir mi? Oysa kök çıkarırken, meyve toplarken, bebeği hemen yanı başında uygun bir yere yatırmak yeterli. Bu da toplum içindeki iş birliğinin bir göstergesi. Erkekler avlanmakla, dişilerse yenebilecek bitkileri, kökleri, meyveleri toplamakla görevli (Adalı, 2018f, s. 17).

Tümüyle ortak bir yaşam yaşıyordu köyde. Çeşitli iş bölümleri yapılmıştı. Erkeklerin bir öbeği buğday ve arpa tarlalarında çalışıyor, nehrin kıyısındaki topraklarda birtakım sebzeler yetiştiriyorlardı. Çocukların sürü güdecek yaşta olanlara keçi sürüsünü otlamaya götürüyor, daha küçükleri ise sürünün kışlık beslenmesi için çevreden ot topluyor, bunları köyün hemen yan tarafındaki geniş alana serip kurumaya bırakıyordu. En küçük çocuklar ise her çağda olduğu gibi çeşitli oyunlar oynuyorlardı elbette (Adalı, 2018f, s. 44).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde işaret dili öğrenerek insanlarla temel seviyede iletişim kuran bir maymunun ve insanın davranışları arasındaki farkı anlatan bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde düşünebilen diğer canlılarla insanı birbirinden ayıran özelliklerine değinilmektedir. Bu iletilerle çocuk, insan doğası hakkında düşünmeye yönlendirilmektedir.

“Bravo alkışladım Yağmur’u işte atalarını ve seni öteki canlılardan ayıran iki anahtar sözcüğü kullandın merak ve nasıl. Hayvanların bir kesimi çok meraklıdır bakar kurcalar karıştırır ama bir tek insanlar nasıl ya da neden sorusunu sorarak sorunlarına çözüm bulma yoluna giderler” (Adalı, 2018f, s. 28).

“Araştırma soruları sorunlara yanıt arayıp bulma yeteneği bir tek insanlarla gelişmiş zaten Binlerce yıl öncesi ilkel atalarımızla birlikte yaşamış olan hayvanların torunları hala o günlerden farklı olmayan bir yaşam sürdürürken insanların şimdiki düzeyi ulaşmalarını nedeni de işte bu” (Adalı, 2018f, s. 29).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde geçmiş zamanlara yapılan ziyaretlerde tanık olunan sosyal hayat örnekleminde paranın icadından önce alışverişlerin nasıl yapıldığına değinilmektedir. Çocuklar alternatif hayat şartları hakkında düşünmeye sevk edilmektedir.

Evlerden ellerinde büyük çanaklarla çıkan kadınlar hemen adamın çevresini sardılar. Kimisi buğday, kimisi mısır veriyor, karşılığında tuz alıyordu.

“Ne yapıyorlar öyle?” diye sordu Damla.

“Değiş-tokuş yapıyorlar.”

“Ne demek o?”

“Yani, evlerindeki ürünlerden verip karşılığında tuz alıyorlar.”

Kadınlardan biri, elinde kocaman bir kurt postuyla gelmişti. En çok tuzu ona verdi tuzcu.

İnsanlar, gereksinim duyduklarından çok olan eşyalarını, ürünlerini başkalarına verip karşılığında aynı değerde, gereksinim duydukları şeyleri alıyorlar. Binlerce yıl boyunca alışverişler hep böyle yapılmış (Adalı, 2018f, s. 81-82).

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde insanın gelişimine ve ilk insanla modern insan arasındaki farklara değinilmektedir. Bu iletilerle çocuklar insanın varlığı, geçmişi, geleceği hakkında düşünmeye yönlendirilmektedir.

Görüntüyü yakınlaştırdığımda, iki ayağının üstünde yürüyen ama maymunlardan da günümüz insanlarından da çok farklı olan 20-25 kişilik bir topluluk gördük. Göğüslerinden dişi oldukları anlaşılan iki tanesinin elinde, hayvan postlarından yapılmış, çuvala benzer torbalar vardı. Kitaplarda “Homonoid” diyorlar bunlara, ama isterseniz biz “İnsansı” diyelim (Adalı, 2018f, s. 14).

“Bilgisayarda izlediğimiz bu canlılar, primat diye adlandırılan, iki ayağının üstünde yürüyebilen insansı canlıların homo türü. Yani, homo sapiens adı verilen modern insanın ilk ataları. O çağda yaşayan öteki canlılarla karşılaştığımızda başka önemli özellikleri de var bunların” (Adalı, 2018f, s. 15).

Zamanda Kaza eserinde avlanmanın günümüz şartlarında yanlış olduğuna fakat eski çağlarda yaşamak için zaruri olduğuna değinilmektedir. Çocukların tarihsel süreç içinde değişen şartlarla birlikte değişen normlar üzerine düşünmesi desteklenmektedir.

Oklarımız ve mızraklarımızla çukurun başına koştuk biz de. Dipteki sivri kazıklar mamutun işini görmüştü. Çok büyüktü, güçlüydü. Türünün en güzel örneklerinden biri olmalıydı. İçim sızladı bir an. Ama bu çağda iki seçenek vardı: Ya av olacaktın ya da avcı. Yaşamak, varlığımızı sürdürebilmek için avcı olmak zorundaydık. Avımızın bir yaban güvercini ya da mamut olması, sonucu değiştirmiyordu (Adalı, 2018h, s. 82-83).

Zaman Bisikleti eserinde toplumların ilerlemelerini ve gelişmelerini sağlayan icatların hem kendinden sonraki buluşları hem de yaşamın diğer alanlarını etkilediğine değinilmektedir. Bu iletilerle çocuklar toplumsal gelişimin bütünlüğü ve sürekliliği üzerine düşünmeye yönlendirilmektedir.

Öncelikle, Çuka'nın yukarıdaki göletten mağaranın önüne su getirmek için kamışlardan yaptığı kanal, şimdi daha bol su akıtıyordu. Çünkü o ilk kamışlar, başka bir yerden getirildiği belli olan çok daha kalın kamışlarla değiştirilmişti. Bayırın altındaki mısırlıkta şimdi daha büyük boy mısırlar vardı. Mağaranın girişine, birkaç ayı postunun birleştirilmesiyle yapılmış, kapı yerine geçen kocaman bir post asılmıştı (Adalı, 2018d, s. 11).

“Kabile halkı, daha güçlü, daha dinç gibi görünüyordu. Çocuklar da eskisine oranla çok daha gürbüzdüler. Çuka'nın geliştirdiği avlanma yöntemleriyle daha iyi besleniyorlardı artık. Gördüğüm değişiklikler ondandı” (Adalı, 2018d, s. 15).

4.4.2.5. Savaşın Kötülüğü: Tez kapsamında incelenen eserlerde savaşın kötülüğüne, yıkıcılığına doğaya, tüm canlılara zarar verdiği değinilmektedir. Bu iletilerle yarının liderleri, askerleri, bürokratları olan çocukların savaş konusunda farkındalık geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Ayrıca savaşların sebep olduğu acılara eserlerde yer verilerek çocukların bu acıyı yaşayanlarla empati kurması sağlanmıştır. Böylece çocukların savaştan kaçınmanın neden bu kadar önemli olduğunu kavramaları desteklenmektedir.

Atlantis'in Çocukları eserinde insanların hırsları sebebiyle tarih boyunca devam eden savaşlara değinilmekte ve insanlığın ilerlemesinin önündeki en büyük engelin savaşlar olduğu vurgulanmaktadır.

Uzunca bir süre sonra, kentimizi saran koruyucu küreyi olduğu gibi yeryüzünü taşıyacak bir yöntem geliştirildi. Ama yeryüzünde barış ortamı yok olmuştu. Önce köyler, sonra kentler, ardından da devletler sürekli birbiriyle savaşmaktaydılar. Biz bu savaş ortamına girmek istemedik. Çünkü Atlantis yasalarının birincisi, bir insanın bir başka insana zarar vermesini kesinlikle yasaklıyordu (Adalı, 2017a, s. 13)

Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda eserinde vatanını kurtarmak için bile olsa savaşın kötü olduğuna vurgu yapılmaktadır. Eserde Kurtuluş Savaşı'nın amacının kutsallığına değinilmekte ama savaşın acı ve kötü yanları da ortaya konulmaktadır. Bu iletilerle geleceğin yetişkinleri olan çocukların savaşın zararlarını fark ederek daha barışçıl insanlar olmaları desteklenmektedir.

Aşağıdaki ovadan yükselen silah sesleri ve çığlıklar insanın kulağını deliyor, yüreğini yaralıyordu. Yaralıların feryatları dayanılır gibi değildi. Savaşın ne kadar kötü bir şey olduğunu işte o an anladım. Paşa'ya baktım, gözünden bir damla yaş süzülüyordu.” Çocuk” dedi bana, “Orada gencecik insanlar yok oluyor. Keşke bütün bunlara gerek kalmasaydı. İnsanlar barış içinde yaşamayı öğrenebilselerdi (Adalı, 2018b, s. 121-122).

Dünya Artık Daha Güzel eserinde savaş sonrasında sevdiklerini kaybeden insanlara, bozulan doğal dengeye, yaşanan acılara değinilmektedir. Ayrıca savaş bittikten sonra bile yıkımının sürdüğü ve savaş sahalarının dışında olan insanları canlıları da etkilediği vurgulanmaktadır.

Uzun yıllar önce, insanların birbirlerini acımasızca öldürdüğü büyük bir savaş sırasında yitirmişti sevgili eşini. “Savaş çok kötü bir şey” diye ağlıyordu eşi, “Bir yığın genç insan anlamsız yere ölüyor. Yüreğim kaldırmıyor bu kadar acıyı.” Sonunda savaş bitmişti ama Cansu da bunca acıya dayanamayan eşini yitirmiş, tek başına kalmıştı işte (Adalı, 2018c, s. 33).

Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde insanların, devletlerin ve milletlerin üstün olma çabasının ürünü olan savaşlar olmasa dünyanın tüm canlıları barındırmaya yeteceğine değinmektedir. Savaşların tüm güzellikleri yok ettiği vurgulanmaktadır.

“Ne güzel görünüyorlar. Şu birbirleriyle kıyasıya savaşıma huyları olmasa, bu gezegenin akıllı canlılarıyla bağlantı kurabilirdik,” dedi dedem” (Adalı, 2018ç, s. 28).

İlk insanlardan bu yana, yaşanan her türlü vahşeti gördüm. En korkunçları, Napolyon’un başlattığı savaş ve sonrasında gelen ikinci dünya savaşıydı. İnsanlar akıl almaz bir hırs uğruna birbirlerini öldürüyor ve ölüyorlardı. Dedelerimden biri Çanakkale Savaşı’nda çavuştu. Köyüne gazi olarak döndü. Canlı dönebildiği için şenlik düzenlendi. Tam şenliğin orta yerinde, yine Çanakkale’de savaşan bir başka köylümüzün ölüm haberi geldi. Sevinç çığlıkları, acı çığlıklarına dönüştü hemen (Adalı, 2018ç, s. 38).

“Hiçbiri anlamsız iktidar hırslarından kendini kurtaramadı. O yüzden acımasız savaşlar bugün bile sürüyor” (Adalı, 2018ç, s. 57).

Genlerin Şifresi eserinde iyi yönetici ve komutan olmanın savaşmadan ilişkiler kurmakla mümkün olduğunu barışçıl yöntemlerin benimsenmesinin ekonomik toplumsal ve insani açıdan daha uygun olduğuna değinilmektedir. Savaşın kötü sonuçlar ortaya çıkardığı, bu sonuçlardan kaçınmak mümkünse muhakkak savaştan vazgeçilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Çadırların arasında komutanlarıyla dolaşan prens Hippalit, savaşın gerçek yüzünü ilk kez görüyordu: bir kıyıya sıralanmış ölümler, çığlık çığlığa bağırarak yaralıları, onlara yardım etmeye çabalayan hekimler. Çirkin bir şeydi savaş. Kötü bir şeydi. Ne adına yapılırsa yapılsın, insanlığa yakışmayan bir şeydi... Hem bizim ordumuzdan hem onların ordusundan yüzlerce gencin ölmesi mutlaka gerekiyor mu? Bir savaş, genç insanlar ölmeden de kazanılmaz mı? ...Bizim istediğimiz insanları öldürüp kenti yağmalamak, taş üstünde taş bırakmamak değil ki. Aylar sonra Hattuşaş’a dönen Prens Hippalit, savaşmadan, kan kan akıtmadan kazandığı bu büyük başarı nedeniyle çok görkemli bir törenle karşılandı (Adalı, 2018e, s. 81-84).

Uzaylılar Geliyor eserinde savaşın yıkıcı etkisine ve diplomasiyle çözüm mümkünse savaşın seçenек olmaması gerektiğine değinilmektedir. Savaşmaktan vazgeçerek devletlerin gelişimlerine yoğunlaşmaları gerektiği vurgulanmaktadır.

“Ama daha yüzlerini bile görmeden onlara düşmanmış gibi davranmamız doğru değil. Dünyamız, gerektiğinde kendisini savunabilecek güce sahiptir. Savaş bizim son seçeneğimiz olmalı” (Adalı, 2018g, s. 14).

“Zaman içinde dünya uygarlıkları hızlı geliyordu; ama bir yandan da büyük savaşlar yaşanıyor. Oysa To-a güneş sisteminin Şin-a gezegeninde savaşlar çok uzun zaman öncesinde kalmıştı. Ordular kaldırılmış, silahlar yok edilmişti. Silah sözcüğü bile silinmişti belleklerden” (Adalı, 2018g, s. 29).

Zamana Açılan Kapı eserinde savaşların ekosisteme, çevreye ve tüm canlılara zarar verdiğine değinilmektedir.

Kendi çağımızda, dünyamızın bu güzelliğini alt üst eden savaşları, düşmanlıkları, terör eylemlerini, fabrikaları, atıkları, trafik karmaşasını düşündüm bir an. Savaşların, kirliliklerin olmadığı bu çağda yaşamak güzel olabilirdi (Adalı, 2018h, s. 38).

Zaman Bisikleti eserinde devletlerin ya da toplumların sürekli olası savaşlara hazırlanmasının gelişimin önündeki engel olduğu vurgulanmaktadır. Devletlerin kendilerini korumaya yetecek kadar güçlü olması gerektiği ama sürekli savaşa yönelimin yanlış olduğu vurgulanmaktadır.

“Kurri'nin başkanlık yaptığı dönemle birlikte, insan toplulukları kendilerini, kabile yaşamını iyileştirecek şeyler için çaba harcamaya değil de, her an çıkabilecek savaşlara göre geliştirmeye başlamışlardı. Her şey, savaş olasılıklarına göre tasarlanıyor, olabilecek savaşları kazanmak üzere düzenleniyordu” (Adalı, 2018d, s. 63).

4.4.2.6. Silahları Yok Etmek: Dünyayı Kurtaran Çocuk eserinde dünyada yaşanan ekonomik, politik ve sosyolojik sorunların çözümü için yapılması gerekenin yönetim anlayışını değiştirmek olduğu vurgulanmaktadır. Bu örneklemeden yaşanan sorunların temelinde devletler ve milletler arasındaki güç ve iktidar savaşının olduğu, bu mücadelenin temel unsurlarının savaş ve silah olduğu belirtilmektedir. Eserde savaşın kötülüğü ve bu kötülükten kurtulmanın yolunun dünyadaki silahları yok etmek olduğu vurgulanmaktadır. Bu iletilerle çocuklar dünyadaki savaş ve silahların insanlara, topluma ve diğer canlılara verdiği zararlar üzerine düşünmeye yönlendirilmektedir.

“Bu süre bittikten sonra silahların gizlendiği bölgelere, hatta teröristlerin sığınaklarına bile nokta atışı yapılarak tüm dünya silahlardan arındırılacaktır. Silah üretim merkezleri yok edilecektir” (Adalı, 2018ç, s. 38).

Sizlerden, nükleer füzelerden, savaş gemilerine ve en küçük tabancalara kadar her türlü silahı belli merkezlerde toplamanızı istiyorum.” Bu çok kuvvetli hava boşluğu; uçakları, nükleer başlıklı füzeleri, uçak gemilerini, tüfekleri, tabancaları ve öteki silahları teker teker uzay boşluğunda belli bir noktaya çekmeye başladı. Uzay boşluğunda toplanmış olan bu ölüm aygıtları, uzay gemilerinin yoğun atışıyla yok edildi (Adalı, 2018ç, s. 79-80).

4.4.2.7. Sokak Oyunları: Kültürel mirasın önemli bir unsuru olan çocuk oyunlarına eserlerde değinilmektedir. Değişen toplumsal yapıyla elektronik eşyaların arkadaşlığını insanların tercihi eder hâle gelen çocukların sokak oyunlarını yeniden keşfetmeleri toplumsal ve kültürel gelişimleri için son derece önemlidir.

Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde geçmiş çağlara yapılan ziyaretlerden birinde çocukların oynadığı oyunun günümüzde de oynanan bir sokak olması örneklemeyle kültürel yapının bir parçası olan oyunların eski çağlardan bugünlere ulaştığı vurgulanmaktadır. Böylece çocukların arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar, bu oyunların yetişkinler tarafından bilinmesi ve tarihçesi üzerine düşünmesi amaçlanmaktadır.

“Çocuklar, çömlek parçalarını kule gibi üst üste dizdiler. Birkaç metre uzaklaştıktan sonra ellerindeki kaydırak taşlarını sırayla atarak kuleyi devirmeye çalıştılar.

“Kule devirmece oynuyorlar!” diye bağırdım.

“Nereden biliyorsun Baba?” diye sordu Yağmur.

“Küçükken arkadaşlarımla ben de oynardım bu oyunu” (Adalı, 2018f, s. 83-84).

Meraklı Karınca Cimcim’in Maceraları eserinde Cimcim’in kurbağa ve tırtıllarla oynadığı oyunlara değinilmektedir. Bu oyunlar aracılığıyla çeşitli yörelerde farklı isimlerle oynanan sokak oyunlarına dair çocuklar düşünmeye sevk edilmektedir.

Elma dersem çık, armut dersem çıkma. Elmaaaaaaaaa! Kurbağa kardeş haydi çık ortayaaaaaaaaa...” diye bağırarak dere boyunca bir aşağı, bir yukarı yürümeye başlamış (Adalı, 2019b, s. 32).

Yağ satarııım, bal satarııım, ustaaaam öldü ben satarııım...” diyormuş uzaktan gelen ses. Cimcim çok sevdiği bu oyunu arkadaşlarıyla çok sık oynamış.

... “Arkadaşlar, oyununuza ben de katılabilir miyim?” diye sormuş. Kimseye göstermeden, elindeki yaprağı tırtıllardan birinin arkasına bırakmış (Adalı, 2019b, s. 62).

4.5.2.8. Ulusal Birlik ve Bağımsızlık: Barış Çocuk Atatürk’le Kurtuluş Savaşı’nda eserinde örnek olay üzerinden ulusal birlik ve bağımsızlığa vurgu yapılmaktadır. Çocukta bu konularda farkındalık oluşturulmaktadır. Böylece çocukların millî tarih, millî birlik ve beraberlik, bağımsızlık gibi konuları özümsemeleri ve millî bilinçlerinin oluşumu hedeflenmektedir.

“Bunlar yurtları ve özgürlükleri için savaşanların, ölümü bile göze alanların gücünü anlayamazlar. Biz Anadolu’ya silah ve cephane değil, ideal ve inanç götürüyoruz. Bunun gücünü yakında görecekler” dedi Barış’a Mustafa Kemal Paşa” (Adalı, 2018b, s. 17).

“Ulusumuz birlik olursa, yeryüzünde yenemeyeceğimiz düşman yoktur. Çünkü Türkler ulusları ve yurtları için savaşmayı da, gerektiğinde seve seve ölmeyi de bilirler” dedi Mustafa Kemal (Adalı, 2018b, s. 19).

“Ben yaşayabilmek için, bağımsız bir ulusun çocuğu olmalıyım. Ulusal bağımsızlık benim için bir yaşam sorunudur. İnsanlığı oluşturan uluslardan her biriyle dostluk ilişkilerine büyük değer veririm. Ama benim ulusumu tutsak etmek isteyen herhangi bir ulusa, bu isteğinden vazgeçinceye kadar en büyük düşman olurum” (MKA) (Adalı, 2018b, s. 98).

4.4.3. Doğayı Korumaya ve Çevre Bilincine Yönelik İletiler:

4.4.3.1. Çevre Kirliliği ve Küresel Isınma: Eserlerde bugünün büyük problemlerinden olan çevre kirliliği ve küresel ısınma özenle işlenmektedir. Çocukların eserlerde yer alan karakterle özdeşim kurarak bu problemin farkına varmaları ve çözümler üretmeleri hedeflenmektedir.

Atlantis’in Çocukları eserinde ana konu olarak insanların çevreye verdiği zararın sonuçlarıdır. Eserde insanların doğaya verdiği zarar sonucunda meydana gelen çevre kirliliğine değinilerek çocukların konuya dair farkındalığı artırılmaktadır. İletilerle çocuklarda çevre bilincinin gelişimi desteklenmektedir.

“Kimse bilmiyordu ne fabrikası olduğunu bir gün birileri geldi ve içinde alabalıkların yüzdüğü, kıyısında nergislerin açtığı Nergislidere ’nin az ötesinde inşaata başladı... Fabrikanın atıklarıyla çamura dönmüştü pırıl pırıl derenin suları” (Adalı, 2017a, s. 7).

Çevre kirliliği ve küresel ısınma. Atom bombasıyla bir kenti, bir bölgeyi yok edebilirsin. Ama bu ikisi tüm dünyayı yok edebilecek güçte. Çevre kirliliği, denizlerdeki oksijeni tüketiyor, balık türleri hızla yok oluyor. Yararlı yosunların

yerini zararlı, kızıl yosunlar alıyor. Hem dünyamızın hem de Atlantis'in geleceği için bunlarla mücadele etmek gerekiyor (Adalı, 2017a, s. 15-16).

“Kaldırabileceğinden çok daha fazla ağırlıkla yüklenmiş bu gemi. Bidonlarda da büyük olasılıkla zehirli atıklar var. Bu yükü ya Karadeniz'e kıyısı olan bir yere ya da Anadolu'ya boşaltacaklar. Belki de gemiyi denizin ortasında batırıp kaçacaklar” (Adalı, 2017a, s. 49).

Karadeniz'e gelen bu atıkların çoğunu petrol kökenli kimyasallar, fosfor bileşimleri ve organik maddeler oluşturuyordu. Karadeniz hızla kirleniyordu. Karadeniz'den gelen atıklar nedeniyle bir içdeniz olan Marmara, giderek ölü bir deniz haline geliyordu. “Bu konuda bir şeyler yapamaz mıyız?” diye sordu Aslıhan (Adalı, 2017b, s. 12-13).

Dünya Artık Daha Güzel eserinde tekboynuzun insanlardan saklanması ve onlar hakkındaki düşünceleri üzerinden insanların çıkarları uğruna çevreye ve diğer canlılara verdiği zarara değinilmektedir. Bu iletilerle çocukların doğaya ve canlılara saygı duymayı öğrenmeleri hedeflenmektedir.

Yeni edindiği bu dostları kıramayıp birkaç gün onlarla birlikte hoşça vakit geçirse de sonunda yine yollara düşüyordu Cansu. Bir tek insanlardan saklanıyordu. Onlara güvenemiyordu bir türlü. Geçtiği her yerde kötülüklerinin izlerini görüyordu. Ormanları acımadan yok ediyor, havayı kirletiyor, yeryüzündeki öteki canlıların özgürce yaşamasını engelliyordu insanlar. Bunları gördükçe yüreği yaralanıyordu Cansu'nun” (Adalı, 2018c, s. 34).

4.4.3.2. Ekolojik Denge ve Doğal Hayatı Koruma: Tez kapsamında incelenen eserlerde insanların doğaya, doğanın dengesine, canlılara verdikleri zarardan bahsedilmektedir. İnsanların yaşarken doğal dengeyi ve diğer canlıları yok saydığı belirtilmektedir. Ekosisteme verilen zararın geri dönüşünün çok zor olduğu vurgulanarak çocuklarda bu konuda farkındalık oluşturulmaktadır. Eserlerdeki iletilerle çevre bilincinin gelişimi desteklenmektedir.

Bu çalışma kapsamında incelenen Mavi Gezegenin İlk İnsanları eserinde geçmişe yapılan sanal ziyaretlerde karşılaşılan günümüzde yaşamayan canlılara yer almaktadır. Bu canlıların nesillerin tükenmesine bilinçsizce tüketen ve doğaya zarar veren insanın etkisi vurgulanmaktadır. Bu iletilerle çocukların ekolojik denge ve doğal hayatın korunması konularında farkındalıkları artırılmaktadır.

Kıyıda, uyuklayan çok iri timsahlar vardı. Gölün içinde, arada bir kocaman ağızlarını açarak esneyen, bağırarak hipopotamlar geziniyordu. Az ötede karınlarını doyurmaya çalışan pelikanlar, hipopotamların sesinden ürküüp çığlık çığlığa havalanıp yeniden konarak, suyun dibinde gezdirdikleri gagalarıyla,

yyebilecekleri bir şeyler bulmaya çabalıyorlardı. Balıkçılar, flamingolar ve bugün hiç bilmediğimiz bir yığın kuş, balıklarla, yosunlarla ve suyun içindeki çok küçük canlılarla karınlarını doyuruyordu gölün sularında (Adalı, 2018f, s. 9-10).

Meraklı Karınca Cimcim'in Serüvenleri eserinde insanların şehirler, barajlar, tatil beldeleri gibi alanlar kurarken ekolojik dengeyi ve doğayı hiçe saydığı vurgulanmaktadır. Bu iletiyle çocuklar dünyada yalnız olmadıkları ve diğer canlıların yaşam haklarına da saygı duymaları gerektiği konusunda bilinçlendirilmektedir.

Bu kadar güzel ve kocaman yuvalar yapabildiklerine göre, çok güçlü olmalı bu insanlar!" diye bağırması Cimcim.

"Üstelik çok akıllı olmalılar..." diye eklemiş Tintin.

"Pek de öyle sandığınız gibi değil..." diye yanıtlamış onları Kırla, "Bu gördüğünüz büyük ve güzel yuvaları yaparken, ağaçları kesmişler, ormanları yok etmişler, havayı kirletmişler, doğal ortamı bozmuşlar. Belki bir gün insanlar, doğayı korumayı da öğrenirler. O zaman burası çok daha güzel olur (Adalı, 2019b, s. 96-97).

"Kiremit renginde bir solucanmış bu. Kıvrılarak ilerliyormuş kumların arasında. "Bu kumlar da nereden çıktı? Buralar verimli topraklarla kaplıydı..." diye yakınıyormuş solucan.

"Bu daha bir şey mi? Kısa bir süre sonra burası sularla dolacak! diye uyarılmış onu Cimcim.

"Neeee? Sularla mı?" diye bir çığlık atmış solucan, "o zaman toprağın altında yaşayan bütün canlılar ölür!" (Adalı, 2019a, s. 35).

Uzaylılar Geliyor eserinde doğada var olan her canlının yaşam hakkının olduğuna, ekosistemin bir bütün olduğuna değinilmektedir. İnsan eliyle doğaya verilen zararın farklı alanları da etkilediği, insanların bilinçsizliği sebebiyle diğer canlıların yaşamlarının tehlikeye girdiği belirtilmektedir. Çocuklarda doğa ve canlıların yaşam haklarının dokunulmazlığı konularında farkındalık geliştirilmektedir.

"Ne acı," dedi Komutan Akiton, "Nükleer enerjiyi sorumsuzca kullanarak gezegenimizin bu sevimli, zararsız hayvanlarını birer canavara dönüştürdük. Bir dünyada her canlının eşit yaşama hakkı olmalı. Biz bu hakkı onların elinden aldık." Gözlerinden aşağı yaşlar süzüldü Akiton'un" (Adalı, 2018g, s. 73).

“Hepimizin yakından bildiği, çevre kirliliği, atmosferin aşırı ısınması, çeşitli bölgelerde çekilen açlık, su sıkıntısı gibi sorunlarla boğuşulurken, televizyon kanallarında yayınlanan bir haber tüm dünyayı yerinden oynattı” (Adalı, 2018g, s. 11).

“Radyasyonla kirlenmiş bölgelere giren her türlü canlı, değişim geçirme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Yeni canavarlar doğabilirdi.” (Adalı, 2018g, s. 88).

4.4.3.3. Nükleer Çalışmalar: Eserlerde yeni bir enerji kaynağı olarak görülen nükleer enerjiye, bu enerjinin kullanım alanlarına, yanlış kullanımından doğacak sorunlara değinilmektedir. Konuya dair çocukların genel bilgi düzeyleri artırılarak farkındalıkları desteklenmektedir.

Genlerin Şifresi eserinde ana karakterin kazara nükleer ışınlarla maruz kalması ve dayısının Nükleer Araştırmalar Merkezinde çalışması örneklemeyle nükleer enerjiye değinilmektedir. Çocukların konuya dair genel bilgi edinimine katkıda bulunarak çocuklarda konuya dair farkındalık oluşturulmaktadır.

Nükleer Araştırmalar Merkezi'nden daha ileri bir teknolojiyle çalışan bir işyeri olabilir miydi hiç? İlke, dayısının işyeri ile ilgili izlenimlerini anlatarak sınıftaki en yüksek notu alacağına inanıyordu. Girdikleri her odada, her salonda, o güne kadar gördüklerine hiç benzemeyen bilgisayarların başında çalışan görevliler, gönderilen bilgileri inceleyip karşılaştıran ilginç araçlar, yanıp sönen ışıklar vardı. Duvardaki büyük ekranda dünyanın dört bir yanından gelen bilgiler sıralanıyor, uydulardan art arda görüntüler geliyordu. Büyülü bir dünyanın orta yerine düşmüştü sanki İlke (Adalı, 2018e, s. 17-19).

Uzaylılar Geliyor eserinde ana konu nükleer enerjinin bilinçsizce kullanımının doğaya verdiği zarardır. Bu konu kapsamında nükleer enerji kullanımının faydalı yanlarına ve tehlikeli olduğu durumlara değinilmektedir. Nükleer enerji, radyoaktif maddeler, nükleer atıkların yok edilmesi, nükleer sızıntıların olası sonuçları gibi konularda çocuklarda farkındalık oluşturulmaktadır.

Göktaş avcılığı yapacağız. Uzayda dolaşan göktaşlarına yerçekimini yok eden aygıtlardan yerleştirip uzay gemileriyle çekerek istediğimiz noktaya getireceğiz. Aygıtı göktaşının altından çekip aldığımızda, tam istediğimiz noktaya yerleşecektir. Kirlenmiş her bölge için sekiz-on kadar göktaşının yeteceğini sanıyorum. Buzlar eriyene kadar o bölgelere hayvanlar giremeyecektir. Buzlar erirken, radyoaktif kalıntıları da seyrelterek yerin derinliklerine doğru sürükleyecektir. Bu işlemin belki birkaç kez yinelememiz gerekecek; ama hem

canlıların oralara girmesini önleme hem de bölgeyi temizleme bakımından çok işe yarayabileceğini düşünüyorum (Adalı, 2018g, s. 90-91)

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Ön yargılarla katılmış kavram kalıplarına boğulmamış, toplumun hem yeni üyesi hem geleceği olan çocuğun eğitiminde ve gelişiminde edebiyatın önemi yok sayılmayacak kadar büyüktür. Çünkü çocuk izler, taklit eder, öğrenir ve ardından bunların hepsinden damıttıklarıyla kendi varlığını inşa eder. Bu sebeple çocuğun özdeşim kuracağı kahramanlarla bezenmiş, özel olarak kurgulanmış, estetik ve edebî değerlere sahip nitelikli eserlerle karşılaşması elzemdir. Çocuk edebiyatı ancak ve ancak çift kanadıyla uçabilen bir kuşa benzemektedir. Bu kapsamda eserler edebî niteliklerinin yanı sıra çocuk için yazılmanın getirdiği sorumlulukla çocuğun gelişim alanlarını ve eğitimini desteklemelidir.

Bu çalışmayla çocuk edebiyatının bahsedilen ödevleri kapsamında Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türünde verdiği eserlerin eğitime katkısı incelenmiştir. Eserlerin incelenmesi için önce alanda çocuk edebiyatına dair detaylı bir tarama yapılmıştır. Tez kapsamına dâhil edilecek eserlere, Bilgin Adalı'nın çocuk edebiyatı alanında verdiği eserlerde tarama yapılarak ulaşılmıştır. İncelenen eserlerden fantastik ve bilim kurgu türünde olan on dokuz eser, çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Ardından tez kapsamında yer alan eserlerdeki fantastik öğeler ve bilim kurgu öğeleri tespit edilmiştir. Son olarak bu öğelerin eğitime katkılarına dair detaylı inceleme yapılmıştır. Tez kapsamında incelenen eserlerde kişisel gelişim, erdemler, duygular, iletişim, doğa ve evren, bilim ve teknoloji, zaman ve mekân, Millî Mücadele ve Atatürk, birey ve toplum, hak ve özgürlükler, okuma kültürü temalarına ait konulara ve iletilere yer verilmektedir.

Çocuklar için yazılmış eserlerden sanatçı duyarlılığı ile kurgulanması, çocukları başka hayatlara ortak etmesi, onların yaşam deneyimlerini zenginleştirmesi, çocuğun bakış açısını genişletmesi, çocuğa kendini bulma yolunda seçenek sunması beklenir. Bu kapsamda eserlerde işlenen konunun temel işlevi, merak unsurunu canlı tutarak okumanın devamını teşvik etmek ve çocuğu konunun içine sindirilmiş iletilerle eğitmektir. Çocuk edebiyatı eserlerinin bu işlevini yerine getirmesi için farklı kişilik özelliklerine, kültürlere ve aile yapılarına sahip ama aynı çağın çocukları olmaları sebebiyle ortak ilgi alanları ve beklentileri olan Z ve Alfa kuşağı çocuklarına hitap etmesi zaruridir. Bu çalışmanın varsayımı; çağın çocukları olan Z ve Alfa kuşağının ilgi alanlarına ve gerçeklerine en yakın eserlerin bilim kurgu ve fantastik edebiyat türünde olduğu yönündedir. İncelenen eserlerdeki konuların çeşitliliği, eserlerin bugünle ve gelecekle olan bağının güçlü oluşu çalışmanın varsayımını destekler niteliktedir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde en az konu ve konunun işlenişi kadar önemli bir husus da kahramanlardır. Eserlerden beklenen; çocuğun birlikte maceralar yaşayacağı, özgürce keşfetmenin tadını çıkaracağı, yaşama dair sorularına birlikte çözüm bulacağı, çözdüğü her sorunun merakını ve öğrenme isteğini artıracığı, dostu, arkadaşı, sırdaşı olabilecek kısaca özümseyip özdeşim kurabileceği ana kahramana sahip olmasıdır. Çocukların öykünebileceği ana kahramanın yanında eserin kadrosuna eklenecek diğer kahramanlar da çocuğun gelişiminin desteklenmesinde ve eğitiminde son derece etkilidir. Tez kapsamında incelenen her eserde farklı kahraman kadrosu bulunmakla birlikte eserlerin tamamında yazarın vermek istediği mesajları aktarmak için kullandığı temel karakter kadrosu mevcuttur. Bu kadroda çocuğun özdeşim kuracağı mücadeleci, aktif, öğrenmeye açık ve çalışarak başaran çocuk kahramanlar başrolde yer almaktadır. Karakter kadrosunda başrol kahramanının birlikte zorluklarla mücadele ettiği, gülüp oynadığı, çalıştığı, öğrendiği arkadaşları da mevcuttur.

Eserlerde kahramanların fiziksel özelliklerinden ziyade karakteristik özelliklerine değinilmiş, kız ve erkek karakterlere eşit yer verilerek cinsiyet eşitliği sağlanmıştır. Eserlerde çocuk kahramanların zorlandıklarında yardım isteyecekleri, güvenebilecekleri ve tecrübelerinden faydalanabilecekleri yetişkin karakterler bulunmaktadır. Ayrıca eserlerde çocuk kahramanların anne, baba, kardeşlerine, ailenin bir parçası olan evcil hayvanlara yer verilmekte, akrabalarından ve aile bağlarından bahsedilmektedir. Tez kapsamında incelenen eserlerde yazılış amaçları çocuklara yaşamı öğretmek olduğundan kötülük yok sayılmamış, kötü insanlara ve olaylara çocuk gelişimini etkilemeyecek şekilde yer verilmiştir. Bu temel karakter kadrosundan da anlaşılacağı üzere eserler çocuğun dünyayı ve toplumu tanıyarak uyum sağlamasını, sorunlar karşısında çözümler üretebilen etkin bir insan olmasını, öğrenme süreçlerini ve yaşam deneyimlerini yönetebilme yetisi kazanmasını, kısaca kendi kendine yeten ve karakterini inşa ederek sürekli gelişen bir insan olmasını desteklemektedir.

Tez kapsamında incelenen eserlerde, merak unsurunu canlı tutarak çocukla kitap arasındaki bağı kuvvetlendirecek ve çocuğun hayal dünyasının gelişimini destekleyecek fantastik öğeler mevcuttur. Bu öğeler; cüceler, kayıp uygarlıklar, dünyayı keşfetmek için yollara düşen iki kafadar karınca ve yakın dostları kırlangıç, uçmayı hayal eden kirpi ve kaplumbağa, gizli vadinin orman yasasına uyan halkı ve onlar sayesinde buluşan tekboynuzlar, tüm kötülüklerle savaşması için seçilen gizli güçlerden yardım alan bir çocuk şeklinde sıralanabilir. Bilim kurgu öğeleri; Ay'da arkadaşlarla oynanan eğlenceli oyunlar, ileri teknolojiler sayesinde yer çekimini yok edebilen araçlar ve bu araçlarda yakıt olarak kullanılan bor madeninin atığının oksijen oluşu, nükleer araştırmaların iyi sonuçlarının yanında neden olduğu mutasyonlar ve canavara dönüşen sevimli canlılar, zaman yolculuğu, zihin okuma,

uzaydan gelen konuklar ve onlarla birlikte yapılan galaksiler arası seyahatler, uzaylı atalar, zamanda geriye yapılan yolculuklarla Dünya'nın oluşumunun tüm evrelerini izleme olanağı sunan bir bilgisayar programı şeklinde sıralanabilir.

Bu tez kapsamında bulunan eserlerdeki fantastik ve bilim kurgu öğelerinin çocuk eğitimine katkıları; kişilik ve karakter gelişimini destekleyen erdemlerin aktarımı, bilimsel verilerle bilişsel gelişimin desteklenmesi ve çağın getirdiği güncel konularla çocukların genel gelişimine katkı şeklinde üç ana temada toplamak mümkündür.

Kişilik ve karakter gelişimi: Eserlerde yer alan iletilerin çocukların kişilik ve karakter gelişimlerini destekleyen yönleri:

- Çocuğun kişilik ve karakter gelişimini desteklemek için akıl ve sağduyu, çalışkanlık ve azim, bilgelik gibi değerler hakkında farkındalık oluşturulmaktadır.
- Çocuğun karakterini yapılandırmak için nezaket, sportmenlik, önyargıdan uzak olma, yardımlaşma, hataları affedebilme, kitap okuma alışkanlığı gibi erdemlere vurgu yapılmakta; aşk ve sevgi duygularının yaşamın bir parçası olduğuna değinilmektedir.
- Çocuğun parçası olduğu topluma uyumunda çok önemli olan arkadaşlık ve iş birliği işlenerek çocukların hayatı ve dünyayı paylaştıkları hayvanların haklarına ve duygularına karşı duyarlı olması gerektiğine değinilmektedir.

Bilişsel gelişimi: Çocukların günlük yaşamlarında sık karşılaşmadığı yerçekimi yasası, kuantum mekaniği, fiziksel değişimler, mutasyonun sebepleri, genetik yapı, biyolojik hazırbulunuşluk gibi bilimsel bilgilere eserlerin olay örgüsü içinde değinilmektedir. Bu konular vesilesiyle oluşturulan farkındalıkla çocukların hem bilimsel konulardaki bilgi birikimi ve öğrenme kapasiteleri artırılmakta hem de bilimsel konulara dair ilgileri artırılmaktadır.

Çocukların toplumsal gelişimi: Bugünün çocuklarının yaşadıkları dönem sebebiyle karşı karşıya kaldıkları ya da kalacakları bazı durumlar ve problemler vardır. Bu durumlarla çocukların yetişkin olmadan yüzleşmesi hem kendi gelişimleri hem de toplumun ilerleyişi için çok önemlidir. Çünkü çocuk etrafındaki durumların farkında olarak ve çözüm için payına düşenini üstlenerek büyüdüğünde gelişime açık, sorumluluk sahibi, insanlara ve doğaya saygı duyan bir birey olacaktır. Eserlerde bu kapsamda yer alan iletiler:

- Bugünün ve yarının başlıca problemleri olan nükleer çalışmalar ile bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan nükleer atıklar, çevre kirliliği ve küresel ısınma, ekolojik dengenin ve doğal hayatın korunması gibi konularda çocukların farkındalık kazanması ve çözüme ortak olma bilinci geliştirmesi desteklenmektedir.

- Çocuğun toplumun bir parçası ve onu yeniden inşa eden bir birey olabilmesi için insanın ve toplumun tarihsel süreç içindeki gelişimi ve değişimine, demokrasinin işleme prensiplerine, ulusal birlik ve bağımsızlığın önemine değinilerek çocuğun gelişimi desteklenmektedir.
- Savaşın ve silahların sebep olduğu acılar ve bu acılardan kurtulmak için yapılması gerekenler konusunda çocuklarda farkındalık geliştirilmekte, barışın getirdiği güzellikler ile mutluluk konularına değinilmektedir.

Bu tez kapsamında incelenen eserlerde konular, konuların işleniş şekli, verilen mesajlar yazar tarafından çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurarak yapılandırılmıştır. Böylece yazar, çocukların ilgisini canlı tutarak okuma alışkanlığı edinmelerini destekleyen, onları düşünmeye ve yeni öğrenmelere sevk eden, çocuğun eğlenmesine, yeni maceralar içinde hayaller kurup merak etmesine ve sorunların çözümünde aktif olarak keşifler yapmasına olanak sunan maceralar oluşturmuştur.

Eserlerdeki karakterler öğrenmeye ve keşfetmeye açık, kendi öğrenme süreçlerini yönetebilen aile bağları kuvvetli, kitap okuma alışkanlığı kazanmış içinde yaşadıkları toplumun gerçeklerinin farkında, ulusal ve uluslararası değerlere saygılı, millî değerlerin farkında, çevreye ve çevre sorunlarına duyarlı, olumlu kişilik özelliklerine sahip kahramanlar olarak kurgulanmıştır. Bu kahramanlarla özdeşim kuran çocuğun kişilik, bilişsel ve toplumsal gelişimi desteklenmektedir.

Eserlerde çocuğun dil gelişimini ve söz varlığının oluşumunu destekleyecek, estetik bir bakış açısı kazanmasına yardımcı olacak, ana dil bilinci oluşturacak dil ve anlatım teknikleri kullanılmaktadır. Hikâyenin sözsüz hâli dış ve iç resimler, konuyla uyumlu ve çocukla kitap arasındaki bağı kuvvetlendirecek niteliktedir. Tüm bu değerlendirmeler kapsamında Bilgin Adalı'nın fantastik ve bilim kurgu türündeki eserlerinin çocuğun eğitimini destekleyecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında eserleri incelenen Bilgin Adalı üzerine alanda yüksek lisans çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda; Gülgönül (2014), Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecek ileti bulunmadığı sonucuna varmıştır. Cihaner (2007), Bilgin Adalı'nın eserlerinde karakterler aracılığıyla çocuklarda eleştirel düşünme becerisinin gelişiminin desteklendiğini vurgulamıştır. Vuruş (2016), eserlerin çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğuna ve Türkçenin anlatım gücünü kullandığına değinmiştir. Demirkaya (2009), eserlerin çocuk algısı dikkate alınarak özenle kurgulandığı belirtmiştir. Alanda Bilgin Adalı üzerine yapılan çalışmalarda varılan genel sonuçlar, bu tezin sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Bilgin Adalı'yı konu alan yüksek lisans çalışmasında Gülgönül (2014), eserlerde anne figürünün baba kadar aktif verilmediğine değinmiştir. Bu tez kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde, anne ve baba figürlerine eşit yer verilmemesinin cinsiyetçi bir tutumla bağlantılı olmadığı sonucuna varılmaktadır. Çünkü yazar, eserlerinin özsözünde bu duruma açıklık getirmekte ve eserlerin çıkış noktasının çocuklarıyla paylaştığı anılar olduğunu belirtmektedir. Ayrıca eserlerde anne ve baba dışında kalan kahraman kadrosunda kadın ve erkek karakterlere eşit şekilde yer verilmiştir. Gülgönül (2014), çalışmasında Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında çocuğun dinî gelişimini destekleyecek eğitsel iletilere yer verilmediğini tespit etmiştir. Bu tez kapsamında incelenen eserlerde de dinî iletilere rastlanmamıştır.

Çocuk edebiyatı, geleceğin kurucusu çocuklara hitap ediyor olması sebebiyle güncel ve nitelikli olmak mecburiyetindedir. Bu güncelliği elde etmek için değişen eğitim felsefelerini, ekonomik ve toplumsal gelişmeleri, çağın öne çıkan edebî akımlarını, popüler kültürün çocuklara yansımaları göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak bu farkındalıkla çocuklarının gerçeklerine, ilgi alanlarına, gereksinimlerine, yaşamı ve toplumu algılama biçimlerine uyumlu, çocuk için ve çocuğa göre eserler oluşturulabilir. Çocukla kitap arasındaki bağ ancak bu güncellikle kurulup sağlanabilir. Çocuk kendine hitap etmeyen, kendi yaşam gerçeklerine uzak, bilmediği bir toplumsal yapıyı anlatan kitaptan uzak kalmayı seçecektir ki doğal olan da budur. Çocukla kitap arasındaki bağın temelinde çocuğun okuduklarıyla özdeşim kurması, okuduklarına öykünmesi ve okudukları sayesinde yeni deneyimler edinmesi yatmaktadır. Fantastik ve bilim kurgu türünde yazılmış eserlerin modern çağın çocukları Z ve Alfa kuşağının değişimini yakalayabileceği, bunun eserlerin içerik ve iletilerine yansıtılabileceği düşünülmektedir. Bilgin Adalı'nın bu bakış açısıyla incelenen fantastik ve bilim kurgu türündeki eserleri çocuğun eğitimi destekleyecek niteliktedir.

5.2. Öneriler

Bu tez kapsamında yapılan çalışmalarla, fantastik ve bilim kurgu türünde yazılmış eserlerin modern çağın çocukları Z ve Alfa kuşağının değişimini yakalayabildiği sonucuna varılmıştır. Alanda çalışan akademisyenlerin, ailelerin, öğretmenlerin katkılarıyla bu türdeki nitelikli eserler çocuğun eğitimine beklenen desteği sağlayacaktır.

Z ve Alfa kuşağının ilgiyle takip ettiği fantastik ve bilim kurgu türünün çocuk edebiyatının genel çerçevesine uygun nitelikli örnekleriyle çocuklar, öğretmenleri ve aileleri vasıtasıyla tanıştırılmalıdır. Çünkü piyasada ticari amaçlarla üretilmiş, niteliksiz, albenisi yüksek çok sayıda eser bulunmaktadır. Çocukların bu eserlerle karşılaşma ihtimali, nitelikli eserlerle karşılaşma ihtimallerinden yüksektir. Bu sebeplerle çocuklar için seçim yapan yetişkinlerin fantastik ve bilim kurgu türlerine ait nitelikli eserleri tanınması son derece

önemlidir. Ailelerin ve öğretmenlerin kitap seçerken bilinçli olması için alanı tanınması ve takip etmesi gerekir.

Öğrencilerin kitaplarla buluşma alanları olan okul kütüphanelerinde, belediye kütüphanelerinde, sanal kütüphanelerde ve sesli kitap uygulamalarında fantastik ve bilim kurgu türünde yazılmış, çocukların okuma alışkanlığı edinmesini destekleyecek nitelikli eserlere daha fazla yer verilmelidir.

Fantastik ve bilim kurgu türleri üzerine yapılacak akademik çalışmaların artmasıyla türlerin tanınmasına ve nitelikte eserlerle çocukların buluşmasına katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Adalı, B. (2013). *Kanatlı kirpiyle uçan kaplumbağa*. Yapı Kredi Yayınları.
- Adalı, B. (2014a). *Sarı kanarya renklerin kardeşliği*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2014b). *Yavru aslan renklerin kardeşliği*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2014c). *Yavru kartal renklerin kardeşliği*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2016). *Zamana açılan kapı*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2017a). *Atlantis'in çocukları 1*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2017b). *Atlantis'in çocukları 3*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2018a). *Atlantis'in çocukları 2*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2018b). *Barış çocuk Atatürk'le kurtuluş savaşında*. Yapı Kredi Yayınları.
- Adalı, B. (2018c). *Dünya artık daha güzel*. Yapı Kredi Yayınları.
- Adalı, B. (2018ç). *Dünyayı kurtaran çocuk*. Fom Kitap.
- Adalı, B. (2018d). *Geçmişten gelen konuklar*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2018e). *Genlerin şifresi*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2018f). *Mavi gezegenin ilk insanları*. Yapı Kredi Yayınları.
- Adalı, B. (2018g). *Uzaylılar geliyor*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2018ğ). *Zaman bisikleti*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2018h). *Zamanda kaza*. Can Çocuk.
- Adalı, B. (2019a). *Meraklı karınca Cimcim yollarda*. Yapı Kredi Yayınları.
- Adalı, B. (2019b). *Meraklı karınca Cimcim'in serüvenleri*. Yapı Kredi Yayınları.

Adıgüzel, O., Batur, H. Z., & Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve Y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: Mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 165-182.

Akay, S. (2000). *Eğitsel yönüyle çocuk kitapları*. 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu (ss. 712). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Akın, M. (2009). *Türk çocuk edebiyatında bilim kurgu*. Bizim Kitaplar.

Altunbay, M. ve Bıçak, N. (2018). Türkçe eğitimi derslerinde Z Kuşağı bireylerine uygun teknoloji tabanlı uygulamaların kullanımı. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, (10), 127-142.

Aydemir, A. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun romanlarının çocuk ve gençlik edebiyatı ve fantastik bilim kurgu türü bakımından incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Ayar, P. A. (2015). Başlangıçtan 2000'lere Türkçe edebiyatta fantastiğin serüveni. S. Şahin, B. Öztürk ve D. A. Büyükarman (Ed.), *Edebiyatın izinde fantastik ve bilimkurgu içinde* (s. 110-122). Sağlam.

Balta, E. E. (2014). Çocuk edebiyatı dairesinde Gülten Dayıoğlu'nun fantastik-bilim kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 60.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Bele, T. (2000). *Eğitsel özellikleri ile çağdaş çocuk edebiyatı*. 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu (ss. 465-474). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Bozkaplan, D. İ. (2010). *1990-2008 arası çocuk edebiyatımızda fantastik ve bilim-kurgu romanlar üzerinde bir inceleme*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir

Can, D. T. (2014). *Çocuk edebiyatı giriş*. Eğitim Yayınevi.

Cihaner, C. (2007). *Eleştirel düşünme kazandırma yönüyle Bilgin Adalı'nın çocuk kitapları* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H. (2015). *Çocuk edebiyatı*. Paradigma Akademi.

Çetinkaya, K. B. (2020). X, Y, Z kuşağı... peki ya ötesi? *Bilim Genç TÜBİTAK*, 17-22.

Demirel, Ş., Çeçen, M. A., Seven, S., Tozlu, N. ve Uludağ, M. E. (2010). *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi.

Demirkaya, Ö. (2009). *Bilgin Adalı'nın çocuk romanlarının, çocuk kitaplarının çocuğun gelişim alanlarına etkileri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak.

Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını*. Tudem.

Doğan, Ç. (2015). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden*. Kayseri.

Fabisad (t.y.). Hakkımızda. *Fabisad*. <http://www.fabisad.com/hakkimizda>

Güler, D.S. ve Bıkmaz, F. (2007). Popüler kültür ve okul: Ankara ve Bolu illerinde ilköğretim öğrencileri üzerine yapılan bir araştırma. *Popüler Kültür ve çocuk*, 103-125. Dipnot Yayınları.

Güney, K. M. (2015). Çağının aynası olarak bilimkurgu: İnsanın doğa ve teknolojiye bakışı nasıl dönüştü? S. Şahin, B. Öztürk ve D. A. Büyükarman (Ed.), *Edebiyatın izinde fantastik ve bilimkurgu* içinde (s. 36-43). Sağlam.

Öztürk, D. S. G. ve Bıkmaz, F. (2007). Popüler kültür ve okul: Ankara ve Bolu illerinde ilköğretim öğrencileri üzerine yapılan bir araştırma. N. Ahioğlu ve N. Güney (Yayına Hazırlayanlar). *Popüler Kültür ve Çocuk*, 103-125.

Göker, N. ve Asutay, H. (2020). Türk Gençlik Yazın Türünde Bilim Kurgu Türü: 'Barış Müstecaplıoğlu'nun Osmanlı Cadısı Adlı Eseri. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9(3), 112-123.

Güleryüz, H. (2013). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Edge Akademi.

Gülgönül, B. (2014). *Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler* [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].

Güncel Türkçe Sözlük (2021). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu.

Gündüz, Y. (2015). Popüler kültürün görsel sanatlar dersine olası yansımaları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 278-293.

Karakaya, Z. (1998). Öğretici ve eğitici edebiyat üzerine bir deneme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 77-88.

Karataş, E. (2014). Çocuk edebiyatında “karakter” kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 60-79.

Kıbrıs, Y. İ. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Kök.

Kınsün, A. (2016). Geleneksel ve modern eğitim karşılaştırmasının üç aptal filmi üzerinden analizi. *Kırgızistan İ. Arabayev Univrsitesi Dergisi*, 1-20.

Korkmaz, İ. (2006). Sosyal öğrenme kuramı. E. Yeşilyaprak (Ed.). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi içinde* (ss. 246). Pegem Akademi.

MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar> adresinden alınmıştır.

Oğuzkan, A. (2013). *Çocuk edebiyatı*. Anı.

Özlük, N. (2011). *Türk edebiyatında fantastik roman*. Hiperlink.

Sever, S. (2017). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.

Şahin, A. Arıcı, A. F., Celepoğlu, A., Dursunoğlu, H., Toz, H., Erdal, K., Turan, L., Yılar, Ö., Kara, R. ve Kılıç Y. (2007). *Çocuk ve çocukluk*. Pegem A.

Şahin, S., Öztürk, B. ve Ardalı Büyükarman, D. (2015). *Fantastik ve bilim kurgu*. İstanbul: Bağlam.

Şen, E. (2017). *Çocuk edebiyatında kurmaca ve gerçeklik üzerine bir inceleme*.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Kök Yayıncılık.

Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 161-167.

Todorov, T. (2017). *Fantastik edebi türe yapısal bir yaklaşım*. Metis Eleştirisi.

Ural, Y. (2015). Bilime Dayanmayan Bilim Kurgu Romanları. *Türk Dili*, 786-787.

Vikipedi (2021, 24/12). *Bilgin Adalı*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Bilgin_Adalı adresinden alınmıştır.

Vuruş, M. (2016). *Çocuk edebiyatına uyarlanmış klasik destanlar üzerine bir inceleme; Bilgin Adalı örneği*.

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2016). Çocuk edebiyatı. Akçağ.

Yavuzer, H. Çocuk psikolojisi, 25. Baskı. Remzi Kitapevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Yılmaz, O. (2014). 100 temel eser listesi ve bu listenin etkileri. *Türk Dili*, 725-735.

ÖZ GEÇMİŞ				
Adı-Soyadı	Tuğba		YAĞCI DEMİRKIRAN	
Bildiği yabancı diller	İngilizce			
Eğitim durumu	Başlama-bitirme		Kurum adı	
Lise	2001	2005	Mehmet Akif Ersoy Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	
Lisans	2007	2012	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği	
Çalıştığı kurum	Başlama-ayrılma		Çalışılan kurumun adı	
	1.	2007	2008	Afyon İl Millî Eğitim Müdürlüğü
	2.	2008	2013	Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
	3.	2013	2014	Osmaniye İl Millî Eğitim Müdürlüğü
	4.	2015	-	Gürsu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
Katıldığı Proje ve Toplantılar	<p>Proje Hazırlama ve Yönetimi- Osmaniye</p> <p>3D Maya Animasyon ve Modelleme Eğitimi- Bursa</p> <p>Liderlik Eğitimi- Bursa</p> <p>Masal Terapisi Eğitimi</p> <p>Öğrenci Koçluğu Eğitimi</p> <p>Stres Yönetimi Eğitimi</p>			
Yayımlar:	Türkiye’de Çocuklar İçin Uyarlanan Don Kişot Kitapları Üzerine Bir İnceleme			
	Tarih	18/02/2022		
	İmza Adı-soyadı	Tuğba YAĞCI DEMİRKIRAN		